

markсист teori 56

ISSN: 2757-8151

Mart-Nisan 2023 ❖ 15 TL

2023 depreminin
aynasından yansıyanlar
bize ne anlatıyor?
Göksu Çağan

Sosyalist dayanışma
devrimci olmalıdır
Yaşam Uzun

Deprem, neoliberal ırkçı
devlet ve halk
Cemil Aksu

Deprem gerçeği ve kadın
Çiçek Otlu

Cumhurbaşkanlığı seçiminde taktik
sorunlar
Toprak Akarsu

Atina Konferansı:
Balkanlar'da antiemperyalist birlik
tüm Avrupa için çok önemli
Çeviri

Kimin tarafındayız ya da bizim
tarafımız neresi?
Arif Çelebi

Çin emperyalist mi, sosyalist mi? - 1
İbrahim Okçuoğlu

Ocak-Mart 2023 hareketine ilişkin
11 siyasi tez
Ugo Palheta
Çeviri

Öncünün devrimci sıçrama eşikleri
Akın Toraman

Dosya: Deprem ve Politika

Marksist Teori

56

Mart-Nisan
2023

Daima Marksist Teori - Yaygın Süreli Yayın

Varyos Gazete Dergi adına Yazı İşleri Müdürü: Tülin Gür

Yönetim Yeri: Aksaray Mah. Müezzın Sok. İlhan Apt. No: 12/1 D:7 Fatih/İSTANBUL

Tel: (0212) 529 15 94 **Faks:** (0212) 529 06 75

Web Sitesi: www.marksistteori5.org

Baskı: Ceylan Matbaacılık Tel: (0212) 613 10 79

Abonelik: Yıllık 80 TL (Hapishaneler için yıllık abone ücreti: 20 TL)

Posta Çeki Hesap No: Varyos Gazete Dergi 17629956

İçindekiler

- 7** | Cumhurbaşkanlığı seçiminde taktik sorunlar
Toprak Akarsu
- 15** | 2023 depreminin aynasından yansıyanlar bize ne anlatıyor?
Göksu Çağan
- 29** | Sosyalist dayanışma devrimci olmalıdır
Yaşam Uzun
- 41** | Deprem, neoliberal ırkçı devlet ve halk
Cemil Aksu
- 57** | Deprem gerçeği ve kadın
Çiçek Otlı
- 65** | Atina Konferansı: Balkanlar'da antiemperyalist birlik tüm Avrupa için çok önemli
Çeviri
- 69** | Kimin tarafındayız ya da bizim tarafımız neresi?
Arif Çelebi
- 75** | Çin emperyalist mi, sosyalist mi? - 1
İbrahim Okçuoğlu
- 89** | Ocak-Mart 2023 hareketine ilişkin 11 siyasi tez
Ugo Palheta
Çeviri
- 101** | Öncünün devrimci sıçrama eşikleri
Akın Toraman

Cumhurbaşkanlığı seçiminde taktik sorunlar

Toprak Akarsu

Bir kaç on yıldır sürekli kendi sağına doğru yol alan CHP'nin faşist şeflik rejiminin kurucu terör politikalarını destekleyerek kuruluşuna çanak tutmanın yanı sıra en kritik zamanlarda faşist şeflik rejiminin imdadına koşmaktan geri kalmadığı da biliniyor. Faşist şeflik rejimine karşı CHP ve Kılıçdaroğlu'nun en önemli işlevlerinin başında ise kitlelerin hareketsiz kalmasını sağlamak, sokağa çıkmasının önünde barikat oluşturmak, yani faşizme karşı mücadelenin halkçı devrimci doğrultuda gelişmesini önlemek vardır. Kitleler asla inisiyatif almamalıdır, önemli olan Ankara'da düzenin hüküm sürmesidir, diğer her şey son tahlilde teferruattır!..

Uzayıp giden bir grev çarpışmasında karşılaştıkları ve boğuştukları sayısız zorluklar grevcilerin duygu ve düşüncelerini kötü bir anlaşmayı, uzlaşmayı kabullenme çizgisine doğru geriletebilir. Bu durumda öncü işçilerin sorumluluğu bu eğilime karşı direnmek, bu geri eğilimle mücadele ederek, grevin amacına ulaşması için işçileri ikna etmeye, işçilere direniş gücü kazandırmaya çalışmaktan ibarettir. Kuşkusuz gerileme eğilimi öncülere rağmen egemen hale gelebilir, grev yenilgi anlamına gelen kötü bir uzlaşma ile de sonuçlanabilir. Asıl olan grev direniş saflarında gelişen geri eğilime, cereyana karşı devrimci öncülerin direnebilmesidir. Kitle eğilimine teslim olmak, devrimci öncülerin

rol ve misyon kaybıdır, öncülerin varoluşsal temellerini aşındırır.

Cumhurbaşkanı seçiminde geniş halk yığınları bakımından yukarıdaki örneğe benzer bir durumun oluştuğunu söyleyebiliriz. Halklarımız Erdoğan-AKP faşist saray iktidarından kurtulma ve değişim isteğini daha 2015 yılındaki 7 Haziran seçimlerinde ortaya koydu. AKP-MHP-Ergenekoncular politik İslamcı/ırkçı ittifakı tam olarak "çöktürme planı"nın yürürlüğe sokulduğu bu aynı eşikte kuruldu. Eski rejimin hegemonik gücü MGK yapılanmasının tasfiyesiyle temizlenen sahada MHP ve Ergenekoncuların destek ve takviyesiyle faşist şeflik rejimi inşa edildi. Diyebiliriz ki nüfusun yarısı faşist şeflik rejimine rıza vermedi,

biat etmedi, ama yeni ittifaklar ve yeni rejim biçimiyle Erdoğan-AKP iktidarının ömrü uzatılmış oldu.

Halklarımız son 7-8 yıllık dönemde Erdoğan-AKP-MHP faşist diktatörlüğünden yoruldu, hatta bıktı. Deprem bu eğilimi, güçlendirdi, derinleştirdi. En geniş halk yığınları içerisinde bir çeşit “kitle ittifakı” biçimini alan ve büyümekte olan “gitsin artık” eğiliminin temelinde bu gerçeklik var. Faşist şeflik rejiminin bütün bir kuruluş süreci ve sonrasında aktif ya da pasif, siyasi ideolojik eğilimi, sosyal yapısı farklı toplumsal kesimler arasında AKP-MHP faşist ittifakı ve faşist şef Erdoğan yönetiminden bıkmışlık, “yeter artık gitsin” eğilimi, yani seçimlerle bunlardan kurtulma isteği güçlü bir “toplumsal ittifak” biçiminde ortaya çıktı. Bu eğilimin haklı ve meşru temeli var. Sosyalizm iddialı yapıların en geniş kitlesinin de bu toplumsal eğilime kapılmış olması, eğilimin manyetik çekim gücünü yansıtıyor.

Diğer yandan faşist şef ve AKP-MHP iktidarına seçimlerde bir darbe indirmek, siyasi yenilgisi için çalışmak, süreci devrimci bir yönde ilerletmek devrimcilerin ve

komünistlerin görevi olduğu kadar kuşkusuz geliştirdikleri antifaşist direniş çizgisinin de gereğidir. Faşist şeflik rejiminin kurucu terörüne ve yıllardır süren tasfiye saldırılarına karşı direniş ve mücadelenin en kararlı ve öncü bölümü devrimciler, komünistler ve yurtsever devrimcilerdir. 2015 sonrası en büyük bedelleri de onlar omuzladılar, gerilladan fiili meşru mücadeleye envai çeşit biçimleriyle sürdürülen bu büyük direniş olmasa, faşist diktatörlük restorasyoncu burjuva muhalefeti bile tasfiye edecek, gözünü kırpmadan ezip geçecekti.

Faşist şeflik rejimine karşı yıllara yayılan direniş çizgisinden bakıldığında “bu büyük direniş ve mücadelenin siyasi etki ve kazanımları hangi kanala, nereye yönlendirilecek veya yönetilecektir” sorusu taktik bakımından da büyük bir önem taşımaktadır.

Keza devrimci stratejik bakış da dikkati faşist şeflik rejimine karşı mücadelenin olası gelişme seyri üzerinde odaklamak, gelişmeleri devrimci stratejinin sınıf ilişkilerinde karşılık bulması yönünde itecek taktik planlara yol göstermekle yükümlüdür.

“Faşizm henüz kurumsallaşmamıştır. Kurumsallaşmasını, kalıcılaşmasını önlemek için Millet İttifakı'nın adayları desteklenmelidir” diyen taktik görüş açısına devrimci bir stratejinin önderlik etmediği apaçıktır; onlar için faşizmin alternatifi ucu burjuva demokrasisine açılma ihtimali olan bir restorasyon adayının desteklenmesinden ibarettir, haliyle strateji de burjuva parlamentoda sol kanat oluşturma iddiasından öteye gitmez. Ya da şimdiki verili durumda yakın daha katı ve şeriatçı bir faşist diktatörlük tehlikesinden sakınmak, bunu önlemek için kayıtsız şartsız Millet İttifakı'nın adayını desteklemek üzerine taktik geliştirme yaklaşımlarının faşist şefflik rejimine karşı süre gelen direnişin ve kazanımlarının farkında bile olmayan aymaz bir yenilgicilikten kaynaklandığı kaydedilebilir.

Cumhurbaşkanlığı seçimleri üzerine yapılan taktik tartışma ve “ayırışma”nın birinci sorunu, izlenecek taktiğin hangi stratejiye bağlı olacağı, hangi stratejiye hizmet edeceğidir. Erdoğan, AKP-MHP faşist şefflik rejimine karşı mücadelenin iki olası iki gelişme seyrinden ve bunlara denk düşen iki stratejiden söz edilebilir.

İlki, faşist şefflik rejimiyle-faşist diktatörlükle uzlaşma stratejisidir. Bu strateji, faşist diktatörlüğün halkçı bir devrimle yıkılmasını önlemek, uzlaşmalar yoluyla faşist diktatörlüğün (çok genel biçimde ifade etmek gerekirse ve oraya kadar varıp varmayacağından ayrı olarak!) dönüşümünü, parlamenter restorasyonu kapsar. Millet İttifakı'nın güçlendirilmiş parlamentarizm temelinde geliştirdiği restorasyon programı böyle bir strateji üzerine kuruludur. Bu orta ve üst sınıfların faşizmden “kurtul-

ma” stratejisidir, ayırıcı özelliği ise bu dönüşümün herhangi bir şekilde dünya emperyalist ilişkiler sistemine, işbirlikçi kapitalizme ve burjuva devlete zarar vermemesi, faşizmden hesap sormayı, tabii faşizmin ekonomik ve toplumsal köklerini tasfiye etmeyi asla gündemine almamasıdır. Zaten bu son nedenledir ki, kitlelerin faşizme karşı fiili meşru mücadelesinin, halk inisiyatifinin gelişmesini önlemek bu stratejiye karakterini veren temel niteliklerin başında gelir.

Oysa alt sınıfların, gençlerin, kadınların ve ezilen toplumsal kesimlerin, ulusal, inançsal toplulukların, sömürgeci boyunduruk altında tutulan Kürt ulusunun faşizmle uzlaşma

Bu orta ve üst sınıfların faşizmden “kurtulma” stratejisidir.

stratejisinden çıkarları yoktur. Faşist şefflik rejiminden en kısa yoldan köklü bir altüst oluşla kurtulmak ezilen sınıf ve tabakaların toplumsal kesimlerin en acil en yaşamsal taleplerinin karşılanması için bütün temel sorunların halkçı bir iktidarın köklü çözümü yoludur. Eğer demokratik bir yoldan bahsedilecekse yegane demokratik yol da budur. Nüfusun ezici çoğunluğunun özlem, talep ve çıkarlarına uygundur. Devrimci güçlerin de içerisinde yer aldığı üçüncü cephe, bugünkü biçimi (ve iç zayıflıklarıyla) Emek ve Özgürlük İttifakı böyle bir stratejik yönelimi temsil etmektedir.

Faşist şefflik rejimine karşı büyük direnişin en ağır yüklerini omuzlayan ve direnişi sürükleyen kuvvetlerin nefeslenme ihtiyacı gerçekliği taktik

amaçların en az sınırına çekilmesini koşullandırmıştır. Millet İttifakı'nın cumhurbaşkanı adayının kazanmasıyla ve tabii Cumhuriyet İttifakı'nın da bunu kabul etmesiyle “devir teslim” sürecinde kısa bir zamanla sınırlı da kalsa “bir nefeslenme” fırsatının doğması olanaklıdır. Nefeslenme ihtiyacı meşrudur ve taktiği şekillendiren etkenlerden birisidir. Ne var ki yine de daha baştan üçüncü cephenin cumhurbaşkanı adayı çıkartmaktan imtina etme şeklindeki bir taktik biçimini alması hiç de doğru değildir, nefeslenme ihtiyacının meşruiyeti de bunu haklı çıkartmaya yetmemektedir. Sorun “cumhurbaşkanı seçiminde aday çıkartmak” değildir, bu vesileyle üçüncü cephenin siyasi ve toplumsal bakımdan gelişen, büyüyen, egemen burjuvazinin iki ittifaklı sistemine çomak sokan, ezilenlerin halkçı demokratik seçeneğini yükselten alternatif güç olarak kendisini ortaya koyabilmesi, bütün bir sömürülenler, ezilenler kitlesine, halklarımıza gelecek seçeneği olarak sunulabilmesidir.

“Bu büyük direniş ve mücadelenin siyasi etki ve kazanımları hangi kanala, nereye yönlendirilecektir?” sorusu “üçüncü cephenin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi” taktiğinde, yani üçüncü cephenin kendi cumhurbaşkanı adayını çıkartmasında, bu yoldan halkçı devrimci seçeneğin yükseltilmesinde karşılık bulabilir. Fakat üçüncü cepheyi oluşturan politik özneler büyük çoğunluğuyla az çok sistematik biçimde bundan kaçındılar. Seçimlerin ikinci tura kalması durumunda Erdoğan'ın kaybetmesinin daha zor olacağı görüşü açısı ve kaygısı, üçüncü cephenin kendi adayını çıkartmaktan kaçınmasının temel sebebi olmuştur. Üçüncü cep-

henin aday çıkartmamasıyla faşist şeflik rejimine karşı büyük direnişin siyasi kazanımları Millet İttifakı'nın adayına ve restorasyon programının etkisinin toplumda güçlenmesine terk edilmiştir.

AKP-MHP faşist politik İslamcı ittifakının şefi Erdoğan seçimlerle gitsin (bunun faşist şeflik rejiminin yıkılması ya da son bulması anlamına gelmediğinin altını çizerek), tamam da ya sonrası!? Erdoğan seçimlerle gider mi, o da ayrı bir soru ama “ya sonrası” tabii ki sahici bir soru, haftalar ile sayılan yakın bir gelecek bu! “An”ı düşünme ve yaşama eğilimindeki geniş halk kesimleri “gitsin de”nin sonrasını önemsemeyebilir ve görünen o ki önemsemiyor da, ama devrimci öncüler, devrimci öncülük iddiası sahici olanlar halka karşı sorumlu oldukları için bunu atlayamazlar, öteleyemezler, yok sayamazlar!

“Gitsin”den sonrasının açığa çıkarttığı politik denklem “faşizmin yenilgisi mi faşizmle uzlaşma mı” şeklindedir. Faşizmle uzlaşma değil de faşizmin yenilgisini hazırlamak isteyenlerin cumhurbaşkanlığı seçiminden bu amaçla olanaklı olduğu ölçüde yararlanmak için hesap yapmasında bir terslik olabilir mi! Daha ilk turda aday çıkarmaktan imtina eden taktikle bahse konu imkanları değerlendirmeyi daha baştan reddetmek gibi bir pozisyona düşülmüştür. Halklarımızın dikkatini Millet İttifakı'ndan üçüncü cepheye çevirecek, halklarımızın nezdinde onu etkisizleştirecek, üçüncü cepheyi, halkçı demokratik seçeneği yükseltecek, böylece AKP-MHP faşist şeflik rejimine karşı mücadeleyi daha da güçlendirecek, yalnızca bir seçim yenilgisini değil faşizmi mezara

göndermeyi hazırlayacak bir taktik geliştirilebilirdi. Yukarıda üzerinde durduğumuz toplumsal ittifak eğilimi Millet İttifakı'nın cumhurbaşkanı adayı üzerinde "gitsin"le yetinmenin koşulu olduğu için uzlaşmış bulunuyor. Dolayısıyla aslında "gitsin" eğilimi restorasyon programının adına "gelsin"den başka bir anlama da gelmiyor. "Millet İttifakı'nın ve restorasyon programının adayı gelsin" eğiliminin desteklenmesi halk ittifakı içerisindeki çelişki, sürtünme ve mücadelenin ana konusudur. Zaten cumhurbaşkanı seçiminde devrimci öncülerin geniş halk ittifakıyla ayrıştıkları "nokta" da burasıdır. Burada öncülerin halkı uyarma ihmal edilemez görev ve sorumluluğu vardır. Emekçi sol harekette, üçüncü cephe içerisinde taktik dağılmanın yatağı da burasıdır. Bu denklem açıkçası cumhurbaşkanlığı seçiminde restorasyon programı ve Millet İttifakı ile birlikte hizalanıp hizalanmama, Millet İttifakı'na yedeklenip yedeklenmeme sorunudur. Diğer bir anlamıyla da bu, üçüncü cephenin bugünkü biçimi olarak Emek ve Özgürlük İttifakı'nın cumhurbaşkanlığı seçim mücadelesinin imkanlarından "halk-

çı demokratik seçeneği" geliştirmek amacıyla yararlanmanın gereklerini yerine getirme yönelim ve kararlılığını kuşanması sorunudur.

"Gitsin" eğilimi kuşkusuz halkın yayılan "değişim isteği"nin de bir yansıması. Verili değişim isteğine devrimci öncülerin dikkatli bakmasında, ciddi bir şekilde analiz etmesinde sayısız yarar vardır. "Gitsin" eğilimi ve onun gerçekleşmesi koşulu olarak Millet İttifakı'nın adayının desteklenmesi esasen değişim isteğinin sınırlı niteliğinin yansımasıdır. Eğer "gitsin" eğiliminin dayandığı "halk ittifakı" toplumsal bakımdan daha derin ve kapsamlı bir değişim isteğine dayansaydı böyle bir durumda Millet İttifakı'nın adayına da restorasyon programına da kuşkuyla bakan, soru soran, sorgulayıcı bir eğilim görünür biçimde yansırı. Yansımaması "değişim isteğinin" kapsam ve derinliğinin sınırlı niteliğini gösteriyor. Devrimci öncülerin buradan "halk ittifakı"nın değişim isteğinin sınırlılığını gören, bu isteği derinleştirici ve kapsamlılaştırıcı, devrimcileştirici bir çizgiyi geliştirmeleri görevinin olduğu sonucu çıkar. Üçüncü cephenin halkçı

demokratik programıyla ve kendi cumhurbaşkanı adayı ile cumhurbaşkanı seçimlerine katılması kuşkusuz değişim isteğinin derinleştirilmesi ve kapsamlılaştırılması bakımından da önemli bir siyasi hamle olurdu.

Ya sonrası!?!..

Millet İttifakı'nın ve restorasyon programının kitlelerin en acil taleplerini karşılamak gibi bir derdi, bir tasası, böyle bir sorunu yok. Sosyalist basında restorasyon programı yeterince eleştirildi, sergilendi; burada üzerinde tekrardan genişçe durmak gerekmiyor. Ancak restorasyon programının kendisini emperyalist küreselleşme düzenine karşı, eklem-

MHP ve Devlet Bahçeli'nin Cumhuriyet İttifakı'daki rolü neyse İYİP'in Millet İttifakı'ndaki rolü odur.

lenerek onunla bütünleşmiş işbirlikçi tekelci kapitalizme ve egemen işbirlikçi tekelci burjuvaziye karşı sorumlu gördüğünü vurgulayalım. Faşist şeffik rejiminin devam etmesi de Millet İttifakı'nın restorasyon programı da işbirlikçi tekelci burjuvazinin egemenliğine ve sınıf çıkarlarına hizmet ediyor, her ikisi de sınıf çıkarları için kabul edilebilir programlar ve rejimler, seçenekler!.. Bunlar emperyalistler için de böyle, aynen geçerli!

Restorasyon programının ve Millet İttifakı'nın dayanaklarına, kurucu kolonlarına bakmak, bu "Nasıl bir ittifak?" sorusunu açık etmek halen de önemli:

Cumhuriyet İttifakı'nda AKP'nin toplumsal gericilik karakterini saymazsak bile Hüda Par yani Hizbul-Kontra

gerçekliği var. İdeolojisi, programı belli, işbirlikçi tekelci Türk burjuva devletiyle keza KDP ile ilişkileri ve sicili sabit... Ama Millet İttifakı'nın kurucularından başında Temel Karamollaoğlu bulunan Saadet Partisi'nin de Hüda Par ile aynı ideolojik soy ağacından geldiği, aynı toplumsal gericilik zemininde durduğu kimse için sır değil. Evet siyasi olarak bir ve aynı değiller ama örneğin kadın özgürlük mücadelesinde aradaki nüansa karşın aynı referanslara dayanıyorlar, aynı ideolojik zeminde. Kaldı ki onun da sicili biliniyor, Sivas Katliamı unutulmuş değil. Özetle toplumsal gericiliğin nüanslı öncü güçleri Millet İttifakı'nda da Cumhuriyet İttifakı'nda da konumlanmış, yuvalanmış buluyorlar. Restorasyon koalisyonu içinde bu açıdan nasıl bir rol oynayacaklarını tahmin etmek güç değil.

MHP ve Devlet Bahçeli, Cumhuriyet İttifakı'nın ırkçı faşist kanadı. Millet İttifakı'nda ise onun muadili, aynı soydan İYİP var. Başındaki Meral Akşener'in ırkçı faşist sicili bütün siyasi varoluş süreçlerinden biliniyor. MHP ve Devlet Bahçeli'nin Cumhuriyet İttifakı'daki rolü neyse İYİP'in Millet İttifakı'ndaki rolü odur.

DEVA partisi, başındaki Ali Babacan ve keza Gelecek Partisi başındaki Ahmet Davutoğlu, Erdoğan ve AKP iktidarının ve hatta faşist şeffik rejiminin kurucu süreçlerinin suç ortakları. Bunlar Millet İttifakı içerisindeki bir nevi AKP kalıntı ve "uzantıları", aynı soydan geliyorlar.

Sıralanan temel gerçeklerin görüş açısından bakınca Cumhuriyet İttifakı ve Millet İttifakı ne kadar da birbirine benziyor diye sormadan edemiyor insan!? Millet İttifakı'nın restorasyon programının işçi sınıfı ve emekçilerin, halklarımızın en yaşamsal

taleplerini karşılama yeteneğinin, derdinin olmadığı ortaklarının niteliğinden, tarihinden, sicilinden belli değil mi? Bu gerçekler Millet İttifakının halkın sınırlı değişim talebini bile yanıtlama yeteneğinden yoksun olduğunu yansıtıyor.

Bir kaç on yıldır sürekli kendi sağına doğru yol alan CHP'nin faşist şeflik rejiminin kurucu terör politikalarını destekleyerek kuruluşuna çanak tutmanın yanı sıra en kritik zamanlarda faşist şeflik rejiminin imdadına koşmaktan geri kalmadığı da biliniyor. Faşist şeflik rejimine karşı CHP

Emek ve Özgürlük İttifakı'nın cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday çıkartmaması, kuşkusuz üçüncü cephe stratejisini zayıf düşüren bir taktiktir.

ve Kılıçdaroğlu'nun en önemli işlevlerinin başında ise kitlelerin hareketsiz kalmasını sağlamak, sokağa çıkmasının önünde barikat oluşturmak, yani faşizme karşı mücadelenin halkçı devrimci doğrultuda gelişmesini önlemek vardır. Kitleler asla inisiyatif almamalıdır, önemli olan Ankara'da düzenin hüküm sürmesidir, diğer her şey son tahlilde teferruatır!..

Evet halklarımızın umuda ihtiyacı var, ama halklarımızın havasına kapıldığı restorasyon programı ve faşist, gerici, sosyal demokrat alaşımli Millet İttifakı'nın halklarımız için umut vadetmediğini açıklayarak, yarın hayal kırıklığına uğramasını önleyici öncü bir devrimci duruşun

sergilenmesinden imtina edilemez. Devrimci öncülük iddiasının olduğu kadar halklarımıza karşı sorumluluğun da gereğidir bu.

Devrimci öncüler "hakikat adına", işçi sınıfı ve emekçilerin, gençliğin, kadınların, tüm ezilenlerin, halklarımızın özgür ve onurlu bir yaşam özelemleri adına bütün bu siyasi gerçekleri açıklamak ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bunun gereği olarak adaylara oy vermeme çağrısı yapmakla sorumlu ve mükelleftirler.

Cumhurbaşkanı seçiminin üzerinde muhakkak durulması gereken çok önemli bir başka boyutu daha var. Egemen işbirlikçi tekelci burjuvazinin hemen bütün siyasi partileri, iki partili, iki ittifaklı veya iki partili/iki ittifaklı bir seçim düzeni üzerinde konsensüs sağlamış bulunuyorlar. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bugünküne benzer bir durumu, burjuvazinin iki seçeneğinden birisini tercih etmeyi, rıza vermeyi halklarımıza dayatan, demokrasi görüntüsü altında burjuvazinin sistem içerisinde yürütmenin iplerini hep sıkı sıkıya elinde tutacağı, ezilen sınıfların ve toplumsal kesimlerin aşağıdan gelişen mücadele ve muhalefetini barajlayarak, absorbe edecek antidemokratik bir sistemdir bu. Bu sistemi zorlayacak ve teşhir edecek, çarkına çomak sokacak bir siyasi taktik elbette ki cumhurbaşkanı seçiminde aday çıkarmayı gerektiriyordu.

Üçüncü cephenin seçimler sürecinde aldığı biçim Emek ve Özgürlük İttifakı'dır, Yeşil Sol Parti adı altında yürüyen seçim mücadelesidir. Emek ve Özgürlük İttifakı'nın cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday çıkartmaması, kuşkusuz üçüncü cephe stratejisini zayıf düşüren bir taktiktir. Cumhurbaşkanlığı seçim

sahası böylece faşist şeflik rejimi ile restorasyon programı ekseninde iki egemen sınıf fraksiyonu arasındaki, egemen sınıfın iç iktidar mücadelesi derekesine indirgenmiştir. Bunun restorasyon cephesine verilmiş hatta onunun seçim mücadelesini kazanmasını getirecek büyük bir siyasi destek olduğunu, kitleler üzerinde Millet İttifakı'nın hegemonyasını beslediğini kaydetmek gerekir.

Üçüncü cephenin bugünkü biçimi olan Emek ve Özgürlük İttifakı'nın oluşturulması sürecinde ortaya çıkan sorunları, zaafly yaklaşımları, burada ayrıca ele almak gerekmiyor. Şu an asıl olan Yeşil Sol Parti etrafında seçim mücadelesine tutuşan üçüncü cephenin olanaklı en iyi sonucu elde etmesi için üçüncü cephenin halklarımızla ilişkilerinin yenilenerek güçlenmesi, kitle örgütlenmeleri ve inisiyatifini geliştirmek için çalışmak kitlelerin yükselen siyasal duyarlılığını en iyi şekilde değerlendirmektir. Bir yandan fiili meşru mücadelenin ısrarla geliştirilmesi diğer yandan

üçüncü cephenin parlamentoda güçlü biçimde temsili, restorasyon program ve ittifakının faşizmle uzlaşma çizgisini sürekli ateş altında tutarak faşizmin yıkılması ve tasfiyesi çizgisinin gelişimine itilim sağlayabilir.

Seçim mücadelesi boyunca devrimci taktik, özellikle antifaşist halk örgütlenmelerinin ortaya çıkartılmasına, halk inisiyatifinin, halkın öz savunma örgütlenmeleri ve iradesinin geliştirilmesi çalışmalarına öncelik vermekle yükümlüdür. Antifaşist halk inisiyatifleri, halk direniş ve öz-savunma örgütlenmeleri seçim döneminde de en kararlı antifaşist güçlerin birleşik mücadelelerinin, birleşik devrimi örgütleme çalışmalarının en sağlam buluşma alanıdır. Alan tutmak ve seçimlerden sonraki sürecin çok değişik olasılıklarına devrimci hazırlığın temel boyutudur. Buradan bakınca seçim mücadelesi "oy hesabı" ve "seçimlerden" daha büyük bir devrimci gerçeklik, birleşik devrimi ilerletmek için etkin bir hazırlık biçimidir.

2023 depreminin aynasından yansıyanlar bize ne anlatıyor?

Göksu Çağan

Başka bir anlatımla deprem sonrası kurulan bu halk örgütlülüklerinin aynı zamanda devlete karşı siyasal bakımdan da işlevlenmesi gerekir. Bu örgütlenmeleri ikili varoluş rolü ve göreviyle ele almak ve konumlamak devrimci öncülerin yaklaşımı olmalıdır. Yıkılan kentlerin ve depremzedelerin taleplerinin siyasal eylem konusu haline getirilmesi ihmal edilemez bir görevdir. Antakya'daki halk örgütlenmelerinin eylemli siyasal bilinci ve pratiği bu anlamda yürünmesi gereken güzergahı işaret ediyor. Emekçi solun örgütlediği bu halk örgütlülüklerinin dayanışma ve yardımlaşmayla kendini tüketip çürümemesi önümüzdeki günlerin önemli meselelerindedir.

Yaşadığımız Çağda Toplumsal Felaketslere Nasıl Bakmalıyız?

İnsan çağı diye adlandırılan ve bir toplum biçimi ve toplumsal üretim tarzı olarak kapitalizmin doğaya müdahalesinin en kapsamlı ve derin boyutlarda fiilleştiği bir dünya-tarihsel dönemi yaşıyoruz. İnsan-doğa ilişkisi ve çelişkisinin bu denli boyutlandığı ve nitelik değiştirdiği başka bir dünya tarihsel dönem bulunmuyor. Ekolojik krizler ve toplumsal felaketler zincirinin insanlığı kendi yıkım anaforsuna çektiği günümüz koşullarında, hayli zamandır karşımızda duran soru şudur: Dünyanın sonu mu geliyor? Bir kıyamet anına doğru mu yaklaşıyoruz? Covid-19

pandemisiyle “Dünyanın sonu mu geliyor?” sorusu gerçek bir küresel toplumsal duygu ve kaygı olarak gelişip genelleşti.

Dünya adlı gezegenin uzaydaki ömrü ve ömrü boyunca geçirdiği dönüşümler hep uzayın-maddenin varlığın doğal hareketiyle gerçekleşti. Bilimsel verilerin hata paylarıyla önümüze koyduğu bilgilerden dünyadaki canlılığın defalarca buzul çağlarıyla ya da küresel ısınmalarla yıkıma ve kesintiye uğradığını ve her defasında yeniden başladığını biliyoruz. Yeryüzü jeolojik etkinliğinin yanı sıra canlılığın önceki dönemden devralınan mirası ve yeni formlarıyla evrimini sürdürdü. Bu evrimin son aşamasında insanın

Homo Sapiens türü evrimin bir aşamasında ortaya çıktı ve çeşitli me-ziyetleriyle varlığını sürdüren tek insan türü olarak kaldı. Yaklaşık 4,5 milyar yaşındaki dünyanın doğal bir ürünü olan insan sadece yaklaşık 250 bin yıldır yeryüzüne ayak basmaktadır. Şair'in dizesinden esinle söylersek dünyadaki insan "dünkü çocuk sayılır".

Parçası olduğu doğadaki yeri ona çeşitli nimet ve imkanlar sunar ama toplumsal insan doğayı emek faaliyetiyle dönüştürme gücüne de sahiptir. Kendi varlığının zorunlu koşulu tam da bu dönüştürme faaliyetidir. Bundan önceki toplum biçimlerini oluşturan toplumsal üretim tarzları kritik ekosistemlerin gezegensel ölçekte kendini yenilemesiyle esaslı bir çelişkiye sahip değildi. Doğayla insan arasındaki insanın tâbi olduğu zorunlu bağımlılık ilişkisi gezegensel bir metabolizma oluşturuyordu. Kapitalist üretim tarzı bu metabolik ilişkiyi yardı. Doğa-insan ilişkisini kökten değiştirdi. İnsanı insanın kurdu yapan kapitalist üretim tarzı, toplumsal sınıflara ayrılmış türün içinden aynı zamanda doğa düşmanı ve katili eğilimler ortaya çıkardı.

İnsan türünün doğayla kurduğu metabolik ilişkideki yarılma doğanın kendini yenileme imkanlarını her gün daha fazla ortadan kaldırıyor. Kapitalist toplumun şekillendirdiği insan, doğayı dönüştürme ve onunla birlikte kendini dönüştürme faaliyetini, sermayenin kendini sürekli büyüme isteğiyle var eden bir ilişki olmasından kaynaklı olarak doğa üzerinde tahakküm kurma anlayışıyla yürütür. Doğanın zorunluluk koşullarını aşmanın biçimi olarak doğa adeta bir düşman olarak algılanır. Tarih öncesi çağında doğaya sundukla-

rı için tapınan, daha sonraki çağlarda doğayı kendini besleyen ana olarak benimseyen ve saygı duyan kültür, günümüzde egemen sınıf düşünce-siyle kendisini doğanın efendisi gibi görüyor. Burjuva bilinç ve itkiyle yenilenen bu insan merkezci bilinç ve eylemle insan sermayenin mezar kazıcısı olarak yaratılırken diğer yandan doğadaki kendi varlık koşullarının altını oyuyor. İnsan diğer canlı türlerinden farklı olarak gezegendeki canlılığın öncekilerden çok daha hızlı bir biçimde kesintiye uğramasına neden olacak uğursuz eylemin öznesi konumuna itilmiş bulunuyor.

Şair'in dizesinden Esinle söylersek dünyadaki insan "dünkü çocuk sayılır".

Türlü alametleriyle bu sürecin sonuçlarıyla, kendi gerçekliğiyle yüzleşen toplumda ekolojik bir bilinç uyanıyor. Bu bilinç, küresel ekolojik çöküş koşullarının dolaysız bir sonucudur. Tarihin maddesinin tarihin öznesine yansımada ifade bulan bu durum, yeni ekolojik bilinci dolaşımlayarak sermaye ile doğa çelişki-sini apaçık hale getiriyor. Doğa-sermaye çelişkinin çözümünü ezilen ve sömürülen insanlığın tarihsel ödevi olarak sorunsallaştırıyor. Başka bir anlatımla, bugünkü tarihin maddesi ve tarihin devindirici gücü sınıf savaşımları, doğa-sermaye temel ilişki ve çelişkinin pratik olarak içeriyor. Bu durum Marksist harekete de kapitalist toplumu yeni bir toplum biçimine doğru bir kopuşla dönüştürme asli misyonunu "doğayı kurtarma" misyonuyla ayrılmaz bir bütün olarak kavramayı dayatıyor.

Marksist hareket açısından bu durumunun bir hakikat ve mücadele perspektifi olarak kavranması yaşamsal önem taşıyor. Gelişen toplumsal ekolojik bilinç ve buna uygun teorik bir yordam olmaksızın güncel sınıf savaşımını bütünlüklü analiz etmek ve kavramak mümkün değildir. Covid-19'un küresel bir salgına dönüşerek siyasal mücadele ve teori bakımından damıtıp önümüze koyduğu "yeni hakikat" bu olmuştur. Felaketlerin prizmasından yansıyan gerçeği bir yok oluş süreci olarak okuduğumuzda 2023 Maraş depremlerinin aynı hakikati vurguladığını görürüz.

Bugün doğa olayları ve afetler ağır toplumsal felaketler olarak karşımıza çıkıyor. Salgın hastalıklar, gıda ve su krizleri, iç içe geçen sel, kuraklık ve kıtlıklar ağır ve yıkıcı toplumsal sonuçlar doğuruyor. 21. yüzyılın ilk çeyreğinde birbirini besleyen ve doğuran koşulları yaratan bu ekolojik çöküş görünümü ile kapitalizmin genel krizi de yine hem tarihsel olarak eş zamanlı gerçekleşiyor hem de yine karşılıklı etkileşimle birbirini derinleştiriyor. En bariz örneği emperyalist çelişkilerin savaşla çözümü yoluna gidilirken yaratılan doğal yıkım ve doğal varlık talanı olmakla birlikte jeolojik bir gerçeklik olan depremlere karşı sermayenin bir fir-

sat olarak görerek kârlılık için insan yaşamını hiçe sayan kasıtlı kayıtsızlığı ve hareket tarzı da toplumsal-siyasal krize yeni boyutlar katıyor. Kapitalizmin varoluşsal krizi ardı arkası kesilmeyen toplumsal felaketler zincirini birikim rejimine içermeye çalışırken gezegendeki canlı yaşamının büyük bir kısmından vazgeçilebilecek bir gelecek öngörüyor.

Covid-19 pandemisinin bu anlamda tarihsel bir dönemeç olduğunu vurgulamalıyız. Küresel pandemi kapsamlı toplumsal ve siyasal sonuçlar açığa çıkardı. En önemlisi geniş kitlelerin doğa-sermaye temel çelişkisini daha yalın biçimde görmesini ve kavramasını sağladı. Salgın tüm ezilen ve sömürülenler için ortak bir deneyime dönüştü. Aksayan tedarik zincirleri ve kapanan kentler birçok sektörde toplu işsizliğe yol açarken kapalı devre üretim modelleri, evden çalışma, esnek zamanlı çalışma, giderek bir toplumsal kontrol mekanizmasına dönüşen maske ve hijyen önlemleriyle sermaye bu krizi de toplumsal tahakkümünü sürdürecektir tarzda işledi. Bir emekçi hastalığına dönüşen Covid-19'u yaşayarak öğrendi ve özdeneyimini farklı kavrayış ve bilinç düzeyleriyle soyutladı.

Tüm toplumsal bilinç biçimlerinin diyalektik gelişimi gibi yeni ekolojik toplumsal bilinç ve duyarlılık politik sınıf savaşımıyla içerik ve nitelik kazanıyor. Dünya kapitalizminin varoluşsal krizinin temel bir boyutunu oluşturan doğa-sermaye çelişkisi, farklı görünümüyle vuku bulup sonuçları toplumsal ve teorik olarak kavrandıkça bu bilincin sermaye düzenine karşı daha radikal politik biçimlerde devrimci tarzda kristalize olması ve hegemonik düşünce biçimi olması mümkündür.

2023 Maraş Depremi Felakete Dönüşüren Kapitalist Devlet Ve Sömürgeci Faşist Şeflik Rejimidir

Her anlamda büyük bir yıkım yaşatan son depremlere yukarıda bahsedilen yeni bilincin devrimci potansiyeli nedeniyle bu dünya tarihsel arka plan ve sömürgeci Türk burjuva düzeninin güncel gerçekleri üzerinden bakmalı ve anlamalıyız. Her şeyden önce 6 Şubat'ta Maraş merkezli ve Türkiye'de 13 ili, Suriye ve Rojava'da birçok kenti etkileyen iki bölgesel depremin görülmemiş derecede ağır toplumsal bir felaket olarak vücut bulması Türkiye'nin dünya kapitalizminde kendisine biçilen rolün dolaysız bir sonucudur. Depreme dayanıklı konutlar, kentler ve kapsamlı bir arama-kurtarma ve afet sonrası hazırlığı yerine azami kâr, rant ve sermaye birikimini önceleyen politikalar bu role uygun bilinçli tercihlerdir.

Geçmiş deneyimlerinin ardından Japonya, Şili, Meksika gibi depreme karşı stratejik önlemler alan ülkeler olduğu gibi özellikle Afrika, Latin Amerika ve Güney Asya'da bunun tam tersi pek çok örnek de mevcut. Bu ülkelerin kapitalist gelişmişlik,

yani sermaye birikim düzeyi, emperyalist ilişkilerde tuttukları yer, ülke içindeki sınıfsal güç ilişkileri, ulusal, inançsal sorunlar gibi özgün özellikleri ve yanı sıra ekolojik çöküşün ülkelerin coğrafi konumlarına ve emperyalist talana bağlı olarak yarattığı eşitsiz yıkımların hepsi bu durumda toplam bir etki yaratır.

Ancak orta gelişmişlikte kapitalist bir ekonomiye sahip Türkiye'de sömürgeci faşist devlet, bir deprem kuşağı ülkesinde en az yıkım ve kayıpla atlatacak hiçbir stratejik planlama ve hazırlık yapmadı. Sayısız imar affıyla taksirle cinayete dönüşen depremle ilgili değil bu sadece; örneğin yılda en az birkaç kitlesel ölümlü sel felaketi yaşanmasına rağmen aynı dere yataklarına inşaat ruhsatı verilir, "yangın sezonu"na rağmen söndürme uçakları alınmaz, yanan orman alanları imara açılır ya da bilimsel olmayan yollarla rehabilite edilir. Yoksul halklarımızı yasal olarak soyan deprem vergileri depreme hazırlık dışında iktidarın keyfince her alana kullanılır. Göstermelik tatbikatlarla gerçek hazırlık savuşturulur. Aslında halklarımıza karşı taammüden bir ölümlü gelecek hazırlanır.

Faşist şef Erdoğan'ın depremden kırk gün sonra televizyondan yaptığı açıklamada "Bundan sonra imar affi yapmayı düşünmüyoruz. Sonuçlarını depremde gördük" minvalindeki itirafı, milyonların yaşamını altüst eden bu "hatanın" esasen devletin değil azami kar peşinde koşan müteahhit ve konut sahiplerini işaret etmeyi amaçlar.

Bu depremi büyük bir toplumsal felakete dönüştüren faşist şefflik rejiminin politik İslamcı boyun eğdirmeye "kader planı"na yazgılı ekonomi politikalarıdır. On binlerin ölümüne göz yuman, Kürt, Arap ve Alevi halklara ayrımcı, mültecilere ırkçı, kadınlara patriyarkal işleyen maksatlı devlet pratiği onun kapitalist büyüme hedefiyle uyumludur. Bölgeyi göçe tabi tutarak insansızlaştırma, mülksüzleştirme pratiğiyle ilgili olduğu kadar demografik değişimle asimilasyon politikasıyla ilişkilidir. Yeniden inşa-daki kuralsızlık ve hız ısrarı da keza seçim öncesi bir propaganda hamlesi olmasının yanı sıra bölgeyi yeni bir ucuz emek cehennemine çevirecek yapısal adımları atmak için uygun fırsatın görülmesiyle ilgilidir.

İşbirlikçi Türk burjuvazisi dünya sermaye oligarşisinin ortak sermaye birikim rejimi olarak dünya halkalarına dayatılan neoliberal politikalara kendini sımsıkı bağlamıştır. Sömürgeci faşist rejim AKP iktidarı yıllarında emek ve doğaya bu temel ekonomi programı çerçevesinde kapsamlı metotlarla saldırdı. "Avrupa'nın yeni Çin'i" olma hevesiyle şekillenen birikim stratejisinde özellikle inşaat sektörü lokomotif oldu. "İnşaat ya Resulallah" motto-su politik İslamcı iktidarın dümenini tuttuğu ekonomi politikaları demetiyle sektör altyapı, konut, kentsel

dönüşüm, enerji santralleriyle altın çağını yaşadı. Yeni bir büyük sermaye katmanı yaratıldı, kaymak tabakaya yeni zenginler armağan edildi, orta büyüklükteki inşaat şirketleri iki on yılda koca holdinglere dönüştü. İnşaat sektöründen sermaye biriktiren bu kapitalistler sanayiden turizme pek çok alana sermaye yatıran ve gücünü yeni kapitalist sektörlerde de büyüten sermayedarlar haline geldi. Politik İslamcılığın kendi büyük sermaye sınıfını yaratma çabası orta çaplı ticaret yapma kapasitesindeki pek çok dinci tarikatın da birer holding sahibi olmasını sağladı.

Metropol kentlerin bağrına bir mızrak gibi çakılan gökdelenler bu kapitalist birikim rejiminin en çarpıcı simgesi oldu. Gezi Ayaklanması'na vesile olan Topçu Kışlası projesi AKP iktidarının çılgın rant projelerinden biriydi. En devasa çılgın proje Kanal İstanbul uygun koşulların oluşmasını bekliyor. Rüzgar, güneş, jeotermal enerji santralleri, barajlar, paralı otoyollar, asma köprüler, hava alanları vb. istisnasız tümü doğanın talanı ve rant üzerinde yükseldi. Bu kapitalist gelişme stratejisinin bölgesel boyutu ise büyük Türk inşaat şirketlerinin dünyanın dört bir yanında benzer dev inşaat projelerine girişmesinin yanı sıra bölgesel emperyal yayılma ve sömürgeci savaş ekonomi politikası biçiminde somutlaştı. Kuzey Kürdistan coğrafyası sömürgeci Türk burjuvazi tarafından yer altı ve yer üstü varlıklarına azgın saldırılarla çok kapsamlı biçimde yıkıma uğratıldı. Sömürgeci savaşla Kürdistan'ın üç parçasında doğa tahrip edildi. Ormanları yakıldı, kentler yakılıp yıkıldı, Sur'da olduğu gibi kent arsalarına çökme ve kent rantıyla sömürgeci sermaye büyütüldü.

Kent Rantı ve Yeniden İnşa

Kapitalizm yıkımlardan beslenir, bunlar yaratıcı yıkım görünümüyü sermayenin aşırı birikim krizine karşı yatırım alanı olarak yararlı iş görür. Nitekim depreminin daha ilk günlerinde inşaatla ilgili sektörlerin borsadaki hisseleri tavan yaptı. Altyapı ve konutları yeniden inşa ederek büyük bir sermaye birikimi elde etme iştahını ve tavrını ortaya koydu. “Asrın felaketi” safsatısıyla halklarımızın acılarını ve duygularını maniple edip asrın yağması için harekete geçildi. Politik İslamcılığın bu pejmürde yararcılığı ve depremi fırsata çevirme anlayışı yeni sayılmaz. Takiyecilik ve fırsatçılık politik İslamcılığın tıynetidir, faşist şef Erdoğan’ın siyasi felsefesidir. Her defasında karşılarında çıkan “Allahın lütufları” onların amentüsüdür.

Deprem bölgelerinde daha enkaz kalkmadan, molozlardan ceset parçaları çıkarken Erdoğan hızla toplu konut yapım projelerini açıkladı ve birkaç bölgede faaliyeti başlattı. Bir yıl içinde 32 milyar dolara yakın maliyetle 319 bin ve toplamda ise 600 bin konut üretmeyi hedef olarak ilan etti.

Kuşkusuz bu kentlerin yeniden inşasının sadece bir kısmıdır. Yıkılan alt yapının yenilenmesi ve diğer imar kalemleri de dahil edildiğinde dev bir sermaye yatırımı ve değerlendirilmesi ortaya çıkmaktadır. Deprem konutları ve kent inşalarının finansmanı için devletin kasasında halihazırda gerekli paranın bulunmadığı açıktır. Bu durumda bilinen iki yol izlenecektir. Geride kalan yıllarda inşaat sektöründe sermayelerini büyüten gruplar (başta Beşli Çete olarak anılan sermaye öbeği), ya yağlı yolsuzluk ihaleleriyle biriktirdikleri

sermayelerini yatırıma dönüştürecekler ya da öküzün derisini ikinci kez yüzecekler. Yani devletin sunacağı kredilerle semirecekler. Belki de depremzedeler adına büyük bir şovla toplanan 115,1 milyar lira inşaat tekelleri ve yandaş müteahhitlere sermaye olarak akıtılacaktır. Konut ve alt yapının imarı projelerinin devlet tarafından üstlenildiği ve kamu ihaleleri olarak gerçekleşeceği düşünüldüğünde bu dev projelerin maliyetinin yine halklarımızın sırtına yükleneceği açıktır.

**“Asrın felaketi”
safsatısıyla
halklarımızın acılarını
ve duygularını maniple
edip asrın yağması için
harekete geçildi.**

Öte yandan bu dev imar ve alt yapı projeleri yeni bir kent rantı pastasının paylaşımı anlamına gelmektedir. Rant kapitalist sistemde önemli bir artı-kâr biçimidir. Özellikle kâr oranlarının düştüğü dönemlerde önemi katlanan ve daha fazla başvuru olan bir artı-kâr elde etme yoludur. Kent rantı arazi ve arsa mülkiyetine dayanır. Çünkü kapitalist gelişmenin bir aşamasında tıpkı sanayi ve ticarete, sermayedeki merkezileşme gibi toprakta da tekel oluşur. Toprak rantı kapitalist tarıma özgüdür. Kapitalist işletmeciler tarafından elde edilen ve kârın dışında kalan artı bölümünü ifade eder. Rantın iki biçimi vardır: mutlak ve diferansiyel rant. Mutlak rant belirli bir toprakta elde edilen ranttır. En kötü toprağın bile getirebileceği rantı dile getirir. Toprak sahipleri kapitalist işletmecilere

ellerinde tuttıkları toprakları belirli sürelerle kiralarlar. Toprak tekelinden ötürü yaratılmış olan toplam artı değerden mutlak rant alırlar. Toprak üzerinde yapılan tarım, madencilik, enerji, konut vd. üretilen ürünlerin içerdiği emek-değere dayalı maliyet fiyatı ile piyasadaki satış fiyatı arasındaki fark toprak rantını oluşturur. Başka bir anlatımla toprak kendi başına değer/artı-değer üretmediğinden bu toplam toplumsal artı-değer içindeki toprak mülkiyetine dayalı rant payıdır. Diferansiyel rant ise en uygun koşullarda ve en verimli topraklarda edilen ürünün en verimsiz toprakta elde edilen ürün arasındaki farktan oluşur. Diferansiyel rant iki biçimde gerçekleşir. Birinci biçimi farklı toprak bölgeleri arasında ortaya çıkar. İkincisi aynı bölgelerdeki topraklar arasında oluşan fark biçiminde gerçekleşir.

Kent rantı dediğimiz ve esasen konut/inşaat sektöründe gerçekleşen rant benzer bir biçimde oluşur. Günümüzde emek-değere bağlı maliyeti en fazla 300-400 bin TL arasında

olan ortalama bir konutun-dairenin piyasa fiyatının 2-3 milyon TL olması kentte oluşan mutlak rantı ifade eder. Aynı kentte ulaşım, konum vb. değişkenlerle bir dairenin piyasa fiyatının 8-10 milyon TL olması da diferansiyel rantın oluştuğunu gösterir. Kent rantının bu denli yüksek artı kâr sağlayan niteliğinden dolayı, sermaye tekelleri ve inşaat şirketleri durmadan kentsel dönüşüm ve yeni kent projeleriyle sermayelerini büyütme peşine düşerler. Bu yüzden burjuva hükümetler kent rantının büyük sermayeye akmasını özel program konusu yaparlar. Konut ve kentsel dönüşüm projeleri tam olarak bu kent rantının programlarıdır.

AKP bunun tipik bir örneğidir. AKP seçimleri '99 Marmara depreminin artçı siyasal ve sosyal etkilerinin güçlüce sürdüğü bir dönemde kazandı. Hükümet olarak iş başına geldiğinde ilk el attığı konulardan biri konut ve kentsel dönüşüm konusu oldu. Önce belediye kanununda yasal değişiklikler yaparak kent rantını sermayeye peşkeş çekmenin

adımlarını attı. Gecekondu savaşı açtı. 2005 yılında ise 775 sayılı gecekondu yasasıyla en kapsamlı kent rantı ve yağmasının hukuki zemini döşedi. Gecekondu tasfiyesi ve “ıslahı” kentsel dönüşüm olarak kodlandı. Ruhsatsız ve fiili konut yapımına hapis cezası getirildi. Daha sonraki dönemde bu yasal mülkiyet ve kent rantı gasbına KHK’lerle zorunlu kamulaştırma da eklendi. AKP kent rantını sermayeye iki koldan dağıttı. Burada tekeli kast sistemi ve paylaşım kuralları işledi. İki TOKİ eliyle toplu konut ve yeni kent inşası yoluyla gerçekleşti. Bu kamu

İstanbul başta olmak üzere metropol kentlerdeki kentsel dönüşüm projeleri büyük sermayeye peşkeş çekildi.

görünümlü ve esasen orta ve küçük müteahhitlere kent rantı akıtma biçimiydi. Küçük sermaye payını böyle aldı. İkincisi büyük inşaat firmalarına sunulan yüksek kent rantıydı. İstanbul başta olmak üzere metropol kentlerdeki kentsel dönüşüm projeleri büyük sermayeye peşkeş çekildi. Tekelci sermaye de aslan payını kasalarına doldurdu.

Son depremlerle yeni ekonomik “rant konjonktürü” oluştu. Faşist şef derhal “Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” (126. Kararname) yayınladı. Kararname cari mevzuatta olan tüm prosedürleri askıya aldı. Kent planlamasını tümünden devreden çıkardı. Yaşamsal önemdeki planlama salt

jeolojik zemin etüdüyle sınırlı bir etken değildir. Bilimsel ve toplumsal açıdan itiraz edenler bir kez daha hedeflendi ve devlet gücüyle susturulmaya çalışıldı. İTÜ Şehir Planlaması Bölüm Başkanı Prof. Dr. Funda Yirmibeşoğlu, bu nedenle görevden uzaklaştırıldı.

Kent, toplumsal mekan olarak toplumsal ilişkiler bütünüdür. Yalnızca konut/barınma ya da yalnızca emek mekanı değildir. Organik, canlı, yaşayan, kendini yeniden üreten ve değişen bir toplumsal mekandır. Bu nedenle kent planlaması pek çok değişken faktör ve bileşkeyi kapsamak zorundadır. Ama bu durumda en başta depremzedelerin, kentlerde yaşayanların taleplerinin kent planlaması için temel alınması gerekir. Bununla birlikte jeolojik yapıyı, toprak yapısını, su alanlarını, iklim ve meteorolojik özellikleri, demografik yapıyı, kültürel dokuyu, yapılaşmış çevre örüntüleri olarak kentin tarihi dokusu ve mirasını, SİT alanlarını, alt yapı ve ulaşım ağlarını kapsamalıdır. Oysa ortaya çıkan gerçeklik tam tersi yönde ilerliyor ve hoyrat bir kent inşasının ilk adımlarını resmediyor. Antakya’nın tankla topla yıkılan Sur örneği gibi inşa edilme pratikleri bunu gösteriyor.

Kent rantının deprem bölgesiyle sınırlı olmadığını ve kalmayacağını özellikle vurgulamak gerekiyor. Depremin belirlediği kent rantı trendi yükselen bir dalga olarak yaşadığımız coğrafyanın tüm sathına değişik düzeyde yayılacaktır. Kısa erimde bile bu rant trendi ve dalgasının etkisini somut verileriyle görebiliyoruz. Örneğin eşikte bekleyen İstanbul depreminin her an gerçekleşebileceği endişesi daha şimdiden kent rantı piyasasını etkiliyor. Büyük sermaye

İstanbul'daki sanayi yatırımlarını Trakya'ya taşıma ve güvencelemeyi tartışıyor. Salt bu eğilimin belirmesi İstanbul periferisindeki Kırklareli ve Tekirdağ'da arazi ve arsa fiyatlarını %50 oranında artırmış bulunuyor. Depremden önce de enflasyonla tavan yapan kiralar deprem sonrası göçle birlikte artık içinden çıkılmaz bir hal alan dev bir konut sorununa dönüşüyor. Ya barınma ya açlık ikilemiyle halk yoksulluk boyunduruğuna alınıyor.

Depremin yarattığı yeni ekonomik konjonktür daralmaya başlamış olan inşaat sektörünün yeniden canlanıp genişlemesi için muazzam fırsatlar anlamına geliyor. Faşist şef deprem bölgelerinde temel atma törenleri düzenliyor, aç açıkta kalan yüz binlerce depremzedeye ucuz ve güvenli konut vaadinde bulunuyor. Halihazırda deprem bölgesinde 2,5 milyon depremzede nüfus çadır, konteyner, hasarlı konut gibi geçici barınma mekanlarında binbir zorlukla yaşamını sürdürüyor. Bu koşullarda başını sokacak bir ev/konut sahibi olma tüm depremzedeler için doğal ve güçlü bir talep haline geliyor. Faşist şef bir işportacı çığırtkanlığıyla depremzedeleri yıllarca sürünecekleri borç yükü altına sokmak ve ellerinde avuçlarında ne varsa almak istiyor. TOKİ konutlarına yerleştirildikten iki yıl sonra ödemelerin başlaması depremzedeleri ilk anda rahatlasa da uzun vadede ağır mali külfetin altına sokuyor. Dahası işçi emekçiyi bu borç sürdüğü sürece o mekana bağlayarak bölgedeki emek arzını garanti altına alıyor. Emek uzun vadeli olarak sermayeye prangalanıyor, emekçiler neredeyse ömür boyu ev kredisi ödemeye mahkum

edilmiş oluyor. Dahası artan kent rantı ve bunun konut fiyatlarına çarpan etkisiyle yansması nedeniyle bu süreçler borç yükünü taşınamaz hale getiriyor. Daha önceki örneklerinden bilindiği gibi depremzedeler konut borcunu ödeyemediği koşullarda evlerini banka ve gayrimenkul şirketlerine satmak zorunda kalıyor.

Depremde Devlet ve Halk Karşılaşması

Maraş merkezli iki büyük depremin ardından devlet-halk ayrışması göze batan bir gerçeklik olarak toplumsal bilinç alanına yansıdı. Ölüm-dirim anlarında her şey çok yoğunlaşmış ve olağandışı bir biçimde yaşanır. İnsanlar her şeyden önce hayatta kalma ve toplumsal varlık halini koruma güdüsü ve bilinciyle düşünmeye başlar. Andaki duruma çare ve çözüm arar. Felaket anlarında uzanacak ve tutulacak el arar, kara gün dostu arar. Böyle zamanlarda kimse eskisi gibi düşünüp davranamaz. Egemen düşünce ve bilinç biçimleri gerçek bir sorgulama-dan geçer. Toplumsal felaket 'an'ları devletin varlık gerekçesinin en çok sorgulandığı süreçler olur. Devletin varlık gerekçesinin halk tarafından sınanmadan geçirildiği bu 'an'larda devletle halk kaçınılmaz olarak karşı karşıya gelir. Nitekim bunların hepsi Maraş-Antakya merkezli bölge depremlerinde yaşandı. Halklarımızla devletin bu karşılaşmasında arama kurtarma, iaşe, ilk yardım-sağlık, geçici barınma vb. temel yaşam ihtiyaçları sağlamaması ve ancak valisi, askeri, polisiyle "asayiş" için alanda bulunması sinamanın verisini sağladı.

Bu depremde ölüme terk etmeyile ortaya çıkan "Devlet yok" algısı '99 depreminde ise "Sesimi duyan var mı?" sorusuyla yıkımın çapı ve

arama-kurtarmaya odaklanmıştı. ‘99 depreminde de devlet ordu gücüyle arama kurtarma çalışmalarının merkezinde yer aldı. Emasya protokolünü uyguladı. 1. ordu kuvvetlerinin yanı sıra deniz ve hava kuvvetlerinin olağanüstü durum ve afetler için hazırlanmış birlik ve teçhizatları da depreme müdahale için kullanıldı. Ordu emekçi solun Marmara depreminde etkinleşmesini ve bağımsız bir otorite odağı olmasını özel olarak ele aldı ve izin vermedi. Emasya protokolüyle tüm arama-kurtarma, yardım, iaşe, sağlık ve geçici barınma çalışmalarını kendi kontrolüne aldı. Devrimcilerin ve kitle örgütlerinin bağımsız faaliyetlerine müdahale etti, engelledi. Kızılay’ı Emasya protokolü çerçevesinde işlevlendirdi. Çünkü bugün olduğu gibi o gün de Kızılay bir militer devlet aparatıydı. Diğer arama-kurtarma, sosyal dayanışma örgüt ve inisiyatiflerini ise yine Emasya protokolü çerçevesinde denetiminde tuttu. Bugün bu Emasya olmasa da devletin acizliği koşullarında kaba kuvvet biçiminde aynı mantıkla uygulanıyor.

‘99 depremi ile kıyaslanarak ordunun neden arama kurtarma çalışmalarına ve diğer faaliyetlere seferber olmadığı haklı olarak sorgulandı. On yılı aşkındır sömürgeci savaş ve işgal pozisyonundaki sömürgeci işgalci ordunun depreme müdahil olmasının gerekçesini Milli Savunma Bakanı da tam olarak bu gerekçeyle açıkladı. Höykürerek “Ordu sınır ötesi ve sınırdan, orduyu sınırdan mı çekelim?” diye cevap verdi. Daha sonraki zamanlarda soruları yanıtlayan Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, deprem bölgesindeki 2. Ordu’yla ilgili çarpıcı veriler paylaştı. Buna göre 105 bin kişilik 2.

Ordu’da 90 bin asker sınır ötesi ve sınırdan sömürgeci işgal ve savaşa dahil olmuş durumda. Geriye kalan 15 bin askerden 5 bini karargahta, 10 bini ise askeri birliklerde bulunuyor. Deprem sürecinde 6 bin asker görev aldı ve bunların neredeyse hepsi güvenlik görevi yaptı, sokakta halkın dayanışmasını terörize etti. Ordu arama-kurtarma çalışmalarına katılmadı. İmkanlarını seferber etmedi. Siyasi ve toplumsal baskı sonucu bir hafta sonra kimi yerlerde ilk yardım sahra çadırı kurarak zevahiri kurtarmaya çalıştı.

Diğer yandan çürümüş devlet gerçeğini AHBAP ve belediyelere en yüksek fiyatlarla çadır satma, bağışlanan kanları satma gibi peş peşe açığa çıkan yolsuzluk skandallarıyla çok daha görünür kılan holdingleşmiş Kızılay’la ve depremin en kritik zamanlarında arama-kurtarma müdahalelerinde bulunmayan, uluslararası arama-kurtarma ve yardım örgütlerinin depreme hızlı ve etkin müdahale etmesini engelleyen, deprem öncesi lojistik hiçbir hazırlık yapmayan, deprem sonrası koordinasyon becerisinden tamamen yoksun olan AFAD’la simgeleşen devletin “varlığı” ile tablo tamamlanır. Rojava ve Suriye’deki faşist İslamcı çetelere sahra çadırları, hastaneler kuran Kızılay ve AFAD’ın insanlarımızı enkazlardan kurtarmak ve barınmalarını sağlamak için bu denli yetersiz kalması devletin çıplak bir zor aygıtı haline geldiğini çarpıcı biçimde gösterdi.

Deprem süreci sermayenin güvenliğinin ve sürekliliğinin öncelikli olduğunu, kapitalist devletin varlık gerekçesinin tam da bu olduğunu bir kez daha gösterdi. Nitekim depremin 5. gününde ilan edilen OHAL’de sermayenin ve özel mülkiyetin gü-

venliğini azami derecede sağlanması hedeflendi. Bölgedeki banka kasaları başında nöbetler tutuldu. İş makinaları önce banka kasalarını kurtardı. Tıpkı pandemide olduğu gibi depremde yıkılmayan fabrikalar üretime devam etti. Yağma yaygarası kopartılarak özel mülkiyetin dokunulmazlığı bir kez daha en geniş kitlelere gösterildi. Enkazda ailesi, yakınları kalan işçilerin, diğer kentlerden gelenlerin arama-kurtarma ve sosyal yaşamın düzenlenmesine yardım etmesine engeller çıkarıldı, kimi sektörlerde işe gitme zorunluluğu getirildi, dayanışmaya gidenler işten çıkarıldı. OHAL kararnamesiyle devlet yıkılan sanayi tesislerini öncelikli olarak tazmin ve telafi edeceğini, çeşitli krediler ve teşviklerle sermayenin yeniden yatırım ve üretime dönmesini önceleyeceğini ilan etti ve uygulamaya başladı.

Depremde Emekçi Sol ve Halk Buluşması

Emekçi sol hareketimiz ilk andan itibaren boylu boyunca bu sürecin et-

kin bir öznesi oldu. Depremde emekçi sol halkla buluşup kaynaştı. Kendi siyasal yordamını işletti. Beklemediği ve hiç hazır olmadığı bu duruma örgütçü yeteneği ve öncü ataklığıyla yanıtlar üretmeye çalıştı. Deprem bölgelerinde sosyal dayanışma ve öz örgütlülükler geliştirdi. Faşist şeffik rejiminin hegemonyasının çatlayıp kırıldığı bu aşamada toplumsal alanı dayanışma ve yardımlaşma seferberliğiyle, mevcut varlığı ölçüsünde doldurdu. Bu çabalar deprem bölgesi başta olmak üzere geniş kitleler üzerinde politik bir etki ve sahici bir siyasi saygınlık yarattı. Bölgeden göçe karşı direnen yaralı halkla birlikte geçici asgari yaşamı örgütledi. Bu bağlamda siyasetin andaki görevlerinin ilk tutulacak halkasını doğru yerden yakaladı.

Emekçi sol hareketimiz faşist şefin dümeninde durduğu devletin ölümüne terk eden politikasının yarattığı boşluğu kapasitesi ölçüğünde örgütlerken esasen sosyal dayanışma düzleminde kaldı. “Felaket kapitalizmine karşı deprem komünizmi” bağlamıyla ta-

riflenebilecek toplumsal, komünal pratikler ortaya çıktı. Bu, halklarımızın tarihsel birikiminde örtük olarak var olmayı sürdüren ortaklaşma kültürünün andaki somut biçimiydi ve siyasal bakımdan emekçi sol öznelerin halkla buluşma ve halkla birlikte sosyal bir yaşamı örgütlenme pratiği olarak elbette değerlidir. Salt gereksinimleri örgütlemekle sınırlı olmayan öz örgütlülüğüyle “şeyleri ve kendini yönetme”yi başarmak, bunu siyasal bir felsefe ve yeni ortak toplumsal kurucu eylem olarak ilerletebilmek açısından da kuşkusuz gerekli ve anlamlıdır.

Ancak yerel ve dar ölçeklerle varlık kazanan ve her biri farklı siyasallaşma nitelikleri taşıyan bu “deprem komünizm”leri emekçi sol hareketimizin halk içinde kök salmasının ilk basamak kazanımlarıdır. Başta depremedelerin geçici ve dönemsel ihtiyaçlarını karşılayan ve koordinasyon, dayanışma, inisiyatif vs isimlerle faaliyet yürüten bu örgütlerin aynı zamanda siyasallaşma birimleri ve mevzileri haline getirilmesi esas ihtiyaçtır. Başka bir anlatımla deprem sonrası kurulan bu halk örgütlülüklerinin aynı zamanda devlete karşı siyasal bakımdan da işlevlenmesi gerekir. Bu örgütlenmeleri ikili varoluş rolü ve göreviyle ele almak ve konumlamak devrimci öncülerin yaklaşımı olmalıdır. Yıkılan kentlerin ve depremedelerin taleplerinin siyasal eylem konusu haline getirilmesi ihmal edilemez bir görevdir. Antakya’daki halk örgütlenmelerinin eylemli siyasal bilinci ve pratiği bu anlamda yürünmesi gereken güzergahı işaret ediyor. Emekçi solun örgütlediği bu halk örgütlülüklerinin dayanışma ve yardımlaşmayla kendini tüketip

çürümemesi önümüzdeki günlerin önemli meselelerindedir.

1996’da kurulan AKUT 1999 depremine 150 gönüllüyle katılmış, arama kurtarma faaliyeti yürütmüştü. Bu faaliyetler özel bir ilgi çekti, AKUT gibi derneklere büyük bir gönüllü akışı oldu. Gücü ve kapasitesi artan, profesyonellikleri genişleyen bu dernekler afetlerde özel rol oynamaya başladı. AKUT’un 2012 yılında kurucu başkanı Nasuh Mahruki’nin elinden darbeci bir yol ve zorlamayla alınması da devlet içi güç savaşıyla bağlıdır. Ancak derneğin gelmiş olduğu yeni düzeyinin de belirleyici payı olduğu açıktır. Dolayısıyla Marmara depreminin sonuçlarından biri bu tür derneklerin büyümesi ve sayılarının artması oldu. Benzer bir etkiyi bugün AHBAP derneğinin gördüğü yoğun maddi destek ve yaygın gönüllü ağında da görüyoruz. Bu olguyu toplumsal felaketlerin ortak bir çıktısı olarak ele alabiliriz. Ortak deneyimin önemli bir toplumsal bilinç ve ihtiyaç olarak soyutlanmasını ve örgüt alanına yansımaları gösteriyor.

6 Şubat ve sonrasındaki depremlerde gönüllülerin nicelik ve niteliksel düzeyi Marmara depremini fazlasıyla aştı. Kendiliğinden, bireysel ve grupsal biçimlerde, emekçi solun çağrısı ve örgütlemesiyle, kimi meslek örgütleri, DKÖ’ler ve belediyelerle deprem alanına on binlerce gönüllü aktı, halkın yardımına koştu, yarasını sarmaya çalıştı. İşçisi, aydını, doktoru, öğretmeni, tiyatro oyuncusu, psikoloğu, sanatçısı vs. hepsi kapitalizmin örgütlemeye çalıştığı bireyci, bencil, yabancılaşmış ve duyarsız insan gerçeğinin mutlak olmadığını açığa çıkardı. Toplumsal

yabancılaşma ve duyarsızlığa eylemli bir karşı koyuş gösterdi.

Eli kulağında olduğu bilim insanları tarafından sürekli tekrarlanan İstanbul/Marmara depremine hazırlığı da kapsayan bir perspektifle yeni toplumsal bilinç ve dinamiklere yaslanan bir pratik politika yolu döşemek gerekiyor. Deprem gönüllülerini depreme kapsamlı hazırlığın farklı ihtiyaçları ve görevleri temelinde örgütlemek dönemin önemli pratik görevlerindedir. Arama-kurtarma, teknik ve araçsal donanım ve bunun sahada uygulanması bakımından emekçi sol hareketimizin kapasitesinin çok yetersiz olduğu pratikte sınıandı. Aynı konuda politik İslamcı dernek ve tarikatların kıyas kabul etmez düzeyde bir donanım ve kapasiteye sahip olduklarını vurgulamak gerekiyor. 2023 depreminde bir kez daha açığa çıktı ki bu tür sosyal yardım kuruluşu görünümlü İslamcı dernekler aynı zamanda olağanüstü koşullarda ve iç savaş vasatında paramiliter örgütler olarak işlevlenecektir.

Marmara depreminde öne çıkan bir başat eğilim ve pratik Yapı Kooperatifleri biçiminde halkın kendi imkanlarıyla konut ve kent inşası örnekleri oldu. Sakarya ve Kocaeli’nde Bin Umut Evleri gibi bazı emekçi sol kesimlerin de içinde olduğu bazı örnekler yaratıldı. Küçük burjuva mülkiyetçi sınırları aşamayan ve siyasal toplumsallıklardan arınmış tüm sosyal konutçu-kooperatifçi projeler kaçınılmaz biçimde düzen içine sönümlenip yozlaştı. Vurgulamak gerekir ki bu kooperatifçi çözümler siyasal kurucu bir eylem ve bilinçten yoksunlukları nedeniyle devrimci hareketin gecekondu mahalleleri inşa edip kent yoksullarının barınma

sorununu çözmelerinin bile çok gerisinde kaldı. Gecekondu mahalleleri uzun dönemler boyu devrimci siyasal niteliklerini korudu ve üretti. Bugün bakımından tüm deneyimleri yeniden incelemek, hafıza tazelemek ve belli biçimleri üzerine yeniden yaratıcı biçimde çalışmak gerekiyor. Bu deprem konjonktüründe de bir kooperatif komüncülüğü emekçi sol hareket saflarında gelişecektir. Öte yandan kentlerin yeniden inşası sürecine halk örgütlenmelerinin talep-

Deprem gönüllülerini depreme kapsamlı hazırlığın farklı ihtiyaçları ve görevleri temelinde örgütlemek dönemin önemli pratik görevlerindedir.

ler üreten ve dayatan siyasal eylemleriyle sürecin belirleyici veya halk ve kent ekolojisi yararına etkileyip şekillendirici öznesi olmak gerekiyor.

2023 depremleri yeni bir siyasal konjonktür yarattı. Konjonktür halklarımızın en geniş kesimlerinde devlete dair derin bir hayal kırıklığı ve AKP-MHP faşist blokuna yüksek bir öfke yarattı. Ancak milyonların öfke ve tepkisi güçlü siyasal sokak eylemlerine dönüşemedi. Futbol stadlarına, sokak ve eylemlerine “Hükümet istifa!” sloganı olarak yansıdı. 8 Mart ve Newroz alanlarına yansıdı. Deprem ve burjuva seçim konjonktürünün iç içe geçmesi oluşan siyasal öfkenin yönünü sokaktan seçime doğru bük-tü. Faşist şeffik rejiminin on binlerin ölümünün politik sorumlusu olması

gerçeğini etkin bir siyasal ajitasyon ve eylem konusu haline getirmek ve rejimin tasfiyesi mücadelesinin bir manivelası yapmak güncel bir ödevdir. Seçimler sürecinin yarattığı özgün siyasal koşullarda depremin aynasından yansıyan kapitalist sistem ve sömürgeci faşist rejimin tüm

gerçekleri halklarımıza en iyi biçimlerde anlatılmalıdır. Kapitalizmin bir toplumsal felaket düzeni haline geldiği, emeği, doğayı ve insanı yok oluşa sürüklediği günümüz koşullarında kapitalizme karşı sosyalizmin toplumsal kurtuluş programının propagandasını yükseltmeliyiz.

Sosyalist dayanışma devrimci olmalıdır

Yaşam Uzun

Burada çıkarılacak teorik sonuç ise yaşam alanlarının dönüşümünün toplumsal üretim ve yeniden üretim alanlarını buraların özgün talep ve unsurlarını içeren tarzda ele almanın geleneksel sendikal mücadeleyi de alışlageldik dayanışma örgütlerini de aşan bir örgütlenme biçimini gerektirdiğidir. Tüm bu süreç kapitalizmde “doğaya uyumlu kent” diye bir şeyin olamayacağını ve sosyalizmin gerekliliğini de bir kez daha ortaya koyarken sosyalist alternatifimizin güncel uzmanlık bilgisiyle derinleşmesinin kritik önemde olduğunu da göstermiştir.

6 Şubat ve ardından gerçekleşen depremlerin yarattığı konjunktür sürüyor. Son yıllardaki yangın, sel ve ardından küresel salgın felaketlerinin her birinde farklı bağlamlarda biriken toplumsal deneyimlerin giderek bilince çıkarıldığı, siyasi sonuçlarının belirginleştiği bu yeni felaket konjunktüründe emekçi solun tüm kesimleri büyük bir seferberlik içine girerken mesele farklı boyutlarıyla kapsamlı bir şekilde yazınsal olarak incelendi.¹ Ortaya çıkan tablo olayın sıcaklığında öznelerin hareket tarzında önemli bir dönüşüm yol açacak sonuçlar çıkarmadı. Ancak meşruiyet bilincine yaslanarak el yordamıyla ilerleyen emekçi

solun devrimci kesimleri daha önce olmadığı biçimde halkla kaynaşırken “devrim yapma” varoluş görevlerine dair bu kaynaşmadan sonuçlar çıkarmayı ihmal etmediler. Bu yazıda depremin ardından geçen 2 aylık süreçteki kimi tespitlere dayanarak bu konjunktürde çıkarılan sonuçların devrimci varoluş tarzında genelleştirilebilir olup olmadığını ele almaya çalışacağız.

Son yılların meşhur kavramsallaştırması “felaket kapitalizmi”nin “şok doktrini”nde yıkımların yeni kâr ve rant fırsatı haline getirilmesi ve halkın direniş imkanlarını düşürerek örgütlülüğü dağıtıcı etki yapması anlatılır. Bu, sermayenin felaketleri kâr

¹ Bunların bir kısmı için bkz: <https://sendika.org/2023/03/deprem-tartismalari-felaket-kapitalizmi-deprem-komunizmi-ceset-birikimi-678781/>

için kullanışlı bir araca çevirmesinin ötesinde felaketleri yaratan koşulları bilinçli bir şekilde yaratarak bir yönetime tarzı haline getirdiği anlamına gelir. Küresel ekolojik çöküş koşullarında haklılık payı var. Ancak sınıf mücadelesini felaketten felakete sürüklenen edilgen bir şekilde okumanın getirdiği sonuç politik bir atalet olabilir. Bundan çıkış yollarından biri olarak da dayanışma önerilir. Ancak nasıl bir dayanışma bahsedilen “direniş imkanlarını” yeniden örgütler? Ekolojik çöküş ve deprem gibi doğa olayları kuracağımız yeni toplumun nesnel zeminini oluşturuyorsa bunların birer felaketten uyum sağlanmış birer olguya dönüşmesi için hem devrim sürecinde hem de sosyalist inşada atılacak adımlara dair bugünkü tecrübelerden dersler çıkarmak gerekir. Dahası tüm bu toplumsal felaket hafızasının kapsamlı bir değerlendirmesini yaparak devrimci mücadelede oynayabileceği rolü somutlaştırmak gerekir. Burada kasıtlı olarak hafızadan bahsediyorum, zira her bir konjonktürün politik öncelikleri farklı olsa da bu hafıza belirli bir ideolojik şekillenme için kalıcı etki yapabilir. İşte bu depremde de toplumsal dayanışma hafızalara nakşedilmiş oldu.

Dayanışma

İnsanların, bugün var olan canlıların büyük çoğunluğunun, var olmayı sürdürebilmesi için sosyalizm zorunludur. Tarihsel sınırlarına ulaşmış, zincirlerinden boşanmış emperyalist kapitalizmin devamlılığı, doğanın yıkımına bağlı olduğu sürece bu böyle olacaktır. Sosyalizmin insanlık tarihinde bir zorunluluk ya da seçeneklerden biri olmasından bağımsız olarak oraya, sadece siyasi

değil fiziksel-coğrafi anlamda da birçok altüst oluştan geçerek varılacağı ve onun tam da bu süreçte şekillenen nesnel zemin üzerine inşa edileceği de açıktır. Yani, “ya sosyalizm ya barbarlık” meşhur sözündeki barbarlık, sosyalizmin nesnel zemini olacak koşulların tümüdür. Sosyalist inşanın ana konusunun, odağının ne olacağını belirleyecek bu zemin bugünden şekillenirken devrimci öznelerin ve öncü güçlerin buna uygun bir zihinsel ve pratik bir dönüşüm geçirmesi sosyalizmin zaferi için belirleyici olacaktır. Küresel ekolojik çöküşün yarattığı büyük felaketlere,

“Ya sosyalizm ya barbarlık” meşhur sözündeki barbarlık, sosyalizmin nesnel zemini olacak koşulların tümüdür.

depremlere, doğanın yeniden üretiminin bu yeni koşullarına toplumsal ölçekte uyum sağlama becerisi, bunun gereklilikleri bu dönüşümün konusudur. Deprem sonrası toplumsal dayanışmayı bu açıdan ele aldığımızda kolektivizmin gücü ile öfke, yorgunluk ve belirsizliğin baskın olduğu toplumsal ruh halinin bize sunduğu temel siyasi sonuçlardan ikisi öne çıkıyor.

İlki, devrimciler bu tür felaket anlarını siyasi mücadelenin bir parçası olarak görecektir görüşüne sahip olmadıklarında, büyük özveriyle artırdıkları etkileri ne kadar yüksek olursa olsun düzenin restorasyonun parçası olmaktan kaçamazlar. Devrimcilerin toplumdaki artan itibarı, örselenmiş de olsa siyasi açıdan ne-

fesi tükenmemiş felaketzedelerden ve dayanışmacılardan kazanılan taze güçler, bir felaketten diğerine sürenin iyice kısaldığı ve genel siyasi gündemi büyük ölçüde kapladığı koşullarda yeterli bir kazanım ve başarı olarak görülemez. Devrimin güncelliğine dair bir tartışma yapıyorsak yaşananların bunun bir parçası olduğunu ve devrime dair kurgumuza bu gerçekleri dahil etmemiz gerektiğini anlamalıyız.

Düzenden umudu kalmayanları, örneğin Samandağ'daki örneklerde olduğu gibi toplum sağlığı ve insanca bir yeniden inşa için dövüşen bir güç haline getirmek, esasen yaşamları her yönden siyasileştirmek, siyasi varlığı sadece seçimlerde oy vermeye indirgenmiş halkı her an siyasi özne haline getirmektir. Bu açıdan seçim-deprem konjonktürü çakışmasının halkın siyaset yapma biçiminde böyle köklü bir dönüşüm geçirmesine vurduğu darbeye karşı, devrimcilerin yaşadığı durgunluk dikkate değerdir. Devletin depremdeki hareket tarzı sermayenin kurgusuna uyarken devrimciler açısından durum, süreci devrimcileştirmekten çok, andaki kaosu çözmek, yani düzenin resto-

rasyonuna istemsiz katılım biçiminde olmuştur. Dayanışmanın hem gönüllüler hem de depremzedeler için siyasi bir faaliyet olarak anlatılması, anlaşılması belirli bir zihinsel hazırlık eksikliğinden kaynaklanırken faşist şefflik rejimine karşı devrimci varoluşu korumanın biçimlerinden biri olarak çeşitli öncü eylemlerin örgütlenememesi güçlerin yetersizliğiyle ilgili olmuştur. Elbette, her şey yerli yerinde durmaya, çelişkiler var olmaya devam ediyor. Bu aynı zamanda salgın dönemi derslerini sindirmeye çalışan devrimci güçler açısından da kendini yeniden kurgulama dönemi olabilir. Kitlelerle kopan bağların yeni bir tarzda kurulması dayanışma örgütlenmelerinden faşizmin yıkılmasıyla halk iktidarına giden yolun bilince çıkarılmasını sağlayabilir.

Diğer siyasi sonuç ise kolektivizmin ancak acılarla, yıkımlarla örtüşür halde varoluşuna dair oluşan toplumsal algılamaya karşı anlamlı bir yanıt üretilememesidir. Deprem bölgesiyle dayanışma için seferber olan kesimlerin deprem bölgesi dışında yaşanan konut-kira kaosu, işsizlik sorunu, mevcut konutların güçlendi-

rilmesi gibi doğrudan bu gündemle ilgili olanlardan başlayan ama örneğin öncesinden beri süren mültecilerle dayanışma, hak temelli işçi ya da adalet direnişleriyle aynı insani duygularla ilişkilennememesinin ya da bunun sorunlaştırılmamasının nedenleri incelenmelidir. Yani ezilenler kurban değilken, bir mücadele özneyken onlarla dayanışmak ve bunu bir siyasi güç olarak süreklileştirmek için de dünden bugüne biriken deneyimler üzerinde durulmalıdır. Buna iyi bir örnek olarak son yıllarda Soma maden işçilerinin militan direnişleri ve Ankara'ya yürüyüşleri etrafında oluşan kitlesel dayanışma verilebilir. Burada ise devlet ve sermaye temsilcileriyle doğrudan çarpışan işçilerin ekonomik taleplerin ötesine geçecek

Ancak inisiyatifler arası koordinasyon olsa da ne dövüşken ne de gerçekten birleşik olarak örgütlenebildi.

bir siyasi özneleşmenin henüz başında oldukları, direnişteki aktif siyasi öznelerin de bu süreci hızlandırmada yetersiz kaldıkları görülür. Neticede günlük yaşamın kolektif olarak örgütlenmesi ve acıların ortaklaştırılmasının kendiliğinden bir siyasi bilinç yaratmadığı, bunun başarılması için, duruma neden olan koşullara isyanın ve söküp alma iradesinin örgütlenmesinin dayanışmanın temel noktası olması gerektiği görülür.

Geri Çekilme

Bunlar elbette depremden önce de mesele teorik bir soyutlama düzeyinde tartışıldığında kolaylıkla ulaşılabilecek sonuçlardır. Devrimci güçler

açısından yeni bir durum söz konusu değildir. Ancak bu perspektiflerin istenilen düzeyde başarılamaması ve faşist şeffik rejiminin bu büyük halk düşmanı pratiğinden de bir şekilde (en azından şimdilik) az hasar alarak sıyrılmasının nedenleri üzerinde daha somut durmak gerekir.

Sendika.org yazarı Ali Ergin Demirhan deprem bölgesindeki çalışmaları ve gözlemlerine dayanarak şöyle diyordu: *“Sosyalistler kendi dar örgütlülüklerini genişletmeye değil bu toplumsal seferberliği büyütme-ye odaklanmalı; bugünün toplumsal tanıklığını, vicdanını ve deneyimini bir politik bilince dönüştürüp, ‘devlet yok’ken sahaya inen halk inisiyatiflerinde yarının kurucu iktidar potansiyelini açığa çıkarmalıdır.”*

Benzer bir tartışmanın yürütüldüğü bu sözlerde de nasıl sorusuna sahadan net bir yanıt henüz üretilememiştir. Öncelikle devletin sahada polisiyle, valisiyle, sonra askeriyeye, sivil faşist güçleriyle ilk andan itibaren olduğu pek tartışmaya yer götürmeyecektir. Halk seferberliğini bizzat baltalayan bu yaklaşıma karşı inisiyatiflerin, kurucu bir güce dönüştürülmesi için tam da şu an talepleri için devletin karşısına dikilebilecek şekilde örgütlenmesi gerekir. Halkın dövüşken bir güce dönüşmesi için mevcut koşullarda ise birleşik mücadele şarttır. Ancak inisiyatifler arası koordinasyon olsa da ne dövüşken ne de gerçekten birleşik olarak örgütlenebildi.

Bu açıdan tek tek örgütlerin büyümesinden daha önemli olan bahsedilen seferberliği birleşik tarzda ortak bir hedefe yöneltebilmektir, ancak ana hedefe, odağa devrimci mücadelenin gereklerini koymak gerekir. Devrimci parti ve örgütler

elbette örgütsel güçlerinin mevcut durumuna göre hedefler belirleyebilirler. Yeterince kadro ve örgütlü güç varsa “mülsüzleştirmeye karşı mücadele derneği”, “depremezde işçiler inisiyatifi”, “yıkımın sorumlularını yargılatma kampanyası” gibi birleşik ve dövüşken mücadele kanalları yaratılabilir ama son yılların tasfiyeci sonuçları sonrasında bunu örgütlecek güçler yoksa ya da hızlı bir şekilde üretilemiyorsa örgütlerin kendi örgütlülüklerini genişletmenin yollarını aramaları da meşrudur ve militan birleşik mücadele ile çatışmak zorunda değildir.

Devrimci parti ve örgütlerin bu tür felaketsel yukarıda bahsedilen hazırlıksızlığı bir kenara 2015 sonrası adım adım toplumsal alanlardan geri çekilmesi sözle eylem arasındaki bu farkı yaratan temel sebep olmuştur. Partilerin etki alanındaki kitlelerin daralması nedeniyle dayanışmanın kendiliğinden doğması tam da bu-

günkü apolitik biçimine evrilmiştir. Faşist şeffik rejimine karşı antifaşist mücadeleden kaçınan reformist kesimlerin legalizm ve parlamentarizmle malul varoluşları da bu kendiliğinden bilince daha kolay temas edebilmiştir.

14 Mayıs seçimleri de deprem etrafında gelişmesi muhtemel devrimci gelişmelerin önünü tıkayan bir rol oynamaktadır. Restorasyoncu burjuva blokun yanı sıra emekçi solun reformist kesimlerinin eleştirisi ve teşhiri de yine bu dönemde kitle çalışmasında devrimci çizginin öne çıkmasını zorlaştırıyor. Zira TİP, TKP gibi partilerin ihtiyaç giderme temelli dayanışmalarını bir propaganda gücüne dönüştürerek örgütsel genişlemeyi hedeflemeleri kendi çizgileri açısından en olağan durumdur. Devrimci örgütlerin iyiden iyiye daralan tabanlarını örgütlü bir güce dönüştürmekte zorlandığı son yıllarda salgın ya da büyük enflasyon

dalgası gibi konjonktürler bu açıdan yeterince değerlendirilemese de politizasyonun daha yüksek ve rejimin kestirilemezliğinin belirleyici olacağı seçim sürecinde devrimci örgütlerin etrafındaki ilk halkada biriken antifaşist halk kesimlerin dayanışmayı götürecekleri en az 13 milyon (ve göç ettikleri kentlerde etkilenen yerel) öfkeli ve arayıştaki doğal bir taban önlerinde duruyor.

Komite, meclis, koordinasyon, inisiyatif vb. adlarla yürütülen çalışmaların deprem bölgesi dışındaki politik faaliyetlerle bütünleştirilememesi, deprem bölgesinin kendisi içinde merkezileştirilememesi daha başta, olası bir devrimci durumu bir “nefes alma” ihtiyacına yedirmiştir. Bu kez “nefes alma” somut olarak halkın yaralarını sarma biçiminde ifade edilmiştir. Oysa aradan geçen 2 aya yakın zamanda halkın temel ihtiyaçlarının dahi büyük oranda giderilememiş olmasının taze tuttuğu öfke, tam da bu ihtiyaçların giderilmesi için militan bir şekilde kolektif kamulaştırmalar, kamu binalarının işgali, saray rejimi temsilcilerinin bölgede rahat hareket etmesinin engellenmesi gibi biçimlerde örgütlenebilseydi halkın kendisine nefes aldırarak bir özgüveni inşa etmesi mümkün olabilirdi. Bu açıdan devrimci pörsümenin etkisi buradaki pratikte bir hayli belirgin hale gelmiştir.

Öznelişme

Hayati önemi sıkça vurgulanan ilk 72 saatte madenciler, sağlık emekçileri, motosikletli kuryeler, taşımacılar ve daha pek çok iş kolunda işçi ve emekçi hızla harekete geçerek yola düşmüş ve seferberliğe girişmişti. On binlerce gönüllü binlerce yardım top-

lama merkezinde kolileri hazır etmeye koşmuştu. Salgın döneminde farklı biçimlerde benzeri yaşanan dayanışmanın yaygınlığı ve çapı tipik küçük burjuva reflekslerini aşan, dönüştürücü düzeydeydi. Kitleler, devrimci öncü güçlerin zayıflığı koşullarında bu tür süreçlerle kendi öznelişme süreçlerini tüm olumlu ve olumsuz özellikleriyle birlikte yaşıyorlar.

“Deprem komünizmi” gibi ifadelerle estetize edilerek gelecek için “umut tohumları” saçması niyetlenen dayanışma pratiklerinin günübirlik ihtiyaçları giderirken genel amaç ve misyonları genişletildikçe ideolojik şekillenmeleri de söz konusu olacaktır. Burada oluşturulacak mücadele tarzı sonraki politik mücadelenin gücünü belirleyecektir. Amaç ve misyonlar yaşamın tamamını ne kadar kapsarsa, kısa ve uzun erimli süregelen ihtiyaçları gidermenin yollarını ne kadar somut bir şekilde tanımlarsa halkın örgütlenmelerdeki kalıcılığı da o kadar garanti altına alınacaktır. Halka yaptığı şeyin bizzat siyaset olduğunu anlatmadaki başarı esasen onu öznelişirmedeki başarı, devrimci örgütlerin kadro rezervlerinin genişlemesindeki başarı ve anın devrimci gerekliliklerini yerine getirmedeki başarı olacaktır. Hem bireysel hem toplumsal düzeydeki derin travmanın üstesinden gelmenin yolu budur.

Koşullar tamamen farklı elbette ama Gezi’den bu yana mücadelede bir süreklilik olduğundan bahsedebiliriz. Orada yaklaşık 1 ay süren sıcak sokak çatışmalarının ardından ortaya çıkan forum ve inisiyatiflerin çekim gücü 1 yılı aşan bir süre devam etmiş ancak sonra sönümlenme yönüne girmişti. Siyasete katılım açısından benzer tartışmalar yürütülmüş, fark-

lı mücadele programları çatışmıştı. O günden bu yana birleşik devrimci önderliğin inşası açısından belirli bir yol alınsa da bu tür süreçlerde yan yana gelmeyi sağlayacak asgari bir mücadele programının olmadığı ve bunun devrimci yapıların sahadaki dağınlığının temel sebeplerinden biri olduğu görüldü. Bu eksiklik bugünkü özneleşme sürecini de akamete uğratabilecek temel bir mesele olarak muhataplarını çağırıyor.

Bir diğer “dayanışma” örneği olan SGDF’nin “Kobanê’yi Yeniden İnşa Kampanyası” nasıl Gezi’nin çocuklarını Rojava Devrimi’yle buluşturmayı hedefledi ve buluşturduysa bugün yaşamın her alanının yeniden inşasında kurulacak köprüler, bu uzun sürecin ardından geriye kalan “yenilgi” duygusundan silkinmek için kullanılabilir. Devrimci hücum konjonktüründe devrimci siyasi bilinç üreten dayanışma geri çekilme döneminde depolitizasyonun bir biçimi olarak işlev görebiliyor. İşte tam da bu nedenle bir kez daha “sırtımızı Kobanê’ye yaslamalıyız”. Dayanışmayı, Kızılay ve AFAD’ın yapmadıkları üzerinden tariflemek ve CHP belediyelerinin, AHBAP’ın “şeffaflığı” ve “kapsayıcılığı”na atıf yaparak İslamcı faşist tarikatlara karşı makul alternatif olarak kabul etmek yerine halkın politik bilincini yükseltmeyi temel alan her türden faaliyete genişletmek, hesap sorma iradesini geliştirecek teşhirle günlük yaşamın içine dahil etmek ve depremzede-gönüllü ikiliğini aşarak süreçteki tüm kesimleri antifaşist mücadelenin günlük biçimleriyle tanıştırmak ancak benzer bir büyük iddiayla gerçekleştirilebilir.

Bölgedeki barınma, gıda gibi temel ihtiyaçlar dışında asbestli mo-

lozların tarım ve yaşam alanlarına dökülmesi, hala kayıp insanların olması, apar topar ihalelerle yandaş şirketlere dağıtılan inşaat projeleri için hukuksuzca arazi ve mülklere el koymalar, çocukların nitelikli eğitime erişimi sorunu gibi durumlar kısa vadede çözüme kavuşturulacak gibi görünmüyor. Özsavunmayı somutlama anı hem buradaki inisiyatifleri bu eksenlerde antifaşist tarzda örgütlerken diğer kentler için de felakete dönüştürülen olası doğa olaylarına karşı lojistik hazırlık, kolektif eğitimler ve komitelerin oluşturulması biçiminde olacaktır.

Devrimci hücum konjonktüründe devrimci siyasi bilinç üreten dayanışma geri çekilme döneminde depolitizasyonun bir biçimi olarak işlev görebiliyor.

Tüm bu bahsedilen perspektiflerden çıkarılabilecek teorik sonuç faşizme karşı mücadelede kitle çalışmasının anın koşullarına kesinlikle uygun hale getirilmesi ve siyasi özneleşmeyi öncelmesi olabilir. Daha somut olarak da günümüz ekolojik çöküş koşullarında bu özneleşmenin, var olagelen ulusal, dinsel, vb. toplumsal çelişkilerden farklı olarak ezilen sınıfların andaki kolektif yaşamı üretme iradesindeki süreklilikle olabileceğidir.

Yeniden İnşa

Deprem sonrası oluşan yazının önemli bir kısmını da Şehir Plancıları ve Mimarlar Odası gibi meslek

odaları, demokratik kitle örgütleri gibi kesimlerin öncülüğünde kentlerin yeniden inşası oluşturmaktadır. Burada dayanışmanın doğrudan pratiğinden yeniden talepler listelerinin oluşturulmasına dönülür. Zira inşaat pahalı ve ancak devlet ölçeğinde bir yapının çözebileceği bir konudur. Peki talepleri, faşist şefe ya da burjuva restorasyoncu bloka kabul ettirecek bir toplumsal güç oluşturmak için nereden başlamak gerekir? Biraz inşaat sektörüne bakalım.

1998'den bu yana inşaat ve gayrimenkul faaliyetlerine ayrılan kaynak 1998-2021 yılları arasında ortalama milli gelirin her yıl yüzde 15'i civarında olacak şekilde toplam 2.2 trilyon dolarlık dev bir meblağa tekabül ediyor.² Bu yıllarda inşaatlardaki binlerce iş cinayetinde ölen işçinin koşullarında çalışmayı sürdüren on binlerce işçinin sömürsüyle inşaat konusunda "ustalaşan", dünyaya açılıp farklı ülkelerde Türkiye'nin nüfuzunu artıracak dev altyapı projeleri üstlenen sektörün, '99 depremi sonrasına gelen aynı dönemde temel güdüsünün binaları yenilemek ya da depreme dayanıklı yenilerini inşa etmek olmadığı her yeni depremde tekraren görüldü. Dayanıklı inşaat kârı düşüreceğinden her şeyden önce mülkiyet hakkı kısıtlanmadan, rantta ciddi oranda kamu kesintisi getirilmeden Türkiye gibi "gelişmekte olan" bir ekonomide depremle ciddi bir mücadele geliştirilemez. Kaldı ki kendi burjuva blokunun inşasında AKP ve Erdoğan'ın temel dayanağı olacak bir sektörde ölen on binler, tıpkı düşük faizle yönetilebilir yoksulluk ekonomik tercihindeki ör-

gütlü sınıf mücadelesinin zayıflığı durumunda gayet yönetilebilir görülmektedir.

Emperyalist küreselleşmeyle esasen konutun barınma ihtiyacını gideren bir meta olmanın ötesine geçerek finansallaşması kentlere çehresini veren, işçi ve emekçilerin konumlarını belirleyen bir gelişme olmuştur. Tüm spekülatif sermaye yatırım alanlarında olduğu gibi yozlaşma, denetimsizlik, plansızlık konut sorununda imar afları, plansız kentleşme, kentsel-kırsal farklı toplumsal kullanımlar için gereken tüm arazilerin imara açılması, arz-talepten bağımsız uçuk fiyatlarla konuta erişememe sonuçlarını doğurur. Bu aynı zamanda sermayenin yoğunlaşması ve emek üretkenliğinin artmasıyla emeği daha yüksek oranda sömürmesi ve oluşan yedek sanayi ordusunun iş gücü üzerindeki bu sömürüyü devam ettirecek toplumsal baskıyı oluşturmasıyla uyumludur. Yani, işçi sermayenin yeniden üretimini sağla-

² <https://ozgurorhangazi.com/2023/02/13/deprem1/>

yacak kadar hayatta kaldığı sürece nerede, nasıl yaşadığı önemli değildir, onun konut sorunu sermaye için ancak bu oranda dikkate değerdir, aksi halde ise tasarrufun konusudur. Bireysel konut edinerek sermayeye mekansal olarak da bağlanan işçi, konutun finansallaşmasıyla bu “ayrıcalığını” yerinden kovularak ve yeni barınma alanında sefaletle razı gelen dibe doğru bir rekabete girerek kaybeder.

Bunun deprem sürecinde nasıl işlediğini Fuat Filizler yalın bir şekilde ifade etmiştir: *“Antep, İskenderun, kısmen Maraş gibi belli bir sanayi sermayesi ve uluslararası ticaret yoğunlaşması olan yerlerde, sermaye az çok vasıflı, deneyimli işçilerin göç etmesine hiddetle karşı çıkıyor, çadır ve konteyner kentler ilk buralara kuruluyor, sonra Antep merkezdeki çadır kent kaldırılıp sanayi işçilerinin ailelerini de fabrikalara getirmesi isteniyor, depremde işçiler hasarlı fabrikalarda artçı deprem riskine karşın (yıllık zam da verilmeden hatta daha düşük ücretle) çalışmaya zorlanıyor, hatta metropol sanayi ve ticaret odalarının desteğiyle, yerel organize sanayi bölgelerinin hemen yanına işçi konteyner kentleri kurulması, merkezden vasıflı işçi gönderilmesi planları yapılıyor. Hatay gibi bir büyük sanayisi olmayan yerler ise, çadırlar, konteynerler olabildiğince geciktirilerek ve sınırlı tutularak, depremde nüfusun olabildiğince büyük bölümü göç etmek zorunda bırakılıyor.”*³

Bu olgunun üzerine gazeteciler Bahadır Özgür ve Hakkı Özdal’ın kaleme aldığı Emek Partisi tarafın-

dan yayımlanan “2023 Şubat Depremleri Raporu: Mülksüzleştirme, Sermaye Transferi ve Kentlerin Yeniden Talanı” raporundaki verileri ekleyelim. İstihdamdaki kayıtdışılık oranının yüzde 39 seviyesinde olduğu deprem bölgesindeki 11 kent aynı zamanda Türkiye’nin 2022’deki 14,2 milyar dolarlık tekstil ürünleri ihracatının yüzde 35’ini karşılıyor. Dahası depremin tahmin edilen fiziksel hasar maliyeti en az 34 milyar dolar ve toplam ekonomik maliyeti ise en az 100 milyar dolar civarında, yani ulusal gelirin % 4 ila 9’u. 11 ilin 14 milyondan biraz fazla nüfusu Türkiye nüfusunun % 16,4’üne, buradaki gelir ise ulusal gelirin % 9,8’ine tekabül ediyor. Acil inşa edilen konutların yüzde 2’si Hatay’da, bunların ise hepsi AKP ve MHP’li belediyelerin olduğu ilçelerde. İşte devletin Arap, Alevi, Kürt halkımızın daha yoğun yaşadığı bölgelerdeki yeniden inşa planlarına yön veren veriler bunlardır. Hem demografik değişim planına karşı hem de bölgedeki emek rejiminin dinamiklerine karşı siyasi seferberlik halkın konut ve yaşanılabilir kent talebi için merkezi bir yerde durmalıdır.

1985 Meksika depremi, 2004 Endonezya tsunamisi, Nepal ve Haiti depremleri gibi dünyadaki deneyimler yeniden inşa sürecinin yalnızca ‘betondan’ ibaret kaldığında halkın ya yeni konutları reddettiği ya da göç ettiği başarısız sonucuna götürdüğünü gösteriyor. İşin inşa boyutuna değinmek gerekirse Şehir Plancıları Odası’ndan Ceren Gamze Yaşar’ın belirttiği üzere boş beyaz bir sayfa olmayan topraklarda

³ <https://www.polenekoloji.org/marxin-kapitalinden-bir-deprem-analizi/>

“kentsel arazi kullanımları dışında devasa tarım alanlarına ve dengeyi korumak için tarım alanlarından da çok olması gereken doğal alanlara (ormanlar, sulak alanlar, içme suyu havzaları, bozkırlar, meralar, çayırlar, göller, bataklıklar, dereler ve diğer doğal arazi biçimleri)”⁴ ihtiyacımız var. Bu nedenle herkese müstakil ev küçük burjuva hayal-ciliğinin, gerekli kaynakların teminin ve altyapı inşaatının yaratacağı ekolojik yükü görmeyen, arazilerin bu şekilde dönüşümünün etkisini hesaba katmayan, mevcut kentlerle ne yapılacağını hesaplamayan, tek mekan ihtiyacını konuta indirgeyen

Yeniden inşa da özneleşmek için uygun mücadele araçları fiili mücadele sürecinde elbette ortaya çıkacaktır.

yüzeyselliğine düşmeden bir alternatif ortaya koyulmalı. Ama bunun için gereken konut vergileri, el koymalar, yasal düzenlemeler, üretimin planlanması gibi adımların hiçbirinin politik özgürlüklerin yokluğu durumunda elde edilemeyeceği bizi bir kez daha tartışmanın başına götürüyor. Devrimci dayanışmanın parçası olarak yeniden inşa konusunda bir bilgilendirme seferberliği içine girmesine paralel olarak şu an için 150 milyar lirayı geçen inşaat ihalelerine somut olarak nasıl müdahale edilebileceğine de kafa yorması gerekiyor. Oldu bittiye getirilen inşaatlarla yeni tabutluklar ya da

AHBAP’ın yaptığı gibi bütünlüklü bir kent planlaması olmaksızın özel gereksinimleri olanlara “acil” ihtiyaç gerekçesiyle girilen tek tip konutlar halkın süreçten tamamen dışlandığı bir şekilde yürüyor. Yeniden inşaada özneleşmek için uygun mücadele araçları fiili mücadele sürecinde elbette ortaya çıkacaktır.

Burada çıkarılacak teorik sonuç ise yaşam alanlarının dönüşümünün toplumsal üretim ve yeniden üretim alanlarını buraların özgün talep ve unsurlarını içeren tarzda ele almanın geleneksel sendikal mücadeleyi de alışlageldik dayanışma örgütlerini de aşan bir örgütlenme biçimini gerektirdiğidir. Tüm bu süreç kapitalizmde “doğaya uyumlu kent” diye bir şeyin olamayacağını ve sosyalizmin gerekliliğini de bir kez daha ortaya koyarken sosyalist alternatifimizin güncel uzmanlık bilgisiyle derinleşmesinin kritik önemde olduğunu da göstermiştir.

6 Şubat ve sonrası devrimci parti ve örgütlere dönemin gerektirdiği düzeyde sorumlulukları mevcut sınırlı güçlerle omuzlama görevini yükledi. Konjonktür devam ediyor ve seçim süreciyle iç içe geçmenin handikabını taşıyor. Sosyalistler itibarlarını ve örgütlülüklerini artırsa da daha kökten bir anlayış değişikliğiyle önemli bir sıçrama anı yakalama fırsatını değerlendirmek için koşullar sürüyor. Devrimci örgütlerin bölgedeki koordinasyon düzeyini artırması ve “normalde” devlet ve çeşitli sivil toplum örgütlerinin üstlenebileceği, üstlenmesi gereken günlük ihtiyaçlar, asgari yaşam koşullarını sağlama gibi sorumluluklarla boğuşmak ye-

⁴ <https://www.birgun.net/makale/nasil-yapmali-konut-sorununda-kabuller-sahte-cozumler-ve-nasil-cikariz-429392>

rine çadır ve konteyner alanlarında ve depremden dolayı diğer kentlere göç etmek zorunda kalan insanlar arasında onların bu acil ihtiyaçlarına ve uzun vadeli koşullarının iyileşmesine odaklanan siyasi faaliyetlere ağırlık vermesi önümüzdeki sürecin yolunu döşeyecektir. Deprem için seferber olan gönüllüleri de yine bu "ihtiyaç tedariki" görevinden halkın siyasal örgütlenmesini sağlamada örgütçü roller üstlenmeye ikna etmek, onları uygun kampanya ya da pratik çalışmalarda işlevlendirmek de devrimci örgütlerin kapasitelerini artıracaktır.

Yukarıda farklı yönlerden dile getirilen devrimci parti ve örgütlerin çok zorlu yaşamsal koşullardaki kitlelerle siyasal mücadeleyi dayanışmanın aracı/biçimi haline getirerek ilişkilenmesi meselesi belki de şeffik ya da burjuva restorasyoncu biçimleriyle asimilasyoncu faşist rejime karşı mücadelede biraz "nefes almak" gerektiği yönündeki yaygın kaniyi ortadan kaldıracak örnekler yaratabilecektir. Zira, dep-

remi alabildiğine derinleştirdiği toplumsal çelişkiler, devrimci partiler kitleyle doğru bütünleşmeyi sağladığı ölçüde bıkkınlık, yorgunluk, bekleme toplumsal ruh halleri yerine var olan koşullara katlanmanın yolunun özgücüne dayanmak ve kolektif hareket etmekten geçtiğini gösterecektir. İkizdere'deki taş ocağına ya da İkizköy'deki kömür madeni genişlemesine karşı artık geri adım atacak bir nokta kalmadığında boyun eğmek yerine direnmek iradesini kendiliğinden gösterebilen ve belirli düzeyde sonuç alabilen köylüler ve onlarla temas üzerinden kendi siyasallaşmasını, örgütlülüğünü artıran ekoloji örgütleri buna örnektir. Aynı örgütlerin benzer bir dinamizmi asbest, halk sağlığı, kadın ve çocukların özel ihtiyaçları, psikolojik destek ihtiyacı, yeniden inşada fiili ve hukuki mücadele gibi başlıklarda bunları birbirinden ayırmadan bölge halkını bütünüyle bir araya getirecek büyük, kitlesel ve iddialı çalışmalarla planlaması tam da bunu sağlayacaktır.

İşçi ve emekçilerin siyasi özneleşmesinin temposunu gözeten bir vadede yayılan kitle çalışması, deprem felaketleri gibi anlarda dayanışma biçimlerine uygun hale getirilmeli,

bu dayanışma bugün için aynı zamanda antifaşist mücadelenin de bir aracı haline getirilmelidir. Sosyalist dayanışma devrimci olmalıdır.

Deprem, neoliberal ırkçı devlet ve halk

Cemil Aksu

Dayanışma faaliyetimizi neoliberal bir telafi mekanizması olmaktan kurtaracak başka eylem ve örgütlenmelerin bir ve aynı anda hayata geçirilmesi gerekir. Bu açıdan siyasetin sürekli bölme, uzlaşmazlık ve çatışma yaratan bir faaliyet olduğunu unutmamak gerekir. Emekçi sol güçlerin, depremin ilk günlerinden itibaren geliştirdikleri "dayanışma faaliyetleri"nin, örneğin büyükşehir belediyelerinin yaptığı "yardım faaliyetleri"nden hangi niteliksel yönlerden ayrıldığını kendimize sormamız gerekir.

6 Şubat'ta gerçekleşen Maraş merkezli iki büyük depremin Türkiye ve Suriye'de yarattığı yıkım korkunç boyutlarda oldu. Türkiye sınırları içinde kalan 11 kentte 13,5 milyon insanı etkileyen depremde, hiçbir inandırıcılığı olmayan resmi açıklamalara göre hayatını kaybedenlerin sayısı 50 binin, yaralananların sayısı ise 107 binin üzerinde. Toplu mezarlardaki sayısı belirsiz mültecilerin payına yine kayıtsızlık düştü. Enkaz kaldırma çalışmalarında molozların içinden cesetlerin veya ceset parçalarının çıktığı basına yansıdı. İlk üç gün gelmeyen arama-kurtarma ekipleri daha sonra cenazeleri çıkarmakla uğraşmadı. Henüz enkazı kaldırılmayan evlerin duvarlarına "Altında yakınım var, enkaz kaldırırken haber verin" yazıldı. Enkazdan kurtarılıp hastanelerde ya da çadırlarda yaşa-

masını devam ettirirken ölenlerin sayısını da yine öğrenemeyeceğiz.

Bu tablonun ekonomik, toplumsal ve siyasal birçok sonucu olacağı kesin. Yıkımın ve kaybın bu kadar büyük olmasının elbette birçok nedeni var. Öncelikle en temel nedenin doğrudan devletin temel nitelikleri ile alakalı olduğunun altını çizmemiz gerekiyor. Bu devletin temel iki niteliği, toplumun ('kamu yararı') sorunlarını -en azından sömürü düzeninin "istikrarını" sağlayacak şekilde- çözmek yerine, sermayeye doğrudan yeni yatırım alanları yaratmak ve bunun gerektirdiği güvenliği tesis etmekle kendini gösteren neoliberal kapitalist niteliği ve depremde bile Alevi, Kürt ve Arap halkını ölüme terk edecek, göçertecek soğukkanlılığı göstermesini sağlayan ırkçı faşist niteliğidir. Genel geçer

“kapitalizm öldürür” ya da “hantal devlet” gibi söylemler, devletin bu iki karakterini maniple eden ideolojik tül işlevi görmektedir.

Depremler gezegenimizin oluşum biçiminin doğal sonuçlarıdır. Yer kabuğu soğusa da kabuğu oluşturan levhalar yer değiştiriyor, magmadan başlamak üzere bütün jeolojik katmanlardaki hareketler biteviye devam ediyor. Tıpkı diğerleri gibi bu doğa olayının dinamiklerine ve sonuçlarına da zaman içinde giderek daha fazla hakim olduk. Artık nerede deprem olacağı önceden bilinebiliyor. Ne zaman olacağına dair giderek daralan zaman aralıkları verile-

Kent, üretim araçlarının, sermayenin ve onun gereksinimlerinin toplandığı yerleşim yeridir.

biliyor. Depremin gerçekleşme anını kısa bir süre önce haber veren erken uyarı sistemleri geliştiriliyor. Bu teknolojiler geliştirilmemiş olduğunda dahi deprem bölgelerinde tarihsel bilgi birikimi, toplumsal hafıza insanlarda belirli bir duyarlılığın olmasını ve siyasi bir güç olma oranında da gereken önlemlerle taleplerin dile getirilmesini sağlıyor. Bu nedenle deprem, sel, kasırga, aşırı sıcaklıklar gibi doğal olayların birer felakete dönüşmesi tamamen toplumsal bir sorundur.

Depremlerin yaşanacağı fay hatları da oldukça detaylı jeofizik araştırmalar sonucu ortaya çıkarılmıştır. Türkiye'nin ilk resmi deprem bölgeleri haritası 1945 yılında “Yer Sarsıntısı Bölgeleri Haritası” adı altında hazırlanmıştır. 1985, 2003, 2013 yıllarında yapılan yeni çalışmalarla bu

haritalar geliştirilerek güncellenmiştir. Nitekim bilim insanları yıllardır bu araştırmalara dayanarak imar ve kentleşme planlarının nasıl depreme dayanıklı yapılabileceğini açıklamışlar ve aykırı işlerin bariz bir şekilde sistematik olarak uygulanması karşısında toplumu uyarılmışlardır. Depremin olacağı bilindiği halde kamu eliyle tedbir alınmıyorsa yaşanan “asrın felaketi” değil, asrın ihmali, hatta asrın cinayeti olur. Deprem gibi yıkıcı doğa olaylarının tam olarak ne zaman olacağının henüz bilinmiyor oluşu önemsiz bir durumdur. Olacağı kesin olan bir duruma karşı devlet tedbir almak, kentleri bu gerçeğe göre planlanmak, binaların depreme dayanıklı olarak yapılmasını sağlamak zorundadır. Ya da tarihsel niteliklerinden arınmış bir devlet için böyle bir zorunluluktan soyut olarak bahsedilebilir. Siyaset tam da bu soyutluğu somut hale getirmek için yürütülen mücadeledir bu durumda.

Kentler Kalabalıklaşırken

Kent ve kentleşme olgusu modern dönem boyunca kapitalist üretim ilişkileri çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir konudur. Fabrikalar ve onların etrafındaki işçi barınakları ile soyluların, “yeni soylu sınıf” burjuvaların sarayları ya da bugünkü özel güvenli siteleri arasında bölünmüş kent olgusu daha ilk andan itibaren belirgindir. Kent, üretim araçlarının, sermayenin ve onun gereksinimlerinin toplandığı yerleşim yeridir. Bu yerleşim yeri aynı zamanda sermayenin, emek gücünü yönetmesine uygun olarak tasarlanmıştır. İşçiler sadece üretim alanında iken değil “yeniden üretim alanı”nda iken de denetlenmeli ve bu alandaki her şey de yeni bir yatırım alanı olarak

da metalaştırılmalıdır. Kapitalizmin gelişim seyri içinde mâli sermayenin hakimiyetine ve üretimin küresel olarak örgütlenişinin geçirdiği değişikliklere paralel olarak kentler bu genel eğilimler aynı kalacak şekilde evrim geçirmiş, kır boşaltılırken bir yandan da giderek kente benzemiş, kent olgusu yeni katmanlarla tanımlanır hale gelmiştir.

Engels'in "İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu"nda oldukça çarpıcı şekilde betimlediği kapitalist kent gerçekliğinin işçi sınıfına reva gördüğü "insanlık dışı" yaşam koşullarının, burjuvazinin ilgisine mazhar kalması, ancak, tam da "yeniden üretim süreci"nin denetlenmesi yoluyla iş gücü ihtiyacının garanti altına alınması ihtiyacının sonucudur. Kapitalist kent planlamasının iki temel düsturu, işçi sınıfının sınıf olma duygusunu ve bilincini geliştirerek devrimci potansiyelini ortaya çıkaracağı koşulları kırarak düzenlemeler yapmak ve işçileri kentin banliyölerinde, çeperlerinde, sınırlarında tutmak olmuştur. İşçi ancak mekanın

bu şekilde düzenlenmesine uyum sağlayarak hayatta kalabilir. Mekanın planlanması da bu şekilde özel mülkiyet rejimine tabidir. Sermaye ve sefaletin eş zamanlı birikimi için bu mekansal düzenleme şarttır. Engels de, Emekçi Sınıfların Durumu kitabında, burjuvazinin kentler için burjuvazinin bulduğu tek yöntemin "Büyüyen, Güzelleşen ve Temizlenen Paris" kampanya sloganıyla Georges Eugène Haussmann'ın geliştirdiği yöntem olduğuna dikkat çekerek, bununla işçi sınıfının kötü yaşam koşullarını iyileştirmek yerine onları kentin çeperine doğru göçerttiğini belirtmiştir.

Tarımda makineleşme gelişirken kentlere göç ettirilen nüfusun artması kent planlarını da etkilemiştir. Nüfusun gündelik yaşamının üretim, lojistik, pazarlama, dağıtım ağlarına uygun bir şekilde planlanmasına çalışılmıştır. Sovyetler Birliği'nin kapitalist dünya için yarattığı tehdit ve 2. Dünya Savaşı'nın yarattığı yıkımın restorasyonu için devlet gücünün kullanılması zorunluluğu ile

devreye sokulan Keynesçi politikalarla işçilerin konut edinme koşulları oluşmuştur. Böylece kentin dış çeperleri toplu konut inşaatlarının mekânı haline gelmiş ve ABD gibi bazı ülkelerde iyi yaşam rüyası olarak gösterilen, her bir evde bir ailenin yaşayabileceği müstakil evlerden oluşan “suburb” yaygınlaşmaya başlamıştır.

Burjuvazi esas olarak işçi sınıfının konut sorununu çözmeyi dert edinmemiştir. İşçilerin konut sahipliği kentte sermayenin kârını en fazla artırması için ne gerekiyorsa ona göre belirlenen siyasi kararına göre değişir. Türkiye’de de tarımda şirketleşme ile tarımsal nüfusun çözümlenerek kentlere göç ettirilmeye başlandığı 2. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan gecekondulu olgusu bu yaklaşımın olağan sonucudur. Sermaye birikim modellerine uygun olarak nüfusun dalgalar halinde köyden/çevreden İstanbul, Bursa, İzmir gibi sanayi bölgelerine göç ettirilmesiyle başlayan gecekondulaşmayla “çarpık kentleşme” süreci hız kazanmıştır. Devlet, topraktan koparıp şehre sürdüğü yurttaşların konut ihtiyacını, sosyal konut projeleri ile karşılamak yerine şehir merkezlerinin çeperlerinde her türlü kuralsızlıkla gecekondulaşmaya izin vererek maliyetsiz bir şekilde çözmeyi yeğlemiştir. Fakat gecekondulaşma altyapısız, sağlıksız, elektrik, su, ulaşım gibi hizmetlerden mahrum bir kitlenin doğmasına da neden olmuştur. *“Gecekondulu bölgelerinde kırsal hayatı kısmen de olsa yeniden üretebilen; köyle kuvvetli ekonomik bağları süren; ailenin çeşitli bireyleri farklı zamanlarda dolmuş kâhyalığından*

işportacılığa; hizmetçilikten pazarcılığa; bekçilikten pavyon fedailiğine kadar çok farklı biçimler içinde hayatlarını sürdürebilen insanlara dayalı bir kentleşme süreci, sanayi devriminin her an patlamaya hazır barut fiçilerini andıran ve proletarya-burjuvazi çelişkisi üzerine kurulu Batı Avrupa kentleşmesine göre egemen sınıflar açısından önemli istikrar unsurları taşımaktadır.”¹

Kırdan kente göç ile başlayan gecekondulaşma, ‘80 öncesinde toplumsal adaletsizlik mekanı olarak öne çıkmış, gecekondularda bir taraftan altyapı, temizlik, ulaşım gibi birçok hizmete erişim için mücadele etmek durumunda kalan halk aynı zamanda arazi mafyalarına karşı da mücadele etmek zorunda kalmıştır. 12 Eylül rejimi, gecekonduların bu yapısından dolayı, onları sisteme içerecek düzenlemeler geliştirmiştir. Gecekondulara dönük tapu tahsis belgeleri, imar afları ve kent planlaması perspektifinden yoksun imar izinleri hızlı kentleşmenin oluşturduğu kentsel rantların yoksul katmanlara da paylaşılması yoluyla içermeye siyasetini hayata geçirirken aynı zamanda önü alınamaz yapılaşmanın artışı getirmiştir.

Yıkımdan birikime

1980’lerden itibaren geliştirilen “küresel kent”, “marka kent”, “mega kent” modelleri istihdamın imalat sektöründe azalarak hizmet sektörüne kaydığı bir kent öngörür. Pazarlama, muhasebe ve yönetim, telekomünikasyon, banka ve finans, ulaştırma, sigortacılık, bilgisayar ve veri işlem, hukuk hizmetleri, auditing, danışmanlık, reklam, tasarım

¹ Korkut Boratav, *Türkiye İktisat Tarihi, 1908-1985, Gerçek Yayınları, 1993, s.106-107.*

ve mühendislik alanlarında canlı ve gelişen bir hizmet sektörü ile “dünya çapında, sermayenin kontrol işlevlerini ve üretici hizmetlerini sağlayan iş gücünü barındıran kentler” yaratılması hedeflendi. Küresel sermayenin kontrol hiyerarşisine bağlı olarak emperyalist merkezlerdeki “küresel kentler” ile bölgesel düzeyde önem taşıyan kentler şeklinde bir piramit yaratıldı. Bu piramit, ülkeler ve hatta kentler ölçeğinde de klonlandı. Böylece, kontrol hizmetlerinin yoğunlaştığı merkez kentler ve kent merkezleri inşa edilirken diğer sektörler ve oralarda çalışan işçi nüfus da kentlerin hinterlandına doğru kaydırıldı.

Türkiye’de 2000’lere kadar yapılan binaların yaklaşık yüzde 70’i mühendislik hizmeti almadan, ruhsatsız ve denetimsiz yapılmıştır.

IMF, Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Bankası gibi küresel sermaye örgütleri tarafından geliştirilen ilkeler temelinde bir norm haline getirilen bu modele bağlı olarak, inşaat ve enerji üzerinden sermaye birikim modelini hayata geçirmeye başlayan AKP iktidarı için deprem gerçeği, kentlerin birer inşaat şantiyesine ve kırsalın da bu şantiyeye ham madde ve enerji üreten maden, taş ocağı, HES, termik santral, kömür ocağı alanlarına dönüştürülmesinin fırsatı oldu.

Cumhuriyet tarihi boyunca birçok deprem yaşandı. Ama dünya 60 yıl öncekinden oldukça farklıydı. “Felaket kapitalizmi” adıyla anılan tartışmalara konu olan ya da “yaratıcı yıkım”ın bir biçimi olarak görülen

deprem felaketi emperyalist bütüncüleşik dünya pazarına entegrasyonun imar ayağının zemini oldu.

1999 depreminin ardından 2001 yılında yürürlüğe giren Yapı Dene-tim Kanunu, 2004’teki 5273 sayılı TOKİ’yi adım adım bir konut imparatorluğuna dönüştüren kanun, 2012 yılında ise 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüşümü Hakkında Kanun ve yine aynı yıl çıkan “Büyükşehir Kanunu” gibi çok sayıda yasa yürürlüğe girdi. Yerel yönetimlere afet konusunda sorumluluk veren yerel yönetim yasaları hazırlandı. İstanbul için 1000 sayfalık bir Deprem Master Plan çalışması yapıldı. Bütün bu yasal mevzuat çalışmalarının berisinde deprem gerekçe gösterilerek başlanan “kentsel dönüşüm” ile inşaat sektörünün taşıyıcısı olacağı bir birikim modelinin hayata geçirilmesi olgusu vardı.

Türkiye’de 2000’lere kadar yapılan binaların yaklaşık yüzde 70’i mühendislik hizmeti almadan, ruhsatsız ve denetimsiz yapılmıştır. Bu tarihten sonra ise depremle alakalı çıkarılan yasa ve yönetmeliklere rağmen, kuralsızlık ve denetimli denetimsizlik norm haline getirilmiştir. Bu norm ilk olarak kent ve çevre politikaları alanında hayata geçirildi. AKP’nin yasa tanımama normu çevre, doğa, orman, toprak, kıyı vb. ile ilgili yasa ve yönetmeliklerdeki her türlü “koruma” yanlısı maddelerin ayıklanması, şirketlerin projelerine karşı halkın dava açmasının engellenmesi, bakanlıklara “acil kamu-laştırma” yetkisi verilmesi ve yerel mahkemelerin, Danıştay hatta Anayasa Mahkemesi’nin kararlarını tanımaması biçiminde hayata geçirildi.

Deprem gerekçesiyle başlattıklarını söyledikleri “kentsel dönüşüm

projeleri” kent merkezlerinden yoksulları kent çeperlerine gönderip, bu alanları sermayeye devretmenin yoluyla. İstanbul açısından AVM’ler, çok katlı siteler, “finans merkezi”, “Taksim Yayalaştırma Projesi”, Galataport, gibi yüzlerce “kentsel dönüşüm projesi” sermayeye yeni rant alanları yaratma imkanı sağladı. Depremden en fazla etkilenen Avcılar, Küçükçekmece, Bakırköy, Beylikdüzü, Güngören, Zeytinburnu, Bahçelievler ve Fatih, Anadolu yakasında ise Kadıköy, Üsküdar, Ataşehir, Ümraniye, Maltepe, Kartal, Pendik, Sultanbeyli, Sancaktepe, Tuzla ve Adalar gibi yerlerde mevcut konutları depreme dayanıklı hale getirmek yerine buraları birer rant sahasına çevirdiler. Anadolu ve Kürdistan coğrafyasında muadil projelerle tektipleşen kentler, Türkiye burjuvazisinin iki ana blokunun da çıkarlarına uygun biçimde dönüştürülmüş oluyordu. Coğrafya dünya fabrikasına bağlanırken sermaye birikim düzeyine denk düşen bir birikim modeli ve buna uygun bir mekan şekilleniyordu. Mekan dönüşürken konutun başlı başına bir finansal araç olma özelliği belirginleşiyordu.

Yaşamın devamlılığı açısından esas olan bütün “hizmetler”in üretilmesini şirketler eliyle piyasa kurallarına tabi kılan neoliberal ekonomik ilkelerin şekillendirdiği modelde kentler birikim üreten, girişimcilik alanları haline getirildi. Bu ilkeler barınma hakkı, sağlıklı bir çevrede yaşama ve çalışma hakkı temelinde bir planlama ve buna uygun hizmetlerin kamusal olarak yerine getirilmesi yerine kenti rantı arttırarak şirketler için cazip kılacak “mega projeler”in uygulama sahası, şantiyesi haline getirmeyi esas alır. Türkiye’de “Kamu-Özel İşbirliği” modeliyle geliştirilen “kentsel dönüşüm projeleri” ve 3. Köprü, 3. Havaalanı, hızlı tren sistemleri, AVM’ler, kültür merkezleri, spor tesisleri, “yüksek güvenlikli siteler”, “duble yollar” gibi yatırımların tümü bu anlayışa göre hayata geçirildi.

Bu modelle TOKİ güdümünde yaratılan “kentsel dönüşüm” miti ne kentleri depreme dayanıklı hale getirdi -ki zaten böyle bir hedefi yoktu; bütün kentleri birer şantiyeye çevirdiği halde- ne de konut sorununu çözdü. Bilakis, bu model, kent yoksullarını, emekçileri yaşam alan-

larından ve mahallelerinden tasfiyeyi gerçekleştirdi. Kent büyüyerek gece-konduları merkeze yaklaştırdıkça, sanayi üretimi kentin farklı noktalarına taşıyıp OSB tarzında yeniden örgütlendikçe, kent bir tüketim çukuru haline getirilerek hizmet sektörü genişledikçe bu tasfiyeyle kent bir yaşam alanı olmaktan çıkarak iş-ev-yollardan ibaret bir toplumsal atomizasyon mekanına dönüştü. Bu kesimler, bir taraftan kentlerin çeperlerine sürülürken bir taraftan da bu emekçi mahallelerdeki tapu sahibi olanların bir kısmı ucuz krediler, istimlak bedelleri gibi mekanizmalarla borçlandırılarak “ev sahibi” yapıldı. Bu yolla “kentsel dönüşüm” toplumsal rıza da üretildi. Fakat deprem açısından riski bölgeler olduğu gibi kaldı.

“İmar Affı” ile yıkıma toplumun ortak edilmesi

Sermaye birikim modeline uygun olarak şirketlerin lehine her türlü kuralsızlaştırmanın getirilmesinin bir örneği de “imar affı” uygulamalarıdır. İmar planları, bir kentin anayasası olarak kabul edilir. Dolayısıyla “imar affı” da kent anayasasının delinmesi demektir. Kuşkusuz bu imar planlarının ne kadar demokratik biçimde hazırlandığı ve uygulamaya sokulduğu ayrı bir sorun. AKP’ye kadar bu planların en azından denetlenmesinde TMMOB ve ona bağlı odaların, demokratik kitle örgütlerinin mahkeme yoluyla kısmen etkin olmasının imkanı vardı. AKP’nin yasa tanımazlık normu ile birlikte zaten TMMOB gibi kurumlar da saldırının hedefi haline getirildi, işlevsizleştirilmesi için her şey yapıldı. 1980’li yıllardan 1990’lara kadar 20’den fazla imar affı çıkarıldı, fakat

bunların etkisinin sınırlı olduğu söylenebilir.

Son imar affı 24 Haziran 2018 genel seçimleri öncesinde 6 Haziran 2018’de “İmar Barışı” adı altında Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yasayla imara aykırı, ruhsatsız veya ruhsat eklerine aykırı olan yapılara “af” çıkarıldı. Bu “af”la, Ekim 2022 itibariyle, Türkiye genelinde toplamda 7 milyon 85 bin 969 adet Yapı Kayıt Belgesi verildi, bunların 5 milyon 848 bin 927’sini konutlar oluşturdu. Kaçak ve riskli yapıların affedilmesi sonucu en az 3 milyon kişinin riskte olduğu tahmin ediliyor. Olası bir depremin şiddetine göre risk altındaki insan sayısının on milyonları bulacağı tahmin ediliyor. Olası İstanbul Depremi 7,4

“İmar affı” da kent anayasasının delinmesi demektir.

veya üstünde gerçekleştiği takdirde depremden etkilenecek 8 komşu ile birlikte tehdit altındaki toplam hane sayısı 7 milyon 870 bin 806’ya, toplam nüfus 25 milyon 590 bin 594 kişi ile ülke nüfusunun yüzde 30’una ulaşır.

Bütün bu veriler, deprem gerçeği bilinmesine rağmen iktidarın önlem almak yerine mülk sahibi küçük ve orta burjuva kesimlerin çıkarlarını aralamak istediğinin, halkın yaşam hakkını hiçe saydığına göstergesidir. “Affedilen” yapılar, imar planlarının yok sayılması, yapılar inşa edilirken emek sömürsünün yanı sıra ham madde maliyetinin düşürülmesi, bütün bunların özel denetim şirketleri eliyle kasıtlı bir şekilde görmezden gelinmesi biçiminde işlenen zincirleme suçların var ettiği tabutluklar-

dır. İktidar kaynak planlamasından karar alma süreçlerine kadar bir bütün olarak bütün gücünü başta Beşli Çete olmak üzere inşaat ve enerji şirketlerinin kârlarını garanti altına almak için kullanmaktadır. İnşaatın doğası gereği madencilikten ev eşyalarına, altyapıdan enerjiye pek çok sektörü ve krediler yoluyla bankaları harekete geçirmesiyle farklı sermaye kesimlerinin çıkarlarını uzlaştırmak da mümkün olmuştur. İnşaat ve enerji sektörleri üzerinden küresel fon şirketlerinden sağlanan kredilerle finanse edilen sermaye birikim modelinin 2008 krizinin sonucu olarak özellikle 2013'ten itibaren çatırdamaya başlamasıyla birlikte faşist rejim her çatlağı kapatmak için daha fazla baskı, daha fazla kuralsızlık, daha fazla merkezîyetçilik yoluna başvurmuştur.

Bu açıdan bakıldığında, depremde karşımıza çıkan devlet gerçekliği, neoliberal dönüşüme uğramış, ekonomik ve siyasi alanda politik imkanları azaldıkça faşist yönetimi berkitmiş bir devlet gerçekliğidir. Bu, “devletin çöküşünün” değil, tam da artık toplumsal/kamusal görevlerinden kurtulmuş, şirketleşmiş devletin alametifarikasıdır. Deprem, yangın, sel gibi doğal olayların büyük bir felakete dönüşmesinin bir nedeni de budur.

İrkçi Faşist Devlet

Depremın büyük bir felakete dönüşmesinin nedenini sadece neoliberal dönüşüme bağlamak soyut ve eksik bir açıklama olacaktır. Türkiye'nin Japonya ya da Şili'denkinden neden daha büyük bir yıkım yaşadığını anlamak için onun emperyalist hiyerarşideki yeri ve ülke içindeki sınıfsal güç ilişkileri dahil

özgün karakteri ve koşullarına bakmak gerekir. Eğer tek suçlu sadece “kapitalizm” olsaydı, Japonya gibi deprem ülkelerinin yerle yeksan olup haritadan silinmiş olması gerekirdi. Elbette kapitalist üretim tarzının yarattığı toplumsal ilişkiler, toplumsal ihtiyaç/yarar yerine bireysel üreticilerin yararına, rekabete dayalı bir toplum yarattığı için bütün ülkelerde felaketlere zemin hazırlayan bir sistem yaratmışlardır.

Deprem konusunda örnek gösterilen Japonya'da da Fukuşima nükleer felaketi bu genel ilkenin bir tezahürüdür. Okyanus kıyısındaki nükleer

Bu, “devletin çöküşünün” değil, tam da artık toplumsal/kamusal görevlerinden kurtulmuş, şirketleşmiş devletin alametifarikasıdır.

santralin olası bir tsunami tehlikesine karşı 15 metre yükseklikte olması gereken beton duvarları maliyetten kaçınmak için 7 metre yükseklikte inşa edilmişti. 11 Mart 2011 tarihinde 9 şiddetindeki Tōhoku depremi sonrası oluşan tsunami nükleer tesisin elektrik şebekesine zarar verdi ve santralde kısmi erime ve patlamalara neden oldu. Çernobil'den sonraki en büyük nükleer felaket yaşandı.

Bununla birlikte depremde yaşanan felaketin boyutlarının Türk burjuva devletinin ırkçı ve faşist karakteri ile yakın alakasını görmemek soyut ve genel “kapitalizm” lanetlemesiyle yetinen, bu nedenle güncel politik görevleri de ıskalayan bir sonuç yaratır. Ama dahası politik mücadeledeki güncel zayıflık bahanesiyle politika alanını kabaca eski

Keynesçi “sosyal devlet”i göreve çağıran bir sınıra hapsedme sonucunu da doğurur.

Deprem sürecinde en çok sorulan soru hiç kuşkusuz “Devlet nerede?” oldu. Bu soru ilk başlarda bir beklenti ifade etse de hızla devletin varlık hakkını (ideolojik haklılığını) sorgulamanın biçimine dönüştü. Deprem vurduğu kentlerin etnik, dinsel ve kültürel kimliği yıllardır devletin niteliğini deneyimlemiş tarihi hafızaya sahipti. Maraş katliamı, THKO’lu Sinan Cemgillerin pusuya düşürülüp katledildiği Nurhak gerçeği, “Hatay sorunu”, “Reyhanlı katliamı” gibi, Alevi, Arap veya Kürt kimliği nedeniyle asimilasyona, ayrımcılığa ve katliamlara maruz kalmış bu kentlerdeki halk açısından “devlet” olgusu büyük oranda zaten netameli bir sorundu. Bu kentlerde hâlâ Garbis Altınoğlu’nun, Teslim Töre’nin, Ali Aktaş’ın, Sinan Cemgil’in, Mehmet Latifeci’nin ve birçok yurtsever Kürt özgürlük savaşçısının etkisi politik zemini oluşturur.

Fakat devletin depremdeki performansı, halihazırda siyasi ve ideolojik kriz olarak cereyan eden “devlet

krizi”nin daha geniş ve daha derin bir hal almasına neden oldu. Felaket anında devlete sığınamayacağı gerçeğini sadece Alevi, Arap veya Kürtler gibi zaten devletin her zaman ayrımcılığına maruz kalan kesimler değil, halkın bütün kesimleri açık ve en acı şekilde deneyimledi. Kürdistan’da faili meçhullerden, güneybirlik OHAL’in yaşandığı askerleştirilmiş kentlerden, en son öz-yönetim direnişlerinde bodrumlarda diri diri yakılan, günlerce sokakta bırakılan, ölü bedeni buzlukta bekletilen canlardan ve yerle bir edilen kentlerden bilinen sahnelerin üstüne eklenen, faşist şefin iş isteyen vatanşası “Ananı da al git” diye kovduğu sahneden Soma’da katledilen madencinin akrabasını tekmeleyen sahneye, iki yıl önce Akdeniz kentlerinde yaşanan ve iki haftadan fazla süren yangınlarda “Yangın söndürme uçagımız yok” diyen bakan sahnelerinden deprem bölgesine arama kurtarma ekibi ile çadır ve yiyecek götürmeyen ama halktan halka dayanışma TIR’larını, kurtarma ekiplerini engelleme sahnelerine biriken bir deneyim yaratmıştır.

Bu açıdan örneğin devletin Hatay'da Defne, Samandağ ve Antakya'daki aldığı pozisyonu "Hatay sorunu"ndan ayrı ele almak mümkün değildir. Bölgenin demografik yapısını değiştirmek, Arap Alevi halkını asimile etmek temel politikası oldu. Rojava halklarının özgürlüğünü kazanmalarını baltalamak için gerçekleştirildiği işgalleri haklı göstermek için planlanan Reyhanlı katliamı da onun sömürgeci karakterinin katliamcı boyutuydu. Ayrıca Selefi cihatçı grupları Hatay'a yerleştirerek ilin demografisinin değiştirilmeye çalışılması da bu politikanın devamıdır.

Devletin faşist ve ırkçı karakteri aynı zamanda bütün yetkilerin merkezileştirilmiş olmasında, bütün kurumların devletin ve onun başını tutan faşist çetenin kirli işlerinin paravanları haline getirilmiş olmasında, başlarına ilgili kurumun faaliyet alanı hakkında bilgi ve deneyim sahibi kişiler yerine çete üyelerinin getirilmiş olmasında, bütün bunların da kendi aralarında köşe kapmak ve terfi etmek için hizipleşmeler, tarikatlaşmalar şeklindeki rekabeti gibi çürümenin, yozlaşmanın, ahlaksızlığın, ilkesizliğin her türlüşününün ayyuka çıkmış olmasında da görülür. Faşizm Türkiye'deki kapitalizmin gelişimine içkinleşmiştir ve depremin öncesinde, esnasında ve sonrasında on binlerce insanın ve hayvanın canını kaybetmesi tam da sömürü ve talanın faşist devlet terörü altında yürütülmesiyle sindirilmiş toplumsal güçlerin örgütsüzlüğü ve zayıflığı koşullarında gerçekleşmiştir.

126. Kararname: Depremi sermaye için fırsata çevirme

Milyonların acısı, travması, sefaletin neden olduğu toplumsal duygu-

nun basıncını devlet soğukkanlı bir OHAL süreciyle karşıladı. Devletin yardım ulaştırmak için kılını kıpırdatmaması ama depremin üçüncü gününde "olağanüstü hâl" ilan etmesi ve 126. Kararname ile buraların hızla "kentsel dönüşüme" tabi tutulmasına karar vermesiyle yukarıda bahsedilen nitelikler bir kez daha belirginleşmiştir.

126. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 24 Şubat 2023 tarihli Resmi Gazete'de yayımlandı. Kararname ile yıkılan kentlerdeki molozların hızla kaldırılarak boş arazi haline getirilmesi ve yeni kent inşaatlarının başlatılması, bu süreçte mevcut anayasa ve yasalardaki her türlü doğa koruma hükümleri ile birlikte süreçte zarar gören, hak kaybına uğrayan halkın her türlü itiraz hakkını ilga eden bir OHAL yönetimi tesis edildi. Deprem sonrası sefalet görünümü ve günlük yaşamın idamesindeki kaos bu OHAL'in askeri biçimlerle uygulanmasını ve nasıl olursa olsun yeniden inşanın hızlandırılmasını kolaylaştıran bir etken oluyor.

Nitekim 126. Kararname'nin yayınlanmasından önce iktidar yan-daşı birçok şirketin, deprem bölgesine ekipmanlarını taşıdığı görüldü. İktidar açısından depremin yerle yeksan etmesi bu açıdan bir kez daha "Allah'ın bir lütfü" idi. Deprem yapmasaydı -iktidarını sürdürmeye devam ettiği koşullarda- kendisi bu kentleri zaten yerle yeksan edecekti. Henüz enkaz altındaki ölü ve yaralıların çıkarılması çalışmaları sürerken iktidar moloz kaldırma çalışmaları için start verdi, zira hem bu koşullarda kuralsızlık askeri biçimlerle daha kolay uygulanabiliyordu hem de seçimler öncesi "devlet baba" rolüne uygun bir inşaya girişme görüntüsü

bu şirketlerin çıkarları ve seçim propagandası için elverişli bir zemindi. “Şok doktrini” gibi muğlak kavramlarla açıklanmaya çalışılan bu yönetim biçimi ya da gaddarlıktaki bu soğukkanlılık bölge halkının öfkesi ve tepki gösterecek iradesi yerinde olsa da hesap soracak politik bir gücün ortada olmaması sayesindeydi.

Örneğin Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, “Hatay ve Antakya için kültür yolu rotası oluşturacağız” açıklaması yaptı. “Kültür Yolu Projesi” Gaziantep Ticaret Odası ev sahipliğinde Adıyaman, Antakya, Maraş, Kilis, Osmaniye, Urfa’da ticaret ve sanayi odalarının 21-22 Mart 2014 tarihlerinde bir araya gelerek oluşturduğu “Bölgesel Kalkınmada Güçbirliği Platformu”nun talep ettiği bölge turizmi için Hatay’dan Adıyaman’a uzanan “Kültür Yolu” projesinin bir etabıdır. Antep’te odaklanan sermayenin çıkarlarının iktidarın politikalarının belirlenmesinde de etkili olması, 241 bin çalışanın ile Türkiye’de en yüksek istihdama sahip organize sanayi bölgesinin (OSB) Antep’te olması ile doğrudan

bağlantılıdır. Keza Hatay’da bulunan Hassa OSB, sahip olduğu rezerv alanın sağladığı genişleme olanağıyla, yakın zamanda Türkiye’nin en büyük OSB’lerinden biri olmaya aday görülüyor. Ayrıca deprem bölgesinde 2 serbest bölge, 43 organize sanayi bölgesi daha var ve 12 OSB projesinin, 2023 yılı içerisinde tamamlanması öngörülüyor.

126. Kararname ile hızlıca planlar yapılarak ihaleler dağıtılırken eş zamanlı olarak yandaş medyada “kentsel dönüşüm” karşı çıkan kişilerin ve kurumların depremdaki can kayıplarının sorumlusu olarak gösterilmesi kampanyası başlatıldı. İktidar açısından zaten daha önce öngörülen “kentsel dönüşüm”, organize sanayi bölgeleri ve serbest bölgeler gibi planların hayata geçmesinin önündeki en temel engellerden biri gerekli finansal kaynaklarının yaratılamamış olması kadar hiç kuşkusuz halkın bu projelere karşı direnişi olmuştur. Depremin yarattığı “fırsat”, iktidarın yapacağı “kentsel dönüşüm” karşı çıkışın siyaseten gayri-meşru ilan edilmesidir. Evsiz

barksız kalan milyonlarca kişinin acil geçici ve kalıcı barınma ihtiyacının giderilmesi, iktidarın propagandasında makinesinde “kentsel dönüşüm” eşitlenmektedir. İktidarın bu girişimine hiçbir muhalefet partisi hatta TMMOB bile “depremedelerle karşı karşıya gelmemek” gerekçesiyle karşı çıkma cesareti gösteremedi. Güncel politik içeriğinden soyutlanmış akademik-teorik bir “kentsel dönüşüm”ün olmayacağını yüksek sesle dile getirilmesi acil politik görevlerin çokluğu arasında kayboldu.

126. Kararname ile yeniden inşa kentlerimizi yaşanmaz kılan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Ba-

Deprem yarattığı “fırsat”, iktidarın yapacağı “kentsel dönüşüm” karşı çıkışın siyaseten gayri-meşru ilan edilmesidir.

kanlığı tek yetkili kılındı. Böylece kentlerin planlama ve imar aşamalarında Şehir Plancıları Odası başta olmak üzere TMMOB, yerel yönetimler ve halk devre dışı bırakıldı. Bu yetki hiç kuşkusuz TOKİ ve onun taşeronu olan şirketlere devredildi. Kararname ile ilgili Şehir Plancıları Odası ve Polen Ekoloji Kolektifi’nin aralarında olduğu ekoloji örgütleri tarafından yapılan açıklamada şunların altı çizildi:

“1- Kentlerin inşası ile ilgili yetkiler tek bir elde merkezleştirilerek Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na veriliyor.

2- Yürütülen işlemlere itiraz edilemeyecek, sürece halk katılımı hiçbir şekilde sağlanmayacak, yargısal de-

netim engellenecek, yargı devre dışı bırakılacak.

3- Kurum görüşleri, detaylı analizler gibi planlama çalışmasına altlık olacak veriler olmaksızın yapılan yer seçimleriyle yeni afetlere, felaketlere zemin hazırlanacak.

4- Kararnamede, geçici veya kesin iskân alanlarının fay hattına mesafesi, zemin elverişliliği ve yerleşim merkezine yakınlığı gibi kriterler gözetilerek belirleneceği belirtiliyor. Bu tek başına yeterli değildir. Kentleşmeyi ve kentsel yaşamı sadece yer bilimsel verilere bağlı kurgulamamak; kentsel aidiyet, kent kimliği, kültürel olguları da yok saymadan, ele alınacak kriterlerin içinde değerlendirmek gerekir. Bu anlamda kararnamede belirtilen kriterlere ek olarak orman, sulak alan, mera, tarihi ve kültürel alanların korunması gibi ekolojik kriterlerin ve kırsal-kent ilişkisi, sosyal yaşam, kent kültürü, kent ekonomisi, yöre halkının tüm gereksinimleri gibi sosyolojik kriterleri de önemseyecek bütüncül bir planlama süreci ele alınması gerek ve şarttır.

5- Deprem bölgesindeki tüm illerde orman ve mera alanları herhangi bir engelle karşılaşmadan yapılaşmaya açılacaktır. Çoğunlukla tarım faaliyetiyle geçinen yurttaşların geçim kaynağı olan doğal alanlar da betona boğulacaktır. Su havzalarında, korunan alanlarda, tarım alanlarında iskân olmayacağı gibi kriterleri ve taşlık, kayalık, verimsiz ormanlar gibi biyolojik çeşitlilik için son derece önemli habitatları topyekûn yok sayıyor.

6- Halkın dahil olmadığı, üstten, merkezi bir karar alma süreciyle üretilen tip proje bina yığınları üretilip bir kez daha yıkıma uğrayacak.

7- Planlamayı devre dışı bırakan, mülkiyet hakkına sınırlamalar getiren, alelacele kararlarla yaşam alanları, doğal ve kültürel varlıklar telafisi mümkün olmayacak derecede tahribata uğratacak.”

126. Kararname ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı OHAL Valiliği olarak belirlenmiş, TOKİ de icracı kurum olarak tespit edilmiş ve kentlerin hem insansızlaştırılması hem de “boş arazi” haline getirilme çalışmalarına hızlıca girilmiştir.

Deprem ve halk güçleri

Deprem devletin meşruluk krizini derinleştirirken ortaya çıkan başka bir gerçeklik ise halklarımızın ne kadar örgütsüzleştirildiği, özerklik yeteneğinin ne kadar darbelendiğidir. Güçlü sendikaların, meslek örgütlerinin, partilerin, dayanışma kooperatiflerinin vb. olmayışı, var olan örgütlerin hiçbir afet planına sahip olmaması yaşanan felaketi katmerlendiren bir etken oldu.

Depremi ilk anından itibaren, gerek belediyeler gerekse demokratik kitle örgütleri ve emekçi sol partilerin sayesinde örgütlenen dayanışma hareketi bütün yetersizliklerine rağmen yine de cankurtaran rol oynadı. İrkçı faşist devletin depremden günler sonra bile hiçbir yardım faaliyetini organize etmediği Defne, Samandağ, Nurhak gibi ilçelerde “devlet görevlileri”nin bile emekçi sol güçlerin dayanışma çadırlarında yemek kuyruğuna girdiğini gösteren kareler, bu durumu net olarak yansıtır.

Enkaz altında kalan halka ilk uzanan el gerçekten de devrimcilerin eli oldu ve bu elbette en doğal olandır. Kuşkusuz bu halkın en diğerkam üyeleri devrimcilerdir. Özellikle

2015'ten beri emekçi sol hareketi ezmek için geliştirilen bütün baskılara rağmen cürmünden daha fazla bir enerji ortaya koyarak depremzedelerin yardımına koşmuştur. Onların sinerjisi etrafa yayıldı, örgütçü yetenekleri sayesinde gittikleri her yerde dayanışma faaliyetlerinin tertip edilmesini sağladılar. Depremden etkilenen illerden biri olan Amed'de kurulan kriz koordinasyonu ile HDP bütün bölgede örgütlü gücünü harekete geçirdi. Bu durumun, Amed Büyükşehir Belediyesi'nin başında kayyum olmasaydı, İstanbul'dan İBB'nin yardımları gelene kadar, bütün illerde arama kurtarma, yemek, çadır, enkaz kaldırma işlerini ne ka-

Enkaz altında kalan halka ilk uzanan el gerçekten de devrimcilerin eli oldu ve bu elbette en doğal olandır.

dar hızla ve canla başla yapabileceğini de göstermesi bakımından altı çizilmelidir. Depremde bu kadar can kaybı olmasının bir sorumlusunun da kayyum belediyeler ve kayyum siyaseti olduğu özellikle vurgulanmalıdır.

Fakat bu tablo halkın örgütsüzlüğünün yarattığı vahameti ortadan kaldırmaya yetmedi, yetmez de. Depremde ilk yardıma koşanlar maden işçileri ve inşaat işçileri oldu. Az sayıdaki işçi birlikleri birçok insanı enkaz altından kurtarmayı başardı. Kuşkusuz bu sektörlerde güçlü sendikalarımız olsaydı, önlerine gelen her türlü engellemeyi yıkarak deprem bölgesine hızlıca müdahale ederlerdi. Keza güçlü bir TMMOB örgütlenmesi olsaydı, deprem ön-

cesinde, esnasında ve sonrasında birçok süreç farklı yaşanabilirdi. Toplumsal mücadelenin her alanı için örnekler çoğaltılabilir. Faşizm, toplumsal sorunlar karşısında her türlü halk örgütlenmesinin engellenmesini hedefler. Amaçları arasındaki en temel olanı budur. Öncesi bir tarafa, AKP iktidarlarının temel icraatı sendikaların güçsüzleştirilmesi ve yandaş sendikacılığın geliştirilerek işçi ve emekçilerin pasifize edilmesi olmuştur. Bütün bu dönem boyunca iktidarın örgütsüzleştirme saldırıları püskürtülemedi, bütün örgütlenmeler geriledi, güçsüzleşti. Gezi’de, Kobane direnişlerinde, özyönetim direnişlerinde ve HDP’de kendini siyasallaştıran halkın özyönetim girişimleri, örgütlenmeleri faşist devlet tarafından bastırıldı. Sistemin bütün gadrine uğrayan işçi ve emekçi kitlelerin kurtuluş umudu, burjuva muhalefeti tarafından hegemonya altına alınarak 2023 seçimlerine ve ertesi-ne ötelendi. İşte bu tablo da depremin tetiklediği felaketi ağırlaştırın faktörlerden biri oldu.

Öyle ki, depremin üzerinden yaklaşık iki ay geçmesine rağmen, resmi rakamlara göre bile 50 binden fazla insan öl(dürül)müş olmasına, hâlâ enkaz altında cesetlerin olmasına, milyonlarca insan derme çatma çadırlarda barınma sorunu yaşarken iktidarın 126. Kararname’yi yayınlarak depremin vurduğu kentleri bir de TOKİ eliyle tarumar etmeye girişmesine, depremedelelerin arazi ve mülklerine hızla el konulmasına, enkazların asbest gibi kimyasallara karşı hiçbir koruyucu tedbir alınmadan taşınarak sulak alanlara, tarım arazilerine, çadır yerleşimlerinin yanına yığılmasına vb. rağmen, dayanışma faaliyetleri

dışında halkın sorunlarını ve taleplerini toplumsallaştırarak politikleştirilen bir irade örülemediği olması deprem kadar büyük bir felakettir; emekçi sol-sosyalist hareketin felaketidir. Ne HDP ne Emek ve Özgürlük İttifakı ne bunların herhangi bir bileşeni ne de herhangi bir sendika konfederasyonu, TMMOB vb.’nin bu görevi üstlenememiş olması hiçbir bahane ile açıklanamaz. Hemen herkes “deprem raporu” yayınlarak bazı önerilerde bulundu ancak bunun sistemli çalışmasının birleşik tarzda örülmesi için geride kalan süreçte çabalar yetersiz kaldı. İktidarın seçim tarihi olarak 14 Mayıs’ı belirlemiş olması da elbette emekçi sol partiler açısından bir gerekçe olabilir ama sorunun ağırlığını ortadan kaldırmaya yetmez.

Dayanışma faaliyetlerinde bir adım öne çıkan emekçi sol hareket, 126. Kararname’ye karşı mücadeleyi gündemine dahi almadı. Bu konuda hiçbir açıklama yapılmadı. 126. Kararname ile ilgili ilk açıklamalar ekoloji örgütlerinden ve Şehir Plancıları Odası’ndan geldi. Enkaz kaldırma ve moloz yerlerinin seçimi vb. sorunları karşısında halkın bilinçlendirilmesi ve örgütlenmesi sağlanamadı. Bu durumun oluşmasında hiç kuşkusuz emekçi sol güçler arasındaki ortak çalışma kültürünün oldukça zayıf olmasının da büyük etkisi vardı. Dayanışma faaliyetlerini bile herkesin kendi çapında ve tekil olarak örgütlemeye kalkışması, iller, ilçeler bazında ortak kriz koordinasyonlarının oluşturulmasının neredeyse bir ay sonra gerçekleştirilmesi ve bunun da her yerde yapılamamış olması, Emek ve Özgürlük İttifakı’nın bile ittifak gibi hareket etmemiş, edememiş olması üzerine düşünülmesi, ders çı-

karılması gereken konuların başında geliyor.

Bu tek tek sorunlardan bir ders çıkarılması için, pandemi döneminde de benzer sorunların yaşandığını anımsayarak, emekçi sol güçlerin, pandemi, deprem, yangın, kuraklık, iklim krizi gibi bizzat canlı yaşamı tehdit eden durumlar karşısında iktidarın sorunu “doğallaştırıcı” egemen söylem ve eylemleri karşısında ne yapması ve nasıl yapması gerektiği soruları üzerine etraflıca düşünmesi gerekmektedir. Pandemi karşısında iktidarın “evde kal”, “sosyal mesafe” gibi, deprem karşısında ise “asrın felaketi”, “dayanışma” gibi söylem

Sorun dönüp dolaşıp demokrasi, halkın örgütlülüğü sorununa gelmektedir.

ve pratiklerini otomatik olarak kabul edişin, politik faaliyetin bunlara indirgenmesinin sakıncalı olduğunu kabul etmek gerekir. Dayanışma faaliyetimizi neoliberal bir telafi mekanizması olmaktan kurtaracak başka eylem ve örgütlenmelerin bir ve aynı anda hayata geçirilmesi gerekir. Bu açıdan siyasetin sürekli bölme, uzlaşmazlık ve çatışma yaratan bir faaliyet olduğunu unutmamak gerekir. Emekçi sol güçlerin, depremin ilk günlerinden itibaren geliştirdikleri “dayanışma faaliyetleri”nin, örneğin büyükşehir belediyelerinin yaptığı “yardım faaliyetleri”nden hangi niteliksel yönlerden ayrıldığını kendimize sormamız gerekir.

Sorun dönüp dolaşıp demokrasi, halkın örgütlülüğü sorununa gelmektedir. “Örgütlü halk yenilmez” sloganını burada “Örgütlü halk dep-

remde enkazın altında kalmaz” olarak revize edebiliriz. Depreme karşı hazırlık yapmak, mahallelerden başlayarak binaların depreme dayanıklı hale getirilmesini sağlamak, yıkılması gereken binalar yerine kamu eliyle sosyal konutların yapılması, dönüşümün finansı için sermayeye vergilerin getirilmesi, enerji gibi kilit sektörlerin kamulaştırılması, kentlerin ekolojik kapasitesine uygun bir sanayi planlaması yapılması, bütün halkın afet gönüllüsü eğitimi alması, bütün bu süreçlerde karar ve uygulama aşamalarında halkın, TMMOB gibi demokratik kitle örgütlerinin aktif katılımının sağlanması gibi adımların atılması, hepsi halkın örgütlü gücüne bağlıdır. Bu güç elbette ne dünden bugüne sağlanabilir ne de uzun yıllar gerektiren lineer bir süreç olarak görülmelidir.

Depremde yaşadığımız felaketin benzerlerinin bundan sonra da yaşanacağı gün gibi açık. Devletin binaları hızlı bir şekilde depreme dayanıklı hale getirmesini ve depremden sonra hızlı bir müdahale gerçekleştirmesini beklemek naiflik olacaktır. Hâlihazırda öncelikle fay hattı kuşağındaki kentlerin -başta da İstanbul’un- depreme göre dönüştürülmesi mümkündür. Burada sorun, bu dönüşümün halkın yararına ve bilimsel-ekolojik ilkeler çerçevesinde gerçekleşmesinin maliyetinin kimin tarafından üstlenileceğidir. Bursu mücadele alanıdır. Dönüşümün şirketler eliyle, piyasa mekanizmalarıyla sağlanamadığı bu depremde yıkılan hepsi değilse de çoğu “yasalara uygun” binalarla ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu dönüşümün kamu eliyle, merkezi planlama ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Fakat şirketleşmiş faşist devlet gerçekliğini

değiřtirmeden, yani “kamuyu kamu-
laştırmadan” bu dönüşümün gerçek-
leşmeyeceği de açıktır. Dolayısıyla
devleti mevcut gerçeklikten soyun-
durarak bir kamulaştırma tartışması

yapılamaz. Yaşanan her sorunu, ola-
yı, felaketi halkın örgütlülük gücünü
arttırmanın, özerkliğini geliştirme-
nin bir aşaması olarak politik bakış
açısıyla hareket etmek zorundayız.

Deprem gerçeği ve kadın

Çiçek Otlu

Deprem toplumsal, sosyal, ekonomik, siyasal gibi büyük yıkımlara neden olsa da, yerleşik toplumsal cinsiyet iş bölümü anlayışı yıkılmadı. Aksine, erkek cinsiyetle varolan eşitsizlikler daha da derinleşti, günlük bütün işlerdeki eşitsizlik yeniden üretildi. Yaşamı yeniden kurmanın ağır sorumluluğu, okulların kapanmasıyla kadın üzerine yüklenen çocuk eğitimi, yaşlı, hasta ve çocuk bakımı, evsel işler kadının omuzlarına daha fazla yüklendi. Ev içi emek konuttan çadıra, konteynere taşındı. Kadının ev içi ücretsiz köleliği çadır ya da konteyner alanlarda artmakla kalmadı, iş üretiminin koşulları da ağırlaştı.

“Doğal afet” diye tanımlanan deprem, sel gibi felaketlerin bütün toplumsal, sosyal ve ekonomik yaşamı olumsuz etkilediği biliniyor. Ancak gözardı edilen bir gerçek var ki, o da, bu tür felaketler, her durumda ikinci cins görülen kadınların yaşamını altüst ediyor, kadın cinsi üzerinde daha ağır yıkımlar yaratıyor. Ne felaket anında ne sonrasında ne de sonuçlarında erkek cinsiyetle eşitlik söz konusu değil. Küresel ölçekte de, coğrafyamız düzeyinde de bunu doğrulayan sayısız örnek var.

Japonya’da 1995 yılında gerçekleşen Kobe depreminde hayatını kaybeden kadınların sayısı erkeklerin iki katından fazlaydı. Bangladeş’te 1991 yılında meydana gelen Gorky Kasırgası’nda yaklaşık 140 bin kişi

yaşamını yitirirken bunların 127 bin 400’ü kadındı. Hayatını kaybeden erkek sayısı ise 12 bin 600 olarak kayıtlara geçti. Myanmar’da 2008’de yaşanan Nargis Kasırgası’nda can kaybının yüzde 61’ini, 2004’te Banda Açe’deki tsunamide ise yüzde 70’ini kadınlar oluşturuyordu.

Kadının tarihsel evsel köleliği, yaşadığı coğrafyadaki özgün toplumsal, sosyal, kültürel, dinsel vb. özelliklerin dayattığı baskı unsurları onu bir doğa olayı karşısında da savunmasız bırakıyor, çoğu zaman en ağır sonuçlarla yüz yüze kalmasını sağlıyor. Yıkıcı ve ölümcül sonuçlar doğuran bir doğa olayı sırasında da toplumsal cinsiyet rolleri ve iş bölümü devreye giriyor. Örneğin, evi hızlı bir şekilde terk edememek,

varsa çocuğunu kurtarma ve/veya ona güvenli bir alan oluşturma önceliği, gece olması durumunda evi terk etmede sorun görme, söz gelimi bedenini örtecek kıyafet sorunu yaşama, yüzme, tırmanma gibi edilebilir yeteneklerden yoksunluk, ölüm riskini arttıran faktörler olarak sıralanabilir. Göçmen kadınlar dil bilmediğinden, her türlü ayrımcılığa ve cinsel şiddete uğrama korkusundan hiçbir yere gitmeyi tercih etmiyor örneğin.

Bu genel durum 6 Şubat Maraş merkezli depremlerde de değişmedi ve benzer sonuçlar üretti. Bu depremlerde binlerce insanın katliamı, evsiz kalması ve devletin yardım götürmemesi tartışılırken, kadınların maruz kaldığı toplumsal cinsiyet rolleri, eşitsizliği, ev köleliği/sömürüsü ve zorunlu hijyen gibi en temel ihtiyaçlarının dahi karşılanmaması pek tartışılmadı. Kadın örgütlerinin dayanışma çağrılılarıyla deprem bölgesinde yaşayan kadınların özgün

durumu gündem oldu ve kadından kadına dayanışma örgütlendi. Bu çağrılarının sonucunda depremde en çok etkilenen kesimin kadınlar ve çocuklar olduğu anlaşıldı. Deprem sırasında kadınların birçoğu ya çocuklarını ya da evdeki yaşlıları korumak için canlarını feda etti. Bu iki depremde ölümlerin cinsiyet oranına dair bir açıklama yapılmadı ama bazı temel ihtiyaçları almak için eve giren birçok kadının ikinci büyük depreme yakalandığı ve bu esnada öldüğü belirtildi.

Maraş depremlerinde kadınlar yasını dahi tutamadan, psikolojik ve bedensel sorunları görülmeden yıkılan ev düzenini çadırda kurma görevini üstlenmek zorunda kaldı. Deprem toplumsal, sosyal, ekonomik, siyasal gibi büyük yıkımlara neden olsa da, yerleşik olan toplumsal cinsiyet iş bölümü anlayışı yıkılmadı. Aksine, erkek cinsiyetle varolan eşitsizlikler daha da derinleşti, günlük bütün işlerdeki eşitsizlik yeniden

üretildi. Yaşamı yeniden kurmanın ağır sorumluluğu, okulların kapanmasıyla kadın üzerine yüklenen çocuk eğitimi, yaşlı, hasta ve çocuk bakımı, evsel işler kadının omuzlarına daha fazla yüklendi. Ev içi emek konuttan çadıra, konteynere taşındı. Kadının ev içi ücretsiz köleliği çadır ya da konteyner alanlarda artmakla kalmadı, iş üretiminin koşulları da ağırlaştı.

Depremde binalar yıkılırken, kapitalist erkek egemen cinsiyetçi düzenin duvarları daha da sağlamlaştı. Toplumsal cinsiyet rolleri içerisinde erkek, kendine tanınan imtiyazları deprem sonrası da kullanmaya devam etti. Erkekler, ev içi işler başta olmak üzere çocuk ve yaşlı bakımını üstlenmekten veya bu işlerde ortaklaşmaktan uzak durdu. Çadır düzenini kendi konfor ve egemen sosyal yaşantısına göre düzenledi. Çadırın kurulması için gerekli eşyaların hasarlı evlerden alınması, elektrik ve su yoksunluğu içinde bulaşık ve çamaşırların yıkanması, yemek yapılması, banyo ve tuvalet ihtiyaçları için olanakların oluşturulması görevleri kadınlara kaldı.

Deprem sonrası ilkel koşullarda yapılan ev içi işlerin süresi belirsizleşti, ev içi emek sömürüsü katmerleşti. Çocukların yaşadığı psikolojik ve bedensel sorunlarla, her yeni sarsıntıda açığa çıkan travmatik durumlarla uğraşmak, korku, panik gibi duygu durum bozukluklarını kontrol altında tutma çabası, çocuklarla sosyal vakit geçirme zorunluluğu, yine kadının omuzlarına yüklendi.

Deprem bölgelerinde cins çelişkisi şiddetlendi. Kadınlar erkek egemen baskının altına her zamankinden daha fazla girdi. Kadın emeği muazzam oranda değersizleşti. Kadının

üzerindeki cinsel baskı ve şiddet arttı. Erkeğin evsel egemenliği deprem gibi yıkıcı doğa olaylarından sonra daha baskın hale geldi.

Kadının cinsel-üreme sağlığı, koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerine erişimin kısıtlanması, travmatik durumların regl dönemine olumsuz etkisi, yetersiz hijyen koşulları nedeniyle enfeksiyona dayalı hastalıkların çoğalması, kadınların deprem sonrasında yaşadığı temel sorunlar oldu. Deprem bölgesinde yapılan açıklamalarda 214 bin 325 kadının hamile olduğu, 23 bin 814'ünün doğum aşamasında olduğu açıklandı. Bir çok kadın yeterli hijyen ko-

Erkeğin evsel egemenliği deprem gibi yıkıcı doğa olaylarından sonra daha baskın hale geldi.

şulları ve doktor olmadan çadırlarda doğum yapmak zorunda kaldı. Deprem anında ve sonrasında erken doğum, düşük oranlarında artış olduğu görüldü. Hastane binalarının yıkılmasından, ilaç ve personel yetersizliğinden dolayı birçok kadının gebelik sürecinin takibi yeterli düzeyde olmadı. Kadınların birçoğu bu koşullardan dolayı başka illerdeki hastanelere sevk edildi. Üreme sağlığı ve LGBTİ+ların hormon tedavisi afet dönemlerinde öncelikli sağlık hizmetleri olarak görülmedi. Gebelik sonlandırma, doğum kontrolü ve hormon tedavisi hizmetleri verilmedi ya da kısıtlandı.

Deprem bölgesinde kadınların özgün sorun ve ihtiyaçlarını gözetmeden yapılan düzenlemeler (hijyen malzemelerine ulaşımındaki zorluklar, su sorunu, tuvalet yetersizliği

ya da tuvaletlerin güvenli alanlara kurulmaması gibi koşullar) kadınların yaşamını daha da zorlaştırdı. Örneğin, kadınlar güvenli alanlarda kurulmayan tuvalete gitmemek için genellikle su içmekten imtina etti veya gece olduktan sonra tuvalet sorununu çözdü. İdrarın uzun süre tutulması, yeterli su içilmemesi, ortak tuvaletlerin kullanımının yarattığı hijyen sorunundan dolayı idrar yolu enfeksiyonu gibi hastalıklar sık görülmeye başlandı. Kadınların temel ihtiyacı olan hijyen malzemelerinin azlığı bir yana, bunların kullanım ve değişimleri için uygun ve güvenli alanların yokluğu, iç çamaşırlarının yetersizliği nedeniyle yıkananların kurutulmadan giyilmesi gibi durumlar kadın hastalıklarına yakalanma riskini arttırdı. Yetersiz beslenmeden dolayı birçok kadın bünye zayıflığı, güçten düşme ve hastalık durumlarıyla karşılaştı.

Kadının mülksüz olması üzerine kurulu erkek sermaye düzeni doğal afet sonrası mülkiyet-yardım dağılımını erkek cinsinden yana kullandı. Konut ve kira yardımı erkek üzerinden yapıldı. Kadınlara herhangi bir

yardım ödeneğinin sağlanmaması, nafakaların ödenmemesi, kadınların yeni bir yaşam kurmasını engelleyen temel etkenler oldu. Bu eşitsiz yaklaşım yalnızca coğrafyamıza has değildi. Örneğin, Endonezya-Açe'de 2004'de yaşanan tsunami felaketinden sonra erkek balıkçılara tekne verilirken, kadın balıkçılara verilmedi. Tarımla uğraşan kadınlar içinde aynı durum geçerli oldu. Bangladeş'teki sel felaketinden sonra aile yardımı evin erkeğine teslim edildi ve onlar da bu yardımları kendi istekleri ve ihtiyaçları yönünde harcadılar. Türkiye ve Kürdistan'da yaşanan Marmara, Van, İzmir ve son olarak Maraş merkezli depremlerde de evlerin mülkiyet hakkı, mali yardımlar erkeklerle verildi. Kadın yine erkeğin kanatları altına, "kutsal aileye" hapsedildi.

Erkek şiddetine/tacize uğrayan kadınların başvuru yapabileceği herhangi bir devlet kurumunun olmaması, acil bir başvuru hattının açılmaması, kadınlara ve LGBTİ+lara ait güvenli alanların kurulmaması, tuvalet ve duş gibi yerlerin yaşam alanlarından uzak kurulması kadına

ve LGBTİ+lara yönelik cinsel şiddeti büyüten etkenler oldu. OXFAM'ın hazırladığı bir rapora göre geçici yerleşim merkezlerinde kadınların en çok cinsel tacize ve şiddete maruz kaldığı alanlar tuvalet ve duş bölgeleri oldu. Bu gibi basit alanların kadın-erkek olarak ayrılmaması, kadınların günlük yaşam pratiğini ciddi anlamda zorlamakta, kendilerini güvende hissettirmemektedir. Kadınlar bu alanları rahatlıkla kullanamamak, geceleri yerleşim alanlardan uzak yerlere gitmek zorunda kalmak, yaşam alanında mahremiyet ve güvenlik duygusundan yoksunluk gibi nedenlerle yıkılma riski taşıyan evlerine dönmektedir.

Gebelik sonlandırma, doğum kontrolü ve hormon tedavisi hizmetleri verilmedi ya da kısıtlandı.

Evde bir boğazın azalması, evlilik yoluyla başlık parasının alınması, akrabalar aracılığıyla ekonomik olanaklara ulaşımın artması nedeniyle zorla, küçük yaşta ve para karşılığı evlendirilme ile aile içi istismar da artmaktadır. Sri Lanka, (2004 “tsunami dulları”: zorla evlilikler), Kenya (kuraklık, açlık: “açlık gelinleri”), Somali, Nijer, Bangladeş (sel felaketi sonrası artan çocuk yaşta evlilikler) buna örnektir. Myanmar’da afet sonrasında eşini kaybeden kadınların sayısı arttı. Evlilik, evli oldukları erkekleri kaybetmiş kadınlar tarafından ekonomik zorlukları yenme ve yeni bir yaşam kurma stratejisi olarak değerlendirildi. 1999 Marmara depremindeki veriler de küçük yaşta ve zorla evliliklerdeki sayısal artışa işaret etmektedir.

AKP-MHP faşist iktidarı, depremden sonra OHAL ilan ederek “güvenlik” adı altında devlet şiddetini öne çıkardı. Özel mülkiyetin korunmasına yönelik önemler alırken kadınların erkek şiddetinden nasıl korunacağı, haklarının neler olduğu gündeme dahi gelmedi.

Böylesi afet ve kriz dönemlerinde kadınlar sadece ev içi işlerin yükünü, erkeğin şiddetini/tacizini yaşamamaktadır. Kadınlar açlık-ölüm arasında tercihe zorlandıklarından birçoğu temel ihtiyaçlarını karşılamak için seks işçiliği yapmak zorunda kalmaktadır. Çocuklar ise ya seks kölesi olarak satılmakta ya da organ mafyasına verilmektedir. Maraş depremi sonrası ailesini kaybeden ve yaralı birçok çocuk politik İslamcı faşist rejimin asli kurumları tarikat ve cemaatlere ait yurtlara teslim edildi. Diyanet İşleri Başkanlığı “evlat edilen çocuklarla evlenilebileceğini” açıkladı.

Deprem bölgesinde eşinin, babasının, abisinin şiddetine maruz kalan kadınlar, her gün geleceksiz ve belirsiz bir yaşamı kurma mücadelesi veriyor. Buralarda kadına yönelik yaşanan her türlü şiddet, kadınların ekonomik, toplumsal, sosyal, psikolojik talepleri erkek egemen faşist rejimin umurunda bile olmuyor. Deprem sürecinde enkazın altında kalmış erkek iktidar deprem bölgesindeki kadınların sorunlarını çözemez, taleplerini karşılayamaz.

Kadının üzerindeki ev içi emeği ve sömürsünün azaltılması, kadının güvenli yaşamı için bütçenin oluşturulması, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddet uygulayanların cezazsız kalmaması için afet dönemlerinde önleyici ve koruyucu

planlar hazırlanmalıdır. Kurulan yaşam alanlarının kadın odaklı düzenlenmesi, toplu çamaşırhanelerin, yemekhanelerin sayısının artırılması, psiko-sosyal hizmetlerin, şiddete karşı başvuru merkezlerinin, yaygınlaştırılması, bu işlevi görecekt telefon hatlarının açılması, bazı boş otellerin, yazlık evlerin kadınların kullanımına açılması gereklidir.

Deprem sonrası Türkiye ve Kürdistan'da kadınların ve LGBTİ+ların yaşamlarının güvenliğinin sağlanması, gelecek kaygısının ortadan kaldırılması, eşit olanaklar sağlanması, toplumsal cinsiyet odaklı planlarının oluşturulması, tüm bu konularda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı öncelikli görevler olarak görülmelidir.

Deprem Sonrası Dönemde Kadınlar İçin Önlem Planı

1. Deprem bölgelerinde ilan edilen OHAL kaldırılmalıdır.

2. Deprem bölgelerinde ve yakınlarında bulunan güvenli boş binalar, oteller, kamu binaları, bankalar tarafından el konulan konutlar başta kadınlar olmak depremzedelere ücretsiz verilmelidir.

3. Yerleşim alanları insanların, sağlıklı koşullarda yaşayabilecekleri, tüm sosyal donatıları, ortak alanları olan mini kentler olarak kurgulanmalıdır. Bu alanların yönetiminde yaşayanların da söz ve karar sahibi olacağı mekanizmalar kurulmalıdır. Bu mekanizmalarda kadınlara eşit oranda yer almalıdır.

4. Başka illere göç etmek zorunda kalan depremzedelerin barınma ve beslenme ihtiyaçları karşılanmalıdır. Sağlık ve eğitim hakkı ile zorunlu konut giderleri devlet tarafından üstlenilmelidir.

5. Deprem bölgelerinde yoksullaşan, mülksüzleşen, işsiz kalan göçmen ve mültecilere destek mekanizmaları oluşturulmalıdır. Destekler

aile üzerinden değil, kadınları ve LGBTİ+'ları gözetken bir perspektifle kurgulanmalıdır. Yapılan desteklerin dağıtımında ırk, cins, kimlik ayrımı yapılmamalı, herkese eşit yaklaşılmalıdır. Yardım çalışmalarında tercümanlar bulundurulmalıdır.

6. Gıda, giysi, ısınma, çadır, konteyner evler gibi temel ihtiyaçlar devlet tarafından karşılanmalıdır. Hijyen sorunu hızla çözülmelidir. Kadınların temel hijyen ihtiyaçları hızlı bir şekilde karşılanmalıdır. Atıklar çevreyi ve canlıların sağlığını tehlikeye atmayacak şekilde değerlendirilmeli, kanalizasyon ve su şebeke sistemi kurulmalıdır. Salgın

Kadınlara aylık maaş ödenmeli ve ev işinin herkesin işi olduğu yönünde bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

hastalıkların oluşmaması için yaygın şekilde seyyar tuvaletler ve duşlar kurulmalı, bunlar kadınların rahat ve güvenli bir şekilde ulaşabilecekleri mesafede ve alanlarda bulunmalı, yeterli ışıklandırmaya sahip olmalıdır.

7. Konteynerlerin birbirine mesafesi ayarlanmalı, kentin etrafı güvenliği sağlayacak şekilde çevrelenmeli ve yeterli aydınlatma/ışıklandırma ile güvenli bir ortam yaratılmalı, konteyner alan dışı ulaşım için ücretsiz toplu taşıma sağlanmalıdır.

8. Deprem bölgelerinde bulunan tüm kadınların (mülteci, genç ve yaşlı kadınlar) ve çocukların cinsel taciz, istismar ve şiddete maruz kalmamaları için gerekli güvenlik tedbirleri alınmalıdır. Şiddet ve şiddet tehdidi durumunda kadınlar için acil başvu-

ru hattı kurulmalı, destek ve danışma mekanizmaları 7/24 çalışmalı ve çok dilli olmalıdır. Kadına yönelik şiddet ve boşanma konusundaki adli süreçler ertelenmemeli, gerekli adli yardımlar hızlı yapılmalıdır.

9. Boşanma sürecinde olan ya da boşanan, maddi desteğe, sağlık, eğitim, bakım desteğine ihtiyaç duyan kadınların özgün ihtiyaçları için acil önlemler alınmalı, geciktirilmeden hayata geçirilmelidir.

10. Kadınların haklarına erişimi kolaylaştırılmalı, psikolojik ve hukuki destek ihtiyaçları karşılanabilmelidir. Hamile ve emziren kadınlar ihtiyaca göre derhal deprem bölgesinden uzaklaştırılmalı, doğumları gerekli ve sağlıklı teçhizatın bulunduğu yerlerde yapılmalı, süt kesilmesi ihtimali gözetilerek bebek mamaları acil karşılanmalıdır.

11. Kadınların sağlığa erişimini sağlamak için kadın doğum uzmanı ve jinekologlar bütün tıbbi ekipmanlarıyla beraber bölgede görevlendirilmeli, kurulan geçici hastane ve çadırlarda kadın ve LGBTİ+ bölümü olmalıdır.

12. Kadınların ev işi ve bakım yükünü azaltacak çamaşırhane, aşevi, çocuklar için oyun ve etkinlik alanları gibi alanlar geliştirilmelidir. Kadınlara aylık maaş ödenmeli ve ev işinin herkesin işi olduğu yönünde bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

13. Öğrenci yurtları açık tutulmalı, öğrenciler sokağa atılmamalıdır. Özellikle üniversiteli genç kadınlar ve LGBTİ+'lar şiddet dolu aile evlerine dönmeye mecbur edilmemelidir. Eğitimine devam edemeyen, aileye mecbur bırakılan ve gelecek endişesi içinde olan genç kadınlar desteklenmelidir. Eğitime devam etmelerini

sağlayacak fiziki, teknik, altyapı imkanları sunulmalıdır.

Deprem sonrası süreçlerde kadını koruyan ve yaşamını güvenceleyen planların oluşturulması, yasal düzenlemelerin yapılması, bunların mücadelesinin verilmesi, en başta kadınların bilinçlendirilmesi ve dayanışmanın örgütlenmesiyle mümkündür. Deprem bölgelerinin

de yaşayan kadınların ihtiyaçları için örgütlenecek dayanışma çağrıları 2023 seçimlerinin gölgesinde kalabilir. Önümüzdeki politik çalışma döneminde deprem bölgesinde yaşayan, göç eden kadın ve LGBTİ+ların taleplerinin karşılanması için sürekli bir kadın dayanışması örgütlemek temel ve acil görevlerden biridir.

ÇEVİRİ*

Atina Konferansı: Balkanlar'da antiemperyalist birlik tüm Avrupa için çok önemli**

İşçiler ve ezilen halklar NATO'nun vahşi neo-nazi savaş makinesini yenecek gücü ancak birlikte durarak bulabilirler.
Aşağıdaki mesaj Dünya Antiemperyalist Platformu örgütleyicileri tarafından 27 Ocak Cuma günü Atina'da düzenlenen Balkanlar bölgesinden antiemperyalistlerin toplantısına gönderilmiştir.

Bugün Balkanlar'ın farklı yerlerinden gelerek Atina'da buluşan yoldaşları büyük bir memnuniyetle selamlıyoruz.

Aralık ayında Belgrad'da gerçekleştirdiğimiz konferansın ardından, bu kritik dönemde Güneydoğu Avrupa'da antiemperyalist çalışmanın kapsamını genişletmeye ve örgütlenmesini geliştirmeye başlayan bu bölgesel girişimi görmekten heyecan duyuyoruz.

Balkanlar devrimci ve antiemperyalist tarih ve geleneklerle dolu bir bölgedir. Yunan, Yugoslav, Arnavut ve Bulgar kitleleri Nazi faşist işgaline karşı ve sosyalist kurtuluş için devrimci savaşlar verdi. Yunanistan'ın devrimi kanla boğulurken, diğer Balkan ulusları bir süreliğine de olsa ka-

pitalist-emperyalist baskının boyun-duruğundan kurtulmayı ve bağımsız sosyalist gelişme yolunu izlemeyi başardılar.

Sosyalizmin uygulanmasına yönelik yaklaşımlarındaki farklılıklar ne olursa olsun, revizyonizmin ve Çin-Sovyet bölünmesinin yol açtığı denemeler ne olursa olsun, gerçek şu ki, Balkan halklarının çoğu kırk beş yıl boyunca, 1945'ten önce kaderleri olan ve sosyalist devletlerin çöküşünden sonra intikamla geri dönen yoksulluk, güvensizlik ve bitmek bilmeyen savaştan kurtuldu.

Balkanların tüm bölgelerinde bu gurur verici gelenek ve tarihi hafıza kaybolmamıştır. Ekonomik haydutlukları, NATO üslerinin silahlı gücü ve emperyalistlerin yerel neo-nazi

* Bu açıklama Yaşam Uzun tarafından Marksist Teori için çevrilmiştir.

** Kaynak: <https://thecommunists.org/2023/02/02/news/balkans-conference-our-anti-imperialist-unity-pivotal-for-europe/> - Büyük Britanya Komünist Partisi (Marksist-Leninist) internet sitesi.

çetelerinin sefahat düşkünü azgınlığıyla desteklenen Batılı tekeli şirketlerin ezici boyunduruğu altında acı çeken Balkan halkları, eski Doğu Avrupa ve Sovyet devletlerinin diğer yerlerinde olduğu gibi, kapitalist sömürü ve kardeş kavgasından kurtuldukları o çok kısa zamana, giderek artan bir nostaljiyle bakıyorlar.

Dünya pazarı derin bir krize sürüklenirken, tekeli ülkelerin finans ağaları, işçiler ve birbirleri pahasına hayatta kalmak için mücadele ediyorlar. Bir yandan, yaşam standartlarını çökerterek ve emeğimizden son zerresine kadar kâr elde ederek krizin yükünü işçilerin sırtına yıkmaya çalışıyorlar. Öte yandan, dünya nimetlerinden kimin ne kadar pay alacağı konusunda birbirleriyle rekabet ederken bile, yağma ve egemenlik arzularına direnen her ülkeyi yok etmek için birleşiyorlar.

NATO'nun Rusya'ya karşı savaşı sürdükçe ve gerçeklik propaganda yalanlarının arasından sıyrıldıkça, ezilen ülkelerdeki işçiler için bu savaşta bir tarafları olduğu çok açık hale geliyor. Rusya dünyayı kontrol

etmeye ve aşırı sömürmeye çalışan saldırgan bir emperyalist güç değildir, Çin de öyle. Bunlar sadece kendi sosyalist devrimleriyle halklarına yağmacı NATO canavarına karşı kendilerini savunma iradesi ve yeteneği kazandırmış ülkelerdir.

Bunu yaparken de tüm dünyayı kapsayan bir sınır çizgisi çizmiş oldular.

Emperyalist tahakkümden kurtulmak isteyen bizler, böylesine güçlü bir düşmanı yenmek için güçlerimizin birliğini en üst düzeye çıkarmamız gerektiğini biliyoruz - aynı düşmanla karşı karşıya olan herkesle birlikte durmalıyız.

Bugün insanlığın karşı karşıya olduğu temel soru budur: Emperyalistlerin yanında mı yoksa emperyalizme karşı olanların yanında mı yer alacaksınız?

Etkileri dünyanın her köşesinde hissedilen bu savaşta tarafsızlık diye bir şey yoktur. Neo-nazi NATO ittifakının ezici ekonomik, askeri ve medya gücü, 'tarafsız' olmanın güçlüğünün engellenmeden hareket etmesine izin vermek demek olduğu anlamına geliyor.

Antiemperyalizm davası için seferber edilemeyen -ya da en azından bu davaya sempati duymaya ikna edilemeyen- işçiler, sömürücü-ler için bir rezerv olarak kalacaktır. Rusya ve Çin'in 'saldırganlığı' ve 'emperyalizmi' hakkında kulağa devrimci gelen yalanları yaymaya bu kadar hevesli olmalarının nedeni budur -sınıf düşmanlarımız, işçiler kendileri anlamasa bile, önümüzdeki on yıllar boyunca insanlığın kaderini belirleyecek olan bu çok önemli çatışmada taraf tutmamamızın önemini görüyorlar.

Ulusal kurtuluş ve sosyalist güçlerin 20. yüzyılın ilk yarısında halklarına bağımsızlık ve özgürlük kazandırmak için yığıtçe mücadele ettiği Balkanlar'da, 1. ve 2. Dünya Savaşları'nda merkezi öneme sahip olan mücadelelerde, duruşunuzun 3. Dünya Savaşı'na dönüşmek üzere olan bir savaşın sonucunu büyük ölçüde etkileyebileceğini bir kez daha görüyoruz.

Tam da emperyalistlerin Balkan halklarını durmaksızın birbiriyle savaşan küçük gruplara bölmek için her türlü hileye başvurmasına karşılık olarak, tarihin bu kritik anında, antiemperyalist güçler birleştirici bir güç yaratmak için tüm güçlerini kullanmalıdır, çünkü ancak bir arada durarak özgürlüğü kazanabiliriz.

Bölündüğümüzde, bizi ezenlerin aptal araçları oluruz. Birlikte, bizi durdurabilecek hiçbir şey yoktur.

Platformun kendisine biçtiği görev budur: Dünyanın dört bir yanındaki

tüm gerçek antiemperyalist güçleri bir araya getirmede itici bir güç olmak, böylece seslerinin her ülkede ve bölgede yükselmesini ve mesajlarının her yerdeki işçiler ve ezilen halklar tarafından anlaşılmasını sağlamak!

Neo-nazi NATO savaş kıskırtıcısı ittifakına yenilgi; direnişe birlik ve zafer!

Belgrad Konferansı'na katılan örgütlerin isimleri şöyle: *Baltık Platformu, Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Belarus), Kore Birdir Partisi (Belçika), Brezilya Komünist Partisi, Şili Komünist Partisi (Proleter Eylem), Hırvatistan Sosyalist İşçi Partisi, Bohemya ve Moravya Komünist Partisi (Çek Cumhuriyeti), Doğu İnisyatifi, Fransa'da Komünist Rönesans Kutbu, Ulusal Komünistler Birliği (Fransa), Büyük Britanya Komünist Partisi (Markсист-Leninist), Bağımsızlık Platformu (Yunanistan), İnsanlığın Devrimci Birliği için Kolektif Mücadele (Yunanistan), Macaristan İşçi Partisi, Komünist Parti (İtalya), Komünist Ağı (İtalya), Kırgızistan Komünist Partisi, Levica (Makedonya), Karadağ Yeni Komünist Partisi, Rusya Komünist İşçi Partisi, Yugoslavya Yeni Komünist Partisi, Halkın Demokrasi Partisi (Güney Kore), İspanya Halkları Komünist Partisi, İspanyol Avangard, Komünist Parti (İsviçre), Sosyalizm ve Özgürlük Partisi (ABD) ve Venezuela Birleşik Sosyalist Parti*

Kimin tarafındayız ya da bizim tarafımız neresi?

Arif Çelebi

Emperyalizm döneminde direnişe geçenlerin büyük çoğunluğu ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesi veriyordu. Onların direnişi emperyalizmin dünya hakimiyetini işçi sınıfı ve ezilen halkların çıkarına sınırlandırıyordu. Oysa bugün bu tür direnişe geçen burjuva egemenler halk düşmanı kanlı diktatörlerdir, bunların direnişinin emekçiler nezdinde hiçbir yararı olmadığı gibi, bunları desteklemek halk düşmanı bu gericilere yedeklenmek anlamına geliyor. Ukrayna-Rusya savaşında dünya işçi ve emekçilerini, ilericilerini, komünistleri Rusya'nın safında direnişe çağırıyorlar da bizi bir emperyaliste karşı diğer emperyalistin yedeğine geçmeye çağırıyor. Her iki cephede gericidir. Halk düşmanıdır.

Atina'da Balkanlar bölgesinden antiemperyalistlerin toplantısı gerçekleştirildi. Bu konferansa Dünya Antiemperyalist Platformu organizatörleri tarafından gönderilen mesaj pek çok bakımdan dünyanın kimi ilerici güçleri arasındaki kafa karışıklığını resmediyor.

Yeni Kamplaşma ve Savaş

Söz konusu mesajda şöyle deniyor: "Dünya pazarı derin bir krize sürüklenirken, tekelci ülkelerin finans ağaları birbirleri pahasına hayatta kalmak için mücadele ediyorlar. Bir yandan, yaşam standartlarını ezerek ve emeğimizden son zerresine kadar kâr elde ederek krizin yükünü işçilerin sırtına yıkmaya

çalışıyorlar. Öte yandan, dünyanın ganimetinden kimin ne kadar pay alacağı konusunda birbirleriyle rekabet ederken bile, yağma ve egemenlik arzularına direnen her ülkeyi yok etmek için birleşiyorlar." Bu, yerinde ama eksik bir tespit. Emperyalizmin yeni evresi emperyalist küreselleşme ve onun varoluşsal krizi kavranmadan işçi sınıfının devrimci siyaseti ortaya çıkarılamaz. Kapitalist dünya pazarı derin bir kriz içinde. Peki bu krizin mahiyeti nedir? Bu kapitalist emperyalizmin bir varoluşsal krizidir. 1970'lerden bu yana içinde bulunduğumuz emperyalizmin yeni bir evresi olan emperyalist küreselleşmenin krizidir. Küba ve Kuzey Kore'yi dışta

tutarak söyleyebiliriz ki dünyanın bütün ülkeleri dünya tekellerinin hakimiyeti altındaki kapitalist dünya pazarına entegredir. Bütün bu ülkeler kapitalist dünyanın bir parçasıdır. Bu ülkelerden bazıları dünya tekellerinin üssüdür. Çin'in kapitalist dünyaya iltihak etmesi ve Sovyet bloğunun yıkılması ile birlikte ABD hegemonyasında kapitalist emperyalist yeni dünya düzeni ilan edildi. Böylece sermayenin dünyayı yağmalaması için önüne dikilen büyük iki engel de ortadan kaldırılmış oldu. Rusya bütünüyle neoliberal kapitalizmin bir parçası olurken Çin tek parti yönetimi altında devlet kapitalizmini dünya pazarına entegre

Kapitalist eşitsiz gelişme tek kutuplu kapitalist emperyalist hegemonyayı sarsıyor.

biçimde sürdürmeyi esas aldı. Her iki ülke de dünya tekellerinin karlarına kar kattığı birer sermaye birikim üssü haline geldi. Ama bu aynı zamanda bu ülkelerin de sermaye olarak büyümelerine ve yeni emperyalist güç haline gelmelerine imkan yarattı. Rusya enerji merkezi Çin ise dünya fabrikası olarak büyüdü. Çin'in kapitalist dünyaya iltihak etmesinin ve Sovyet bloğunun yıkılması ile hızlanan emperyalist küreselleşme 2007/08 dünya ekonomik krizi ile birlikte bu varoluşsal krize saplandı. Kapitalist emperyalizm kendi gelişim sınırlarına dayanmıştı. Ulusal tekellerin dünya tekellerine dönüştüğü, finans kapitalin tam hakimiyet kurduğu emperyalizmin bu aşamasında içine girilen krizden çıkılması mümkün değildir. Çünkü dünya tekellerinde gerçekleşen ser-

mayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi düzeyi sermayenin bir krizle kendini yeniden toparlamasını imkansız hale getirmiştir. Sermaye sermayenin engelidir artık. Tekelci sermaye bu krizi üretici güçlerde yeni bir gelişme ile atlatamadığı ve atlatamayacağı için krizin bütün yükünü emekçi sınıflara yıkararak ve finansal egemenliği yoluyla bağımlı ülkeleri soyarak krizin şiddetini bir müddet düşürmeyi başardı. Ne var ki bu da yetmiyor. Kapitalist eşitsiz gelişme tek kutuplu kapitalist emperyalist hegemonyayı sarsıyor. Ucuz iş gücü olarak değerlendirilen Rusya ve Çin gibi ülkelerin birer kapitalist sermaye gücü olarak yükselmeleri, Rusya'nın enerji kaynakları üzerindeki hakimiyetinin gelişmesi, Çin'in bir sermaye gücü olarak dünyada kendini hissettirmesi merkezinde ABD'nin durduğu emperyalist bloku daha saldırgan hale getirdi. Emperyalistler bir kez daha krizi yıkıcı bir savaşla aşmaya çalışıyor. Rusya'nın kuşatılarak bağımsız bir güç olarak yükselmesinin önlenmesi, Çin'in hegemonya alanlarının sınırlandırılması ve giderek siyasal sisteminin yıkılarak liberalleştirilmesi batılı emperyalistlerin öncelikli hedefleri arasındadır. Rusya-Ukrayna savaşı gerçekte ufukta görünen dünya savaşının bir çeşit deneme sahasıdır. Batılı emperyalistler ekonominin militarizasyonu yoluyla tekelci sermayeye yeni bir nefes olanağı yaratırken diğer yandan savaşın bütün yükünü emekçi sınıflara yıkmaktadır. Yeni hegemonya dayatması ve dünya savaşı ihtimali dünyanın bütün ülkelerini yeni bir saflaşmaya zorlamaktadır. Şimdi bütün ülkeler yeniden mevzilenmektedir.

Kime Karşı Kimden Yana

“Rusya dünyayı kontrol etmeye ve sömürmeye çalışan saldırgan bir emperyalist güç değildir, Çin de öyle. Bunlar sadece sosyalist devrimleriyle halklarına yağmacı NATO canavarına karşı kendilerini savunma iradesi ve yeteneği kazandırmış ülkelerdir” deniyor mesajda. Peki bu ülkeler nasıl ülkelerdir? Bu sorunun yanıtı mesajda verilmiyor. Bugün batılı emperyalist tekeller ve ülkeler finans kapitalin merkezidir. Rusya ve Çin yükselmekte olan kapitalist emperyalist kuvvetlerdir. Batılı emperyalistler bu iki ülkenin yükselmesini durdurma ve onlar üzerinde tam hakimiyet kurmak için giderek artan bir saldırganlık siyaseti izlemektedir. Rusya ve Çin henüz egemen emperyalist blokla dünya hegemonyası yürütecek düzeyde gelişmiş birer güç değildir. Ne var ki bu onları ne kapitalist ne de emperyalist olmaktan çıkarır. Bu her iki ülke de kapitalisttir. Sermaye birikimlerinin büyümesi oranında sermayelerinin dünyaya yayılması, yeni sömürü alanları araması, bunu yaparken başka sermayelerle rekabete girişmesi, enerji kaynaklarına ulaşımı kolaylaştırma ve onlar üzerindeki hakimiyeti garantileme isteği kaçınılmazdır. Kapitalizmin varoluşsal kriz içine girdiği koşullarda büyük sermaye birikim imkanı yakalamış ülkelerin ve bu ülkelerde merkezleri bulunan tekellerin yeni gelişme imkanları yaratması eşyanın tabiatıdır. Bu zorunlu olarak daha büyük emperyalistlerle gelişmekte olan emperyalistler arasındaki rekabeti kızıştıracak, birileri genişlemek diğerleri onları durdurmak için ekonomik savaşı şiddetlendirecek yetmediği yerde askeri savaşa başvuracaklardır. Olmakta olan budur.

Burada sorun Rusya ve Çin’in emperyalist olup olmaması değildir. Bu her iki ülkenin de gelişmekte olan emperyalist kuvvetler olmadığını kabul edelim. Bu neyi değiştirir? Bu her iki ülke de kapitalist midir değil midir? Yanıtlanması gereken soru budur. Rusya’nın kapitalist bir ülke olduğu açık değil mi? Çin’in ekonomisinin kapitalist olduğu reddedilebilir mi? Bu her iki ülkenin ekonomisi sermaye birikimine dayanmıyor mu? Çin kapitalist sömürünün en vahşi biçimlerinin uygulandığı ülkelerden biri değil mi? Bu her iki ülkede yoksul ve zengin sınıflar arasında giderek derinleşen bir uç-

Çin kapitalist sömürünün en vahşi biçimlerinin uygulandığı ülkelerden biri değil mi?

rum yok mu? Mesajı yazan partiler bu sorulara yanıt vermeden “Bu savaşa tarafsızlık diye bir şey yoktur” diyor ve herkesi “Emperyalistlerin yanında mı yoksa emperyalizme karşı olanların yanında mı yer alacaksınız?” sorusuna yanıt vermeye davet ediyor. Onlara göre Rusya ve Çin emperyalizme karşı ülkelerdir, batılı emperyalistler onları yıkmaya çalışıyor, onlar da kendilerini emperyalizme karşı savunuyor, o halde Çin ve Rusya’nın yanında batılı emperyalistlere karşı aynı safta buluşmalıyız. Bir başka deyişle Rusya ve Çin işçi ve emekçilerini kendilerini sömüren kapitalistlerini desteklemeye, onların etrafında birleşmeye, dünya işçi ve emekçilerini de Rus ve Çin kapitalistlerini desteklemeye çağırıyor bu. Rus ve Çin’in işçi ve emekçileri de dünyanın bütün ilerici güçleri de bu

çağrını mahkum etmelidir. Bu sınıf işbirlikçiliğine bir davet, bir kapitalist blok karşısında bir başka kapitalist blok etrafında birleşme çağrısıdır. Bu, işçi sınıfının bağımsız bir politik duruş göstermesini ortadan kaldıran, işçi sınıfını kapitalist-emperyalist savaşta bloklardan birine yedekleyen bir siyasettir.

Tarafsızlık Değil 3. Cephe

Sovyet blokunun yıkılmasından bu yana işçi ve emekçiler hep aynı cehennemi ikilime mahkum edildiler. Yugoslavya'nın parçalanması sürecinde NATO saldırılarına karşı soykırımcı Miloseviç'i desteklememizi istediler. "Ya NATO'dan yanarsınız ya Miloseviç'den, üçüncü bir yol yoktur" deniyordu. Miloseviç'i desteklemiyorsanız bu NATO'dan yana olduğunuz anlamına gelir. Ardından Saddam ikilemi ortaya çıktı. ABD ve Avrupalı emperyalistler Irak'taki Saddam egemenliğini yıkmak için işgale girişti. Bunun emperyalist bir saldırganlık olduğu açıktı. Bu nedenle Kürtleri vahşi bir soykırıma tabi tutan Saddam'ı desteklememiz gerektiği ileri sürüldü. Bir süre sonra Suriye ikilemi önümüze konuldu. Emperyalistler Suriye'deki isyanı kendi denetimlerinin altına alarak Esad rejimini yıkmaya yöneltmişti, bu kez de diktatör Esad'ı desteklemenin antiemperyalist bir tutum olduğu belirtildi. Ve şimdi de her antiemperyalistin Çin ve Rusya'nın yanında, aynı safta buluşması gerektiği söyleniyor. Bütün bunlar, kendini komünist olarak tanımlayan partiler ve dünya ilerici hareketindeki kafa karışıklığının ne derece derin olduğunu gösteriyor. Yukarıda da belirtildiği gibi emperyalizmin yeni evresi

emperyalist küreselleşme ve onun varoluşsal krizi kavranmadan işçi sınıfının devrimci siyaseti ortaya çıkarılamaz. Aksi taktirde batı emperyalizmine yedeklenmekten kaçınmak adına soykırımcı faşist diktatörlere, gericiye yedeklenmek dışında bir yol kalmaz. Bunun en yakın örneği İran'dır. İran'da faşist molla rejimine karşı, devrimci bir halk ayaklanması, bir halk hareketi var. Diğer yandan İran Ortadoğu'da emperyalist hegemonyaya karşı mevzi tutan bir devlettir ve emperyalistler onu bu mevziden sökmek istiyor. Söz konusu partilerin görüş açısından hareket edersek bu durum bizi yine bir gerici ikileme karşı

Bu sınıf işbirlikçiliğine bir davet, bir kapitalist blok karşısında bir başka kapitalist blok etrafında birleşme çağrısıdır.

karşıya bırakıyor. Ya emperyalistlerden yanayız ya da molla rejiminden. Emperyalist küreselleşme süreci aynı zamanda dünya ekonomi ve siyasetinin dünya tekellerinin çıkarları doğrultusunda yeniden düzenlenmesi anlamına geliyordu. Gelişkin sanayi ülkeleri finans kapitalin merkez ülkeleri haline gelirken Çin, Hindistan, Vietnam gibi ülkeler bu finans kapitale bağlı sanayi ülkelere dönüşüyor; dünün yeni sömürge ülkeleri kapitalist emperyalizmin birer mali ekonomik sömürgeleri olarak yeniden dizayn ediliyordu. Yeni sömürge ülkeler dünya pazarına sıkıca entegre edilirken, bu ülkeler dünya tekellerinin birer iç pazarı, üretim üssü ve finansal araçlarla serbest soygun merkezlerine çevri-

liyordu. Kimi ülkelerdeki egemen sınıflar bu sürece gönüllü biçimde uyum sağlarken kimi ülke yönetimleri, dünün emperyalizm uşağı veya halklarını ezen acımasız diktatörler gerici iktidarlarını kaybetme korkusu ile direnmeyi tercih etti. Miloseviç, Saddam, Türkiye'deki MGK-Ergenekon iktidarı, Molla rejimi, Esad yönetimi bunlardan ilk akla gelenler. Emperyalist dayatmalara karşı mevzilerini korumaya çalışan bu diktatörlerin hiçbir antiemperyalist siyaseti yoktu, onlar halk düşmanı iktidarlarını korumak istiyordu. Onların bu direnişlerinin hiçbir ilerici yanı yoktu. Bunlar emperyalist küreselleşmeye karşı direnmeye

Emperyalist dayatmalara karşı mevzilerini korumaya çalışan bu diktatörlerin hiçbir antiemperyalist siyaseti yoktu.

çalışan gerici diktatörlerden başkası değildi. Kimi ilerici, devrimci, kendisini komünist olarak tanımlayan çevreler gerici diktatörlerin bu direnişlerinin antiemperyalist bir içerikte olduğu yanlışına düştüler. Bunun başlıca nedeni kapitalizmin emperyalizm evresi ile emperyalist küreselleşme evresi arasında meydana gelen değişimleri görememeleridir. Emperyalizm döneminde direnişe geçenlerin büyük çoğunluğu ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesi veriyordu. Onların direnişi emperyalizmin dünya hakimiyetini işçi sınıfı ve ezilen halkların çıkarına sınırlandırıyordu. Oysa bugün bu tür direnişe geçen burjuva egemenler halk düşmanı kanlı diktatörlerdir,

bunların direnişinin emekçiler nezdinde hiçbir yararı olmadığı gibi, bunları desteklemek halk düşmanı bu gericilere yedeklenmek anlamına geliyor. Ukrayna-Rusya savaşında dünya işçi ve emekçilerini, ilericilerini, komünistleri Rusya'nın safında direnişe çağırınlar da bizi bir emperyaliste karşı diğer emperyalistin yedeğine geçmeye çağırıyor. Her iki cephede gericidir. Halk düşmanıdır. İşçi sınıfı birine ya da diğerine mahkum değildir. Batılı emperyalistler Rusya ve Çin'e boyun eğdirerek emperyalist kapitalizmin içine düştüğü varoluşsal krizi biraz olsun aşmayı Rusya ve Çin ise kazandıkları mevzileri korumayı, batılı emperyalistleri durdurmayı hedefliyor. Rusya ve Çin'in batılı emperyalistleri durdurmasının subjektif anlamda işçi sınıfına, emekçilere bir yararı yoktur. Her iki ülke de kapitalisttir ve bölgesel emperyalist güçlerini yeni bir düzeye çıkarmak istemektedirler. İşçi sınıfı ve emekçiler her iki cepheye de karşı durmalıdır. Bu bir tarafsızlık politikası değildir. Tam aksine işçi sınıfı ve emekçiler kendi çıkarları doğrultusunda bağımsız bir hat çizmeli, kendi yolunu açmalı her iki cepheye karşı üçüncü bir cephe, kapitalizmden kurtuluş cephesi açmalıdır. Aksi tutum burjuvazinin, emperyalistlerin bir kampına karşı diğerine yedeklenmekten başka bir sonuç doğurmaz. Emperyalistler arasındaki hegemonya kavgasında güçlü emperyaliste karşı zayıf emperyalistin yanında yer almak böylece güçlü emperyalistin gücünü kırmak siyaseti işçi sınıfına hiçbir yarar sağlamaz. Buna karşın işçi sınıfı emperyalist bloklar arasındaki rekabeti, kapitalist emperyalizmin her biçimini teşhir etmek

ve kendi bağımsız politik alanını genişletmek için değerlendirerek, bu rekabeti dolaylı bir yedek olarak kavrayarak bir devrimci strateji oluşturmalıdır. İşçi sınıfının komü-

nist öncüleri ancak bu yoldan işçi sınıfı ve ezilenlere öncülük edebilir ancak bu yoldan gerici bloklardan birinin yedeği olmaktan kendini kurtarabilir.

Çin emperyalist mi, sosyalist mi? - 1

İbrahim Okçuoğlu

Çin ekonomisi üzerinde sermayenin etkisi tartışma götürmez bir gerçekliktir. Çin ekonomisi, eskimiş, elden çıkartılmak istenen, ama bazı alanlarda da modernleştirilmek istenen devlet işletmelerinden, yabancı sermaye katımlı ortaklık işletmelerinden ve özel sektör işletmelerinden oluşmaktadır. Burada güç dengesi tamamen özel sektör lehinedir. Daha bu yüzyılın ilk yıllarında yabancı ve yerli özel sermayenin ihracattaki payı yüzde 63 ila yüzde 65 arasındaydı ve bu pay her geçen gün artmaktadır.

GSYİH açısından eşitsiz gelişme ve sonuçları:

Emperyalist çağda Çin'in dünya GSYİH'sındaki payı, verili yıllarda yüzde 8,9'dan (1913) yüzde 4,5'e (1950) geriler ve sonrasında 1973'te yüzde 4,6'ya ve 20. yüzyılın sonu (1998) itibariyle de yüzde 11,5'e çıkar. 20. yüzyılın sonu itibariyle Çin, GSYİH bazlı dünya ekonomisinde ABD'den sonra 2. sırada yer alır.

ABD, verili yıllar bakımından 1870'de yüzde 8,9 oranlık payıyla Çin, Hindistan ve İngiltere'den sonra 4. sıraya çıkar. Sonraki dönemde ABD, dünya GSYİH üretiminde sürekli ilk sırada yer alır. ABD'nin payı 1950'de 27,3'e kadar çıkar, sonraki dönemde bu pay giderek geriler

ve 20. yüzyıl sonunda yüzde 21,9'a düşer.

1870-2000 arasında dünya ölçeğinde yükselen ve gerileyen güçler:

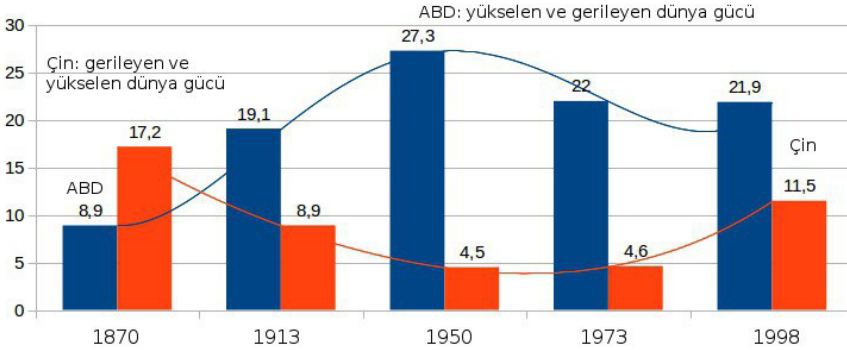
Emperyalist çağda, 1900-2005 yılları arasında, eşitsiz gelişmenin Çin ve ABD bakımından sonucu: ABD, 20. yüzyılın başında ve sonunda dünyanın en büyük ekonomisi olma konumunu sürdürüyor. 20. yüzyılın başında hesapta olmayan Çin ekonomisi ise yüzyılın sonunda 4. sıraya çıkıyor.¹

Çin üzerine analizler birkaç Çin ortaya çıkartmaktadır:

- "Sosyalist Çin"
- "Modern sosyalist bir ülke inşaatme yolunda ilerleyen Çin"
- "Çevre ülke Çin"

¹ İbrahim Okçuoğlu; agk., s. 40.

1870 - 2000 Arasında Yükselen ve Gerileyen Dünya Güçleri: ABD, Çin

d) Kapitalist/emperyalist Çin.

Bu sınıflandırmalara bir de “Çin özgünlüklerine sahip sosyalizm” tanımlamasını eklemek gerekir.

Ancak, Çin’de mutlaka bir sosyalizm keşfedenlerin, Çin’e sosyalizmden başka bir toplum formasyonu yakıştıramayanların sınırsız oportünizminin hayal dünyasındaki Çin, gerçek yaşamdaki Çin’den tamamen farklıdır.

Dün Sovyetler Birliği dağıldığında Stalin’i yeniden keşfedenler, bugün tutunacak bir dalları kalmadığı için devrimci Çin’i; Mao dönemindeki Çin’i yanlış yoldan giden ülke diyerek her türden iftiralarla mahkum edenlerin kalıntılarıdır. O SBKP-ÇKP polemiklerinde Sovyet modern revizyonistleri Çin hakkında olmadık her şeyi söylediler; sadece söylemekle kalmadılar, teorileştirdiler. Şimdi sanki hiçbir şey olmamış gibi, Sovyet modern revizyonizminin kalıntıları “sosyalist” Çin’i keşfettiler ve “kraldan daha çok kralcı” tarzında savunmaktalar. Belki de Xi Jinping

önderliğinde Çin yönetiminin dikkatini çekebiliriz umuduyla!

Ancak, Çin yönetiminin, “Çin sosyalisttir” diyenlerden tamamen farklı düşündüğü de ortada. Çin’i sosyalist gören çevrelerin varlığı Çin yönetimini rahatsız etmez, tam tersine uluslararası ilişkilerinde bir nebzecek sosyalizm sosunun olmasının zarardan çok faydası olabilir. Ama biz yine de ÇKP Genel Sekreteri, Çin Devlet Başkanı ve Merkez Askeri Komisyonu Başkanı Xi Jinping’in tespitlerine bakalım. Xi Jinping, “sosyalizmin 100 yıl devam edecek olan başlangıç aşaması” diye saçmalık derecesinde bir düşüncenin baş savunucusu ve yaygınlaştırıcısıdır.² Xi Jinping, 100 yıl sürecek “başlangıç aşaması” kavramıyla sosyalizme geçiş aşamasından bahsediyor. Yani “Çin henüz sosyalist bir ülke değildir” diyor. Aslında sosyalizme geçiş aşaması Çin’de yeni demokratik devrimden sonra (1949) gündemdeydi. Mao’nun ölümünden sonra Deng Xiaoping tarafından bu

² “Sosyalizmin ilk aşaması, Çin’in sosyalist toplumunun spesifik tarihsel bir merhalesidir; bu merhalede Çin gelişmemiş durumunu tedricen aşacak ve esasen sosyalist modernleşmeyi gerçekleştirecektir. Bu aşama, 1950’lerde üretim araçlarının özel mülkiyetinin sosyalist dönüşümünün temelden tamamlanmasıyla başladı ve sosyalist modernleşme geniş çapta gerçekleşene kadar en az yüz yıl sürecektir.” (Xi Jinping; “China rejieren” – “Çin’i Yönetmek”, 2014, s. 23/24)

aşama uzatmaları oynar duruma dönüştürülmüş, yani bitmek bilmeyen bir Yeni Ekonomi Politik dönem hala sürmektedir.

Xi Jinping'in "öğretisi", Çin'i olduğundan farklı değerlendirmek isteyenler için de oldukça öğreticidir. Ara sıra, duruma göre Mao Zedung düşüncelerine, Marksizm'e, Marksizm-Leninizm'e gönderme yapsa da Xi Jinping, Çin'in, Deng Xiaoping'in görüşleri doğrultusunda yeniden yapılandırılmasında kalıcı, sonuç alıcı adımlar atan yeni bir Deng Xiaoping'dir. Herhangi biri değil, kendinden öncekilerin dünya kapitalizmiyle bütünleşme adımlarını kararlı biçimde ilerleten biridir. Deng Xiaoping'in temel düşüncesi "zenginleş" (1978) ve "ortak refaha ulaşmak" slogan ve perspektifinde ifadesini bulmaktadır. Xi Jinping, Çin'i tam da bu hat- ta ilerletmek amacındadır. Görevini çok iyi yapıyor olmalı ki, kendisine kişiye özel yasayla 3. defa seçilme hakkı tanındı.

"Ortak refaha ulaşmak" sloganı veya hedefi burjuva toplumda yaygın olan, burjuva ideolojisinin farklı ülkelerde farklı görünüm altında da olsa sürekli pompaladığı bir anlayıştır. Nihayetinde bu anlayış burjuva toplumda sınıfsal uyumu veya sınıflar arasındaki çelişkileri göz ardı eder. Bunun diğer adı, zor durumlarında burjuva iktidarların sürekli kullandıkları "hepimiz aynı gemideyiz" anlayışıdır.

Deng Xiaoping'in yolunda giden Xi Jinping: "Deng Xiaoping, sosyalizmin özünün, nihai olarak ortak refahı elde etmek için üretici güçlerin

özgürleşmesi ve geliştirilmesi" olduğuna işaret etti.

18. ÇKP Merkez Komitesi'nin Ekim 2015'teki Beşinci Genel Toplantısı: "*Ekonomik kalkınmanın sarsılmaz hedefleri olarak insanların refahını artırmak, çok yönlü gelişmelerini ve ortak refah yolunda istikrarlı ilerlemelerini teşvik etmek olarak adlandırıldı. Bunu asla gözden kaçırmamalıyız.*"³

"Üretici güçlerin gelişmesi ve özgürleşmesi, sosyalizmin esasını oluşturur" gibi "ortak refaha ulaşmak" anlayışını da günümüz Çin'inde politik ekonomi alanında "büyük bir öncü başarı" olarak tanımlar.

Üretici güçlerin gelişme amacı, buna bağlı olarak sınıfsal içeriği sosyalizmde ve kapitalizmde farklıdır. Ancak ne Deng'in ne de onun takipçisi Xi Jinping'in kafasında sosyalizmde üretici güçlerin gelişmesi olmadığı ve "zenginleşmek", "ortak refaha ulaşmak" olduğu için Çin'in kapitalist dünyaya açılma politikasının sonucu olarak Çin tekelci burjuvazisi ve yabancı sermaye ile kurdukları ortaklıklarla Çin'de sosyalizm içerikli üretici güçler değil, kapitalist ekonomiye özgü üretici güçler gelişmiştir. Sovyet modern revizyonistlerinden farklı olarak Çin yönetimi, bir taraftan en modern teknolojiyi ve örgütlenme biçimlerini benimserken (dahası Batı'dan çalıp uygularken), diğer taraftan da genel kontrolü elden bırakmamıştır, bırakmamaktadır. Oldukça hızlı gelişen bu dönüşümün sonuçları, hiç kimsenin inkar edemeyeceği biçimde ortada: Çin'de kısa zamanda uluslararasılaşmış tekeller oluşmuştur. 2020 itibarıyla dünyanın

³ Bkz.: Xi Jinping; "Neue Grenzen öffnen für die Marxistische politische Ökonomie im heiligen China", Marxistische Blätter, Beilage zu 6-2020, s. 4

en büyük 500 tekeli sınıflandırmasına giren Çin tekellerinin sayısı 135 idi. Çin, 21. yüzyılda “dünya imalathanesi” olmuştur.

Daha 1988’de anayasanın 11. maddesine devlet, “özel ekonominin varlığına ve gelişmesine müsaade eder”, “özel ekonominin çıkarlarını ve yasal haklarını korur” eklemesi yapılmıştı.

Xi Jinping düşüncesinde “toplumsal harmoni” ve “hepimiz aynı gemideyiz” anlayışı, temel sınıfsal çelişkileri, uluslararası alanda rekabeti geri planda göstermek için sürekli ön planda tutulmaktadır. Xi Jinping’ye göre “*Toplumsal harmoni, Çin sosyalizminin temel bir bileşenidir.*”⁴

Çin, 21. yüzyılda “dünya imalathanesi” olmuştur.

Ancak, Çin’de toplumsal gelişme, sınıf çelişkileri, bu çelişkilerin açık protestolara, sokakta sınıf mücadelesine dönüşmesi, “toplumsal harmoni” anlayışının uzlaştırıcı, yatıştırıcı özelliğinin pek kalmadığını da göstermektedir.

Ancak, “toplumsal harmoni”, “hepimiz aynı gemideyiz” demagojisi uluslararası alanda; Çin’in başka ülkelerle siyasi ve ekonomik ilişkilerinde hala belli bir inandırıcılığa sahiptir. Bu demagojiye inanan çevreler de Xi Jinping’ye rağmen Çin’i hala sosyalist olarak görmekte ısrarcı olanlardır.

Xi Jinping açık konuşuyor: “*İnsanlık, nihayetinde hepimizin aynı*

gemide olduğumuzun, uyum içinde bir arada kalmamız gerektiğinin, ortak gelişme hedeflerimizin ve küresel ortaklık ilişkilerinin yeni biçimlerini kurmamız gerektiğinin bilincine varmalıdır.”⁵ Bu çağrıya bir de “*dünyayı bir kader topluluğu olarak var etmek*”⁶ çağrısını ekleyince, tamamlanmış olmasa da resmin şekli şemali, ana hatları ortaya çıkmış olur.

Xi Jinping kendi makalelerinden oluşan “Çin’i Yönetmek” derlemesindeki hemen her makalesinin başlığında “ortaklık”, “işbirliği”, “refah”, “barış” kavramlarına yer vermektedir. Gerçekten Çin ne yapıyorsa sadece kendisi için yapmıyor, (“kendim için bir şey yapıyorsam namerdim” diyor!) Kendisi için yaparken de dünyayı düşünüyor, ekonominin ve toplumsal yaşamın hemen her alanında çıkarların dünya ile ortaklaştırılması, ortaklaştırılmış çıkarlar ve işbirliği, ortaklaştırılmış refah, Çin’in bir varoluş nedeni olarak karışımıza çıkartılıyor.

Bütün bu kavramları alt alta sıralayalım:

-Hepimizin aynı gemideyiz.

-Uyum içinde bir arada kalmamız gerekiyor.

-Ortak gelişme hedeflerimiz olmalıdır.

-Küresel ortaklık ilişkilerinin yeni biçimlerini kurmalıyız.

-Dünyayı bir kader topluluğu olarak var etmeliyiz.

-Harmoni içinde bir dünya kurmalıyız.

Dikkat edilirse bu taleplerin hepsi barışı, ortak yaşamı esas almaktadır.

⁴ “Adalet, Çin sosyalizminin doğal bir gereğidir. Bu nedenle, ekonomik ve sosyal kalkınmanın yanı sıra tüm halkın ortak özlemi temelinde, oldukça etkili bir sosyal adalet sistemi için daha çok çalışmalı ve kademeli olarak bir sosyal adalet sistemi oluşturmalıyız. Ortak refah, Çin sosyalizminin temel bir ilkesidir.”

⁵ Xi Jinping; agk., s. 552

⁶ Xi Jinping; agk., s. 246

Xi Jinping'in ağzından bal akıyor: *"Çin rüyasını gerçekleştirmek için barışçıl kalkınma ilkesine bağlı kalmalıyız. Her zaman barışçıl kalkınma yolunda yürüyeceğiz, her zaman karşılıklı yarar ve ortak fayda için açılma stratejisi izleyerek, yalnızca Çin'in kendi kalkınması için çabalamakla kalmayıp, aynı zamanda dünyanın kalkınmasına olan sorumluluğumuza ve katkımıza da değer vereceğiz. Sadece Çin halkının refahı için değil, aynı zamanda tüm dünya nüfusu için çalışıyoruz. Çin rüyasının gerçekleşmesinin dünyaya getireceği şey, kargaşa değil, barıştır; bu bir tehdit değil, fırsattır."*⁷

Çin, hiçbir şeyi, ama hiçbir şeyi karşılığını almaktan yapmamıştır.

Şimdi bu anlayışları Türkçeye çevirirsek karşımıza şöyle bir dünya çıkıyor:

-Her bir ülkede, dolayısıyla Çin'de de sınıflar (hakim sınıf olarak burjuvazi ve ezilen, sömürülen sınıf olarak işçi sınıfı ve emekçiler); uluslararası arenada ülkeler; emperyalist ülkeler, sömürge ve bağımlı ülkeler, ama özellikle "sosyalist" Çin ve emperyalist ülkeler olarak "aynı gemideyiz".

ABD/NATO ile Çin/Rusya arasında keskinleşen çelişkiler dünya savaşı tehlikesini artırırken, dünya hızla çok rekabet merkezli olmaktan çıkarak dötrnala iki kutuplu olmaya doğru evrilirken Xi Jinping "harmoni içinde bir dünyanın inşası"ndan bahsedebiliyor.

Öyle ki, "sosyalist" Çin, uluslararası arenada ulusların, işçi sınıfı ve

emekçilerin "isyani"ni reddediyor; *"Çin'in dünya hayalinin gerçekleşmesi isyan değil barış getirecektir"* diyor.

*"Çin, her türlü hegemonya ve güç politikasını reddettiğini, diğer devletlerin iç işlerine karışmadığını ve asla hakimiyet ve genişlemeyi amaç edinmediğini defalarca kamuoyuna açıkladı."*⁸ Bu durumda:

-Çin, her türlü hegemonyayı reddediyor.

-Çin, her türlü güç (kullanma) politikasını reddediyor.

-Çin, diğer devletlerin iç işlerine karışmıyor.

-Çin, asla hakimiyet peşinde koşmuyor.

-Çin asla genişlemeyi amaç edinmiyor.

-Çin, sadece kendimi düşünüyorsam namerdim, diyor.

Xi Jinping diyor ki; Çin hiçbir karşılık gözetmeksizin bütün insanlığın refahı için kendini feda etmektedir; bütün gücüyle insanlığın geleceği ve refahı için çalışmaktadır, üretmektedir.

Peki, öyle mi? Çin, dünyanın imalathanesidir. Yurt dışına sermaye ihraç etmektedir, Örneğin Çin'in yıllık doğrudan yurt dışına yatırımları 2005 yılında yıllık olarak 39 milyar dolardan 2020 yılında 236 milyar dolara çıkmıştır. Çin "Bir Yol Bir Kuşak Projesi"yle bütün dünyayı ahtapot gibi sarmış, bu proje çerçevesinde özellikle Afrika ülkeleri başta olmak üzere çok sayıda ülkeyle alt-yapı yatırımları yapmış, bu ülkeleri kredilendirmiş, krediyi geri ödeyemeyenlerin zenginliklerine el koymuştur. Çin, hiçbir şeyi, ama hiçbir

⁷ Xi Jinping; agk., s. 68

⁸ Xi Jinping; agk., s. 327

şeyi karşılığını almadan yapmamıştır. Bu sorunu yazının 2. bölümünde ele alacağız. Şimdilik bu kadar.

Uzatmalı sosyalizm başlangıcı:

Xi Jinping, yukarıda da belirttiğimiz gibi çok açık ifade ediyor: “Sosyalizmin başlangıç aşaması, Çin’in sosyalist toplumunun kendine özgün tarihsel bir merhalesidir.”

“Bu aşama, sosyalist modernleşme büyük ölçüde gerçekleşmiş olana kadar en azından 100 yıl devam edecektir.”

Bu anlayış çok farklı açılardan yorumlanabilir. Ancak, burada şunu söylemekle yetinelim: Xi Jinping, Çin’de sosyalizmin inşa edilmediğini, bu inşanın sadece ve sadece başlangıç aşamasının en azından 100 yıl devam edeceğini söylüyor. Ama yukarıda da belirttiğimiz gibi Çin’in sosyalist ülke olduğu sonucuna varanlar da çok bu fani dünyada. Xi Jinping, “Henüz sosyalist ülke değiliz” diyor, kimileri de “Çin sosyalist ülkedir, ancak Xi Jinping henüz bunun farkında değildir” diyor.

Deng’den bu yana Çin’de sosyalizmin inşası dışı açılmanın bir aracı olarak kullanılmıştır; inşa başlangıç aşamasının ötesine geç-

memiştir. Deng’in bu demagojisini şimdi Xi Jinping, Çin dört başı mamur, daha doğrusu her bakımdan Amerikan emperyalizmiyle dünya hakimiyeti için jeopolitik it dalaşına başlayabilecek güce ulaşana kadar devam ettireceğini söylüyor.

Böyle bir “sosyalizm aşaması”nın ciddiye alınması için bu aşamayı başlatacak ve inşasını devam ettirecek olan toplumsal mülkiyete dayalı sektörün de sadece var olması değil, yabancı sermaye de dahil bütün diğer sektörlerle önderlik etmesi gerekir. Ancak, önderlik etmesi gereken böyle bir sektör yok Çin’de. Daha doğrusu var, ama önderlik edecek derecede yok. Xi Jinping şöyle diyor bu konuda: “... *ulusumuzun temel ekonomik sisteminin Çin’in sosyalist sisteminin önemli bir direği ve sosyalist piyasa ekonomimizin temeli olduğu konusunda mutlak bir açıklık olmalıdır. Dolayısıyla (ulusumuzun ekonomik sistemi) kamu mülkiyetinin hakimiyetini ve devlet sektörünün öncü rolünü değiştirmemelidir.*”⁹ Ancak, “devlet sektörünün önderlik eden rolü” Çin’de

bir gerçeklik değil, en fazlasıyla bir demagojidir.

Çin’de dünya ekonomisiyle, yani sermaye ve üretimin uluslararasılaşmasına katılımla devlet sektörünün ekonomideki önemi giderek gerilemiştir. Her ne kadar bu konuda farklı araştırma ve sonuçlar olsa da devlet sektörünün Çin ekonomisindeki yeri Xi Jinping’in dediği gibi “önder bir rol” alacak durumdan çıkmıştır. Bugün Çin ekonomisinde özel sektörün payı yüzde 70-80 arasındadır.¹⁰

Başka bir araştırmaya göre: “Özel şirketler aynı zamanda Çin’in ekonomik büyümesinin ana itici güçleridir. Bazı durumlarda rakamlar büyük farklılıklar gösterse de, Çin’in GSYİH’sındaki paylarının yüzde 70’e kadar çıktığı ve toplam istihdamdaki paylarının yüzde 60 ila 85 civarında olduğu tahmin edilmektedir.”¹¹

Özel sektörün Çin ekonomisindeki belirleyici konuma gelmesi yeni de değildir. Resmi istatistiklere göre daha 2004 yılında sanayi üretim değerinde devlet sektörünün payı, ancak yüzde 33 ve kolektif ekonomi işletmelerinin payı da yüzde 8,9 oranındaydı. Yani sanayi üretiminde devlet sektörünün toplam payı yüzde 39,9 ve özel sektörün payı da yüzde 60,1 oranındaydı.¹²

Bugün Çin’in sosyo-ekonomik yapısıyla, nasıl bir ülke olduğuyla bağlam içinde ele alınan konular, analizler, oluşma ve gelişme zemininden kopartılarak ele alınırsa yanıltıcı olmaktan başka bir sonuç vermez. Çin,

ne birden bire emperyalist olmuştur ne ezelden beri sosyalisti ve ne de şimdi Xi Jinping önderliğinde sosyalizm yolunda ilerlemektedir. Çin’de birinci ve ikinci dönem reformları (iktisadi reformların birinci aşaması 1979-1991 dönemini, ikinci aşaması da 1992-2002 dönemini kapsar) ve alınan başkaca reform kararları; bunların uygulaması dikkate alınmaksızın Çin’in nasıl bir ülke olduğu üzerine değerlendirmeler yanıltıcı olacaktır. Aslında bu yanılgının baş kaynağı Xi Jinping’dir. “Başlangıç aşaması en az 100 sene sürecek olan sosyalizm” inşasından bahseden bizzat O’dur. Ama bazıları O’nun tespitlerini de bir kenara iterek Çin’i “sosyalist” ilan etmekten geri durmuyorlar.

O halde bugünkü Çin’i anlamak için yakın geçmişine kısaca bir göz atalım.

Çin hakkında kafa karışıklığının asıl nedeni mülkiyet biçimlerinden veya farklı mülkiyet biçimlerinin ekonomide aynı anda kullanılıyor olmasından kaynaklanmaktadır. VIII. Parti Kongresi’nde (1956) ülkenin sanayileştirilmesi, tarımda ve sanayide üretim araçlarının sosyalist mülkiyete geçmesinin sağlanması ve böylece kapitalizmden sosyalizme geçişin tamamlanacağı tespiti yapılıyordu. XIII. Parti Kongresi’nde (1987) bu anlayış gözden geçirilir. Bu sefer Çin, henüz sanayileşmemiş olmasına rağmen ”sosyalist“ olmuştur! Yani

⁹ Bkz.: Xi Jinping; “Neue Grenzen öffnen für die Marxistische politische Ökonomie im heiligen China”, Marxistische Blätter, Beilage zu 6-2020, s. 5

¹⁰ Bkz.: www.swp-berlin.org/publikation

¹¹ www.monopolkommission.de/images/HG23/HGXXIII_Kap4_Chinas_Staatskapitalismus.pdf, s. 253

¹² Bkz.: China Staat, Yearbook 2004, Beijing 2004, 14-2 veya Çin Devriminin ve Toplumunun Sınıfsal Karakteri (II)

artık sorun sosyalist toplum koşullarında sanayileşmeyi gerçekleştirmektir! XIII. Parti Kongresi kararları doğrultusunda alınan kararlar nasıl bir sanayileşmeyle karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir; üretim araçlarının özelleştirilmesi; farklı mülkiyet biçimleri temelinde kapitalizmin geliştirilmesi ve sonuçta da burjuva mülkiyet ilişkilerinin tam hakimiyetini sağlamak için özellikle üstyapı da dahil gerekli bütün koşulların oluşturulması. Burada üstyapı-altyapı ilişkileri Mao'dan sonra umursanmamıştır; hala sürmekte olan, Xi Jinping tarafından derinleştirilerek ve kapsamlaştırılarak yüzyıl süreceği söylenen sosyalizmin başlangıç aşaması Çin gerçeğini ifade eden farklı mülkiyet biçimlerinin varlığı Çin yönetiminden ziyade Çin'i sosyalist görenler, "kapitalizm var ama yine de sosyalisttir" diyenler açısından içinden çıkılmaz bir soruna dönüştürülmüştür. Korkut Borotav bunlardan birisidir.¹³ Bu temel yanılğı, üstyapı-altyapı arasındaki karşılıklı etkilene olmayı anlayamamanın sonucudur; üstyapı sosyalistse, alt yapı da öyle kalır, yani kapitalizme rağmen o ülke sosyalisttir. Sovyet revizyonist-

leri kapitalistleşen altyapıyı "sosyalist" üstyapı cenderesinde tutmayı bir marifet saydılar ve ülke dağıldı. Çin yönetimi, Deng'den başlayarak bu çelişkiyi, Sovyet revizyonistlerinin bu hatasını gördü ve Çin'de kapitalizmi teşvik ederken üstyapının da bu teşvike uymasını, önünü kapatmamasını sağladılar. Bu nedenle bugün ÇKP "Marksist-Leninist" partidir, ama Çin toplumunu ve ekonomisini kapitalist ilişkilere göre yönlendirmektedir.

İktisadi reformların genel içerikleri ve sonuçları bu gelişmeyi göstermektedir:

İktisadi reformların birinci aşamasında (1979-1991) esas olan şuydu: Devlet mülkiyetinin ekonomideki belirleyici rolü korunacak, ama aynı zamanda farklı mülkiyet biçimlerine geçilecek:

Bir taraftan devlet mülkiyetinde olan işletmelerin belli haklarının olmasına ve uygulanmasına özen gösterilecek, ama aynı zamanda devlet denetimli ekonomi yapısı gevşetilecek. Bunun nasıl bir pragmatizm olduğunu bugünkü Çin ekonomisinde devlet sektörü üzerine farklı görüşlerin varlığından da anlıyoruz.

¹³ "Ben bugünkü Çin için "devlet kapitalizmi" ifadesini, bir kavram olarak değil, daha iyisini bulamadığım bir terim olarak kullandım. En yaygın üretim ilişkisi kapitalizmdir. Ama devlet ve "kooperatif" mülkiyet biçimleri, stratejik sanayi kollarında, bankacılıkta, Merkez Bankası rezervlerinde, toprakta yaygındır. Devlet işletmelerinde, 1970 sonrası Sovyet uygulaması ve iş gücünün metalaşması "reform/açılma" döneminde yaygınlaşmıştır. Anayasaya özel mülkiyeti ("haklı edinilmiş" olması kaydıyla) güvenceye alan bir madde eklenmiştir. İktidar ise, hâlâ, işçi, köylü sınıflarını temsil ettiğini ileri süren öncü parti (ÇKP) tekelindedir." "Çin'i bir sosyal formasyon olarak kesinlikle adlandırmak benim bilgilerimi, melekelerimi aşır. Burjuvazi ÇKP yönetimini ve devlet aygıtını fethetmeyi başarmış olsaydı, tereddütsüz kapitalist derdim. Kısacası, "son tahlilde beklenen" durum, yani sermayenin iktidarı bugün Çin'de söz konusu değildir. Üstelik, ekonomiyi denetleme gücü bir hayli etkili olan iktidar, bu tehlikenin fakındadır; "sermayenin başıboş genişlemesini" önleyecek güce sahiptir. 21. yüzyılın ortalarında Şi Jinping'in 'Çin'i müreffeh, güçlü, demokrat, kültürel olarak gelişmiş, ahenkli, güzel, modern bir sosyalist topluma dönüştürme' hedefinin gerçekleşmesi, bence, tüm insanlık için bir kazanım olacaktır." ("Korkut Borotav'la söyleşiden")

Planlama, pazar ekonomisine, yani klasik kapitalizme göre düzenlenecek; bu bağlamda yabancı sermaye ülkeye çekilecek ve serbest ticaret bölgelerinde pazar ekonomisi ve yabancı sermaye kombinasyonundan tecrübeler elde edilecektir. Yani serbest ticaret bölgelerinde kapitalizm dizginsiz uygulanacak (bunun adı pazar ekonomisi oluyor); bu uygulamalardan ve ülkeye davet edilen yabancı sermaye faaliyetlerinden dersler çıkartılacak.

İlk reform döneminde amaçlanan sonuçlar elde edilmiş olmalı ki, iktisadi reformların ikinci aşamasında (1992-2002) reformların yönü tamamen değişmiştir. Bu dönemde ekonominin pazar ekonomisine; klasik kapitalizme göre düzenlenmesi esas alınmış ve bunun adı da, devlet ekonomisinin “yeniden örgütlenmesinin stratejik düzenlenmesi” konmuştur. Bu düzenlemeye göre:

-Bir taraftan devlet, ekonomi yönetiminden çekilirken, diğer taraftan ve aynı zamanda anonim şirketlerin kurulmasına geçilmelidir.

-Karma mülkiyet rotası izlenmelidir.

-Kırda ve şehirde küçük ve orta boy işletmelerin özelleştirilmesine geçilmelidir.

İktisadi reformun üçüncü aşaması (2003 ve sonrası), reformlardan amaçlanan sonuçların elde edildiğini göstermektedir:

a)Ulusal ekonominin üç ayağından biri olan ulusal özel sermaye yeni nitelik kazanmıştır.

b)DTÖ'ye girişin sonucu olarak yeni reformların yolu açılmıştır.

c)Çin ve dünya ekonomisi arasındaki yoğun karşılıklı ilişkiler yeni bir aşamaya girmiştir.

Kısacası, reformlar, mülkiyet ilişkilerinde değişikliklerin derinleşmesini beraberinde getirmiştir.

Çin yönetimi devlet sektörünün ekonomide ve devlet güvenliğinde önemli olan sektörlerde yoğunlaşmasını stratejik amaç olarak açıklamıştı. ÇKP'nin 15. merkez komite 4. oturumunda (Eylül 1999) devlet sektörünün hakim konumda olması düşünülen sektörler şunlardı: (Bu sektörler aynı zamanda tekel konumundaydı):

1)Ülke savunmasında önemli olan büyük işletmeler

2)Belirleyici önemi olan bankalar

3)Posta, telekomünikasyon, enerji sektörü

4)Önemli kamu hizmetleri (Su şebekesi, çevre koruması)

5)İleri teknoloji, petrol, demir, çelik, petrokimya gibi sanayi dallarının önemli bölümleri.

Ama 25 Şubat 2005'te açıklanan yeni bir karar¹⁴ Çin yönetiminin ne denli pragmatik hareket ettiğini de gösteriyordu. Yeni stratejik yönetimlerin yer aldığı bu karara göre, mali pazarlar, elektrik üretimi, sivil havacılık, petrol, kanalizasyon ve çöp, yerel nakliyat, şehirlerin gaz, uzaktan ısıtma şebekesi ve savunma sanayi gibi devlet tekelinde olan sektörler de özel ekonomiye (klasik kapitalist ekonomiye) açılıyordu.

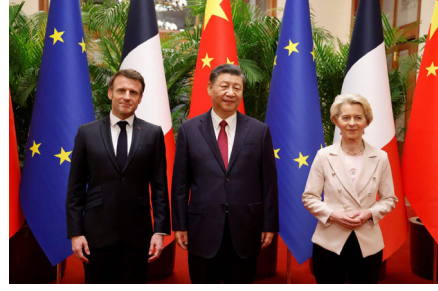
¹⁴ “Küçük üretim ve özel (kapitalist) sektör gibi ortak mülkiyet dışında kalan ekonominin gelişmesinin yönetimi, desteklenmesi ve teşviki için devlet konseyinin bazı düşünceleri” karan

Reformlar döneminde; aslında reformların uygulanmasının doğrudan bir sonucu olarak firma birleşmeleri, satışları ve kira ve iflaslar devlet işletmelerinin ve devlet hisselerinin hakim olduğu işletmelerin sayısı 2001'e kadar üçte iki azalmıştır.¹⁵ Başka bir kaynak da küçük ve orta boy devlet işletmelerinin sayısının 1995-2003 arasında 245 binden 147 bine düştüğünü belirtiyor.¹⁶

Ekonominin yapısı stratejik hedeflere göre yeniden örgütlendi. Bunun sonucu olarak devlet işletmelerinin, o "sosyalist işletme"lerin sayısı, her ne kadar ortalıkta farklı veriler dolayla da oldukça azaldı. Devlet, ekonomi alanında çekilmeye başladı ve ekonomik faaliyeti daha ziyade ülke güvenliğini ve ekonomik ve altyapı güvenliğini ilgilendiren alanlarla sınırlandı. Devlet işletmelerinin önemli görülenleri modernleştirildi. Katıksız devlet işletmeleri giderek önemsizleşirken onun yerini karışık biçimlerde işletmeler almıştır. GSMH'da devlet sektörünün payı yüzde 20 civarındadır.¹⁷

Ancak, Xi Jinping'in iktidara gelmesinden bu yana devlet sektörünün önemi yeniden artmaya başlamıştır. Çin, uluslararası rekabette söz sahibi olmak için devlet işletmelerini birleştirerek devasa tekeller oluştur-

maktadır. Bunda, işi sağlama bağlama bakımından ABD-Çin arasındaki rekabetin keskinleşmesinin; Çin'in ABD hegemonyasına meydan okumasının doğrudan bir rolü vardır.

Çin'de üç mülkiyet biçimi var:

- a)Devlet mülkiyeti
- b)Yabancı sermaye katılımlı ortaklıklar
- c)Yerli özel sektör işletmeleri.

Bu üç mülkiyet biçiminin Çin ekonomisindeki yerini Xi Jinping şöyle tanımlıyor:

"Reform ve açılımdan bu yana, partimiz hem olumlu hem de olumsuz deneyimler üzerine düşünmüş ve sosyalizmin ilk aşaması için temel bir ekonomik sistem oluşturmuştur. Bu sistem içinde hem kamu hem de kamu dışı sektörlerin sosyalist piyasa ekonomisinin önemli bileşenleri ve esas temelleri olduğunu açıkça ortaya koyarken, diğer biçimlerde mülkiyetin gelişmesine izin verirken toplumsal mülkiyeti temel dayanak

¹⁵ Hu Shuli; Zeitschrift "Finanzen". Fiefang Ribao/Renmin Wang, 19.10. 2004 veya Çin Devriminin ve Toplumunun Sınıfsal Karakteri (II)

¹⁶ Renmin Ribao, 20.09.2004 veya Çin Devriminin ve Toplumunun Sınıfsal Karakteri (II)

¹⁷ "Dünya Bankası tarafından yapılan daha eski bir araştırma, 1998'den 2010'a kadar kamu işletmelerinin toplam sanayi istihdamındaki payının yaklaşık yüzde 61'den yaklaşık yüzde 19'a ve toplam sanayi şirketi sayısındaki paylarının yaklaşık yüzde 39'dan yaklaşık yüzde 4,5'e düştüğünü tahmin ediyor. 2015 yılı için Dünya Bankası, finans sektörü dışındaki kamu işletmelerinin Çin'in gayri safı yurt içi hasılasındaki (GSYİH) payının yüzde 52 civarında olduğunu tahmin ediyor. Başka bir araştırma, kamu işletmelerinin 2017'de Çin'deki toplam istihdamın yaklaşık yüzde 5 ila 16'sını ve Çin'in GSYİH'sinin yaklaşık yüzde 23 ila 28'ini oluşturduğunu tahmin ediyor." https://www.monopolkommission.de/images/HG23/HGXIII_Kap4_Chinas_Staatskapitalismus.pdf, s. 253

¹⁸ Bkz.: Xi Jinping; "Neue Grenzen öffnen für die Marxistische politische Ökonomie im hetigen China", Marxistische Blätter, Beilage zu 6-2020, s. 5

haline getirmeye devam etmenin önemini vurguladık. Ekonominin devlet sektörünü kararlılıkla sağlamlaştırmalı ve geliştirmeliyiz ve ayrıca devlet dışı sektörün gelişimini kararlılıkla teşvik etmeli, desteklemeli ve başlatmalıyız, her türlü mülkiyet biçiminin birbirini güçlendirmesini ve birlikte gelişmesini sağlamalıyız."¹⁸

İşte Çin alt yapı-üstyapı arasındaki etkilenmeyi; üstyapının görevini böyle açıklıyor. Sovyet revizyonistlerinin yapamadığı buydu ve revizyonist Sovyetler Birliği'nin kapitalist karakterini anlayamayanlar bugün de Çin'in kapitalist karakterini anlamıyorlar.

Xi Jinping'e göre Çin ekonomisinin de iki farklı mülkiyet biçimi var:

1) Desteklenmesi, güçlendirilmesi ve ekonominin temel direğini oluşturması gereken toplumsal (kamu) mülkiyeti

2) Bu mülkiyetin yanı sıra "devlet dışı sektör" olarak tanımlanan sektörün "gelişimi kararlılıkla teşvik edilmeli, desteklenmeli"dir.

Burada kast edilen yukarıda bahsettiğimiz "yabancı sermaye katılımlı ortaklıklar ve yerli özel sektör işletmeleri"dir. Yani düpedüz, katışıksız kapitalizm. Neresinden bakarsanız bakın, evirin çevirin Xi Jinping Çin ekonomisinde kamu ve özel sektörün birbirini destekleyerek var olmasını ve "modern sosyalist" Çin'in inşası için bunun kaçınılmaz olduğunu söylüyor. Ancak, Çin gerçeği Xi'yi doğrulamıyor. Görünüşte, tanımlamada kamu mülkiyetinden bahsetmek o mülkiyetin gerçekten de kamu çıkarları, "ortak refah" için var olduğunu

göstermez. Kamu mülkiyeti "ortak refah" için önemli olsaydı, bu "ortak refah" kendini Çin toplumunda gösterirdi. Bunun yerine Çin'de ne görüyoruz? İşçi sınıfının mücadelesini; Çin toplumunun gelir düzeyine göre paramparça olduğunu görüyoruz.

Xi Jinping bize burjuva mülkiyetin farklı biçimlerini anlatmaya çalışıyor.¹⁹

Xi Jinping'in farklı yere koyduğu ÇKP'ye gelince: O ÇKP'nin XVIII. Kongresi'nde parti inşası bağlamında formüle edilen temel taleplerden bahsederken diğer şeylerin yanı sıra "Son yıllardan bu yana yeni devasa parti inşa etme projesini tüm yönleriyle ilerletiyoruz" der.²⁰ "Parti inşasının yeni devasa projesi" oldukça iddialı bir söylem. "Devasa" kavramını "mükemmel", "çok güzel" olarak da çevirebilirsiniz. Her üç kavram da neyi kast ettiğine denk düşer. Her halükarda Xi Jinping, genel sekreteri olduğu ÇKP'nin Çin'in dünya politikasında ve ekonomisinde konumunun; Çin'in Amerikan emperyalizmine meydan okuyuşunun ideolojik yorumlanmasının; Çin ekonomisinde ve toplumunda burjuva sınıf ve mülkiyetin normallığının Çin işçi sınıfı ve emekçilerine nasıl anlatılması gerektiğine kafa yormaktadır. Bu çelişkili durum öyle anlatılmalı ki, uluslararası alanda da Çin'in sosyalist, barışçıl ve dünya refahını düşünen ülke olduğundan, nihayetinde ÇKP'nin de Marksist-Leninist parti olduğundan şüphe duyulmasın. Başarısız olduğu da asla söylenemez.

Xi Jinping, ÇKP'nin Çin sermayesinin ve burjuvazisinin partisi haline gelmesi için yoğun çaba sarf eden-

¹⁹ Yabancı sermaye ve özel sektörü 2. makalede ele alacağız.

²⁰ Xi Jinping; agk., s. 17.

lerin başında geliyor. Gerçekten de ne Çin'in ne de ÇKP'nin ne devrimle ne enternasyonalizmle ne sermaye karşısında işçi sınıfının çıkarlarıyla ne emperyalizme karşı mücadeleyle ne sömürge, yeni sömürge, emperyalizme bağımlı ülkelerin haklı mücadeleleriyle herhangi bir bağı vardır. Çin tekelci burjuvazisi, ÇKP'nin, sermayenin çıkarlarını savunan parti olarak yeniden örgütlenmesini talep etmektedir. Son yıllardaki değişim budur.

ÇKP kendini Marksist-Leninist parti olarak tanımlar. Bu durumda söz konusu olanın gerçekten de bir komünist partisi olması gerekir. İktidarda olan, bazılarına göre sosyalizmi kurmuş olan bir partidir veya Xi Jinping'e göre "Sosyalist modernleşme büyük ölçüde gerçekleşmiş olana kadar en azından 100 sene devam edecektir." "Sosyalizmin başlangıç aşamasına" siyasi önderlik etmesi gereken bu partide işçi sınıfı ve emekçilerin örgütlenmiş olduğunu, partinin onların partisi olması gerektiğini düşünürüz. Ama durum tamamen farklı. ÇKP, sınıf farkı tanımayan bir "Marksist-Leninist" partidir. ÇKP, sınıf partisi değil, Çin'deki mevcut sınıfların ve bütün sosyal katmanların partisidir. Toplumdaki konumlarına göre başlıca beş grupta toplanan bu sosyal katmanların ilk sıralarında: 1) Devlet ve toplum yöneticileri; 2) Menajerler; 3) Özel girişimciler; 4) Uzman teknik personel

yer alıyor. En alt sıralar da ise 1) Sanayi işçileri; 2) Tarımda çalışanlar; 3) Mesleği olmayanlar, işsizler bulunuyor. Çin toplumu gerçeği böyle.

Resmiyette ÇKP, hala işçi sınıfının Marksist-Leninist partisidir. Ama parti üyelerinin sosyal yapısı tamamen değişmiştir.²¹ Sıradan parti üyesi işçilerin ve köylülerin sayısı azalmış, özel girişimcilerin, kapitalistlerin sayısı ise artmıştır. Bu kapitalistler ÇKP üyelerinin yüzde 20'sini oluşturuyorlar.

Çin tekelci burjuvazisi, ÇKP'nin, sermayenin çıkarlarını savunan parti olarak yeniden örgütlenmesini talep etmektedir.

Çinli kapitalistlerin 1993'te yüzde 13,1'i; 1995'te yüzde 17,1'i; 1997'de yüzde 16,6'sı; 1999'da yüzde 19,8'i ve 2001'de de yüzde 29,9'u ÇKP üyesiydi. Çin'de ÇKP üyesi olmadan milyoner veya milyarder olmak pek kolay olmasa gerek. Çünkü, Xi Jinping'e göre "Parti inşasının yeni devasa projesi" olan ÇKP'de işçi sınıfı ve emekçilerin sesi yükselmüyor. Sermayenin sesi yükseliyor; daha doğrusu tekelci Çin sermayesinin sesi yükseliyor. Xi Jinping'e göre "mükemmel" olan da bu olsa gerek. Bu parti Maocu tarzda da olsa devrimin,

²¹ XVIII. Ulusal Kongre (8-15 Kasım 2012) itibariyle parti üyelerinin yüzde 31'i çiftçilerden; yüzde 9'u işçilerden; yüzde 23'ü "işletmelerde ve kamu kurumlarında yönetici, profesyonel ve teknik personel"den, yüzde 8'i "diğerleri" kategorisinde yer alanlardan oluşmaktaydı.

"İşletmelerde ve kamu kurumlarında yönetici, profesyonel ve teknik personel" ve "Parti ve hükümet personeli" olanların toplam oranı yüzde 31'e varıyor. Yani ÇKP üyelerinin yüzde 9'u işçilerden, yüzde 31'i çiftçilerden oluşurken, yüzde 31'i de akademisyenlerden, menajerlerden, teknik personelden, bürokratlardan oluşmaktaydı. http://en.chinagate.cn/archives/18da/2012-11/06/content_27015429.htm

enternasyonalizmin sesi değildir. Bu parti, dünyayı yeniden paylaşmanın; Amerikan emperyalizmine meydan okumanın; “Bir Yol Bir Kuşak Projesi”ni nasıl uyguluyoruz”ın, “Çin işçi sınıfı ve emekçilerini ÇKP(devlet)-özel sermaye ortaklığı içinde nasıl sömürürüz”ün strateji ve taktiklerinin belirlendiği siyasal merkezdir. Bu nedenle Xi Jinping için ÇKP “yeni devasa bir proje”dir. Böyle bir projeyi revizyonist Sovyetler Birliği’nde revizyonistler geliştirememişlerdi; SBKP’yi ÇKP gibi dönüştürememişlerdi.

ÇKP’deki dönüşüm bağlamında enteresan olan, ÇKP-özel sektör veya ÇKP-sermaye işbirliğinin nasıl örgütlendiğidir. Xi Jinping yönetiminde, ÇKP komiteleri özel sektörde hem Çinli şirketlerde hem de yabancı sermayeli şirketlerde giderek daha yaygın hale geldi. 2018’e gelindiğinde parti bürolarına sahip özel işletmelerin oranı yüzde 48,3’e ulaştı; 2002’de özel işletmelerin yalnızca yüzde 27,4’ünün parti bürosu veya şubesi vardı. En büyük Çin şirketlerinin yüzde 92’sinin parti şubeleri var. Eylül 2020’de ÇKP, bölgesel sanayi ve ticaret federasyonlarında (FIC) daha fazla parti komitesi kurarak ve FIC’ler ile ÇKP arasında özel bir ilişki sağlayarak özel sektördeki birleşik cephe çalışmasını güçlendireceğini duyurdu.²²

Sınıfsal bazlı tanımlayacak olursak ÇKP, bürokratik burjuvazinin, klasik burjuvazinin; kapitalistlerin partisidir.

ÇKP, 16. kongresinde (8–14 Kasım 2002) kapitalistlerin de parti üyesi olmalarını kabul etmiştir. Parti

üyesi kapitalistlerin sayısının hızlı artışının verili yıllardaki özelleştirmeyle bağı var. Bu üyelerin çoğu özelleştirilen işletmelerin yöneticisiydiler, sonra da sahibi oldular.

Çin’in de “kızıl kapitalist”leri var.

Çin ekonomisi üzerinde sermayenin etkisi tartışma götürmez bir gerçektir. Çin ekonomisi, eskimiş, elden çıkartılmak istenen, ama bazı alanlarda da modernleştirilmek istenen devlet işletmelerinden, yabancı sermaye katılımlı ortaklık işletmelerinden ve özel sektör işletmelerinden oluşmaktadır. Burada güç dengesi tamamen özel sektör lehi-

Sınıfsal bazlı tanımlayacak olursak ÇKP, bürokratik burjuvazinin, klasik burjuvazinin; kapitalistlerin partisidir.

nedir. Daha bu yüzyılın ilk yıllarında yabancı ve yerli özel sermayenin ihracattaki payı yüzde 63 ila yüzde 65 arasındaydı ve bu pay her geçen gün artmaktadır.

İş gücü meta olmuştur. Bu anlamda da işçi ile devlet mülkiyeti (güya sosyalist mülkiyet) ayrımı, artık kapanamaz derecede gelişmiştir. Yani, nasıl tanımlanırsa tanımlansın Çin’de devlet mülkiyeti sosyalist mülkiyet değildir ve iş gücünün meta olmasından dolayı olamaz da. Bunun ötesinde kırsal alanda köylülüğün ezici çoğunluğu da kendi hesabına; özel ekonomi ilişkileri içinde üretmektedir.

²² Bkz.: *Organization of the Chinese Communist Party*, https://en.wikipedia.org/wiki/Organization_of_the_Chinese_Communist_Party

Çin'in bugün en önemli iç sorunu, ekonomik ve sosyal ilişkiler ile siyasi üstyapı arasındaki temel çelişkinin çözülmesidir. Çin'de üstyapı Mao'dan buyana sürekli "sosyalist"ti. Ama altyapı; ekonomik ilişkiler ve bu ilişkilerin neden olduğu sosyal şekillenme ve toplumun da bu temelde sosyal tabakalara ayrılması artık mevcut üstyapı tarafından temsil edilemiyor. Ya bu üstyapı, SB'nde olduğu gibi yıkılacak ya da

süreç içinde tamamen klasik burjuva üstyapıya dönüşecek.

ÇKP, bu sorunları görmekte ve üstyapının sermayenin çıkarları doğrultusunda şekillenmesi için adımlar atmaktadır. Tabii her seferinde "Çin'e özgün" olan yönler vurgulanmaktadır.

İkinci makalede Çin'in neden sadece kapitalist bir ülke olmadığını, emperyalist ülke olduğunu ele alacağız.

ÇEVİRİ

Ocak-Mart 2023 hareketine ilişkin 11 siyasi tez*

Ugo Palheta

1

Fransa’da 19 Ocak’tan bu yana devam eden hareket birçok açıdan heyecan verici. Sadece iki ay içinde ülkenin siyasi atmosferini derinden değiştirdi, hakim olan yenilgiciliği geri püskürttü, kurulu sosyal düzenin ve neoliberal politikaların gayretli savunucularının dengesini sarstı (hatta korkuttu) ve mücadeleye katılan milyonlarca insanın ufkunu genişletti ve bunu yaparken de kendi güçlerinin düzeyine dair bir fikir vermeye başladı. Her şeyden önce bu hareketlenme, Macron hükümetinin toplumsal olarak ne kadar izole olduğunu göstererek Fransa’da yıllardır derinleşmekte olan hegemonya krizini hiddetlendirdi. Kendini siyasi olarak ifade etmenin yollarını bulamayan toplumsal hoşnutsuzluğu kristalize etti ve başta işçi sınıfı ve gençler olmak üzere nüfusun büyük bir kesiminin Macron ve hükümetine yönelik genel güvensizliğini meşru bir öfkeye dönüştürdü.

2

O andan itibaren söz konusu olan artık sadece halk düşmanı emeklilik reformu değildir. Artık sadece sendikal anlamda kısıtlayıcı bir ifadeyle “sosyal” de değildir. Son derece ve tamamen politiktir: ulusal hale geldiği, geniş bir toplumsal ölçek kazandığı ve kök saldığı anda, hareket kendisini (bir şirketteki işten çıkarmalara ya da iş kesintilerine karşı mücadele örneğinde olduğu gibi) şu ya da bu kapitalistle değil, (ne kadar önemli olursa olsun) şu ya da bu sektörel önlemlerle değil, siyasi iktidar tarafından temsil edilen (ve savunulan) burjuva sınıfının bütünüyle bir çatışma olarak ortaya koyar. Bu nedenle böyle bir hareket, sınıflar arasındaki güç ilişkilerini kalıcı bir şekilde değiştirerek siyasi düzende bir gedik açabilir.

Büyük bir halk hareketinin doğasında, bir yandan “siyasi” diğer yandan “sosyo-ekonomik” düzeyleri birbirinden ayırarak sınıf mücadelelerine yapay bir şekilde dayatılmış

* <https://www.contretemps.eu/mouvement-janvier-mars-2023-theses-politiques/> sitesinde yer alan yazıyı Ivana Benario çevirdi.

kategorileri bulanıklaştırmak vardır. Her kitlesel mücadele, -ki yaşadığımız da bu kuralın bir istisnası değildir, bu nedenle ayrılmaz bir şekilde toplumsal ve siyasaldır; kaçınılmaz olarak mantıksal hedefi siyasal iktidar ve onun somutlaştırdığı büyük çıkarlardır: mülk sahipleri, sömürücüler, egemen sınıf. Aynı zamanda ideolojik ve kültürel; egemen sınıfın şu ya da bu karşı-reformu ya da daha geniş anlamda adaletsizlikler, yabancılaşma ve şiddetle dolu toplumsal düzenlemelerini meşrulaştırmak için inşa ettiği anlatılara (küçük ya da büyük) meydan okuduğu ölçüde, ama aynı zamanda dünyanın antagonistik kavramları arasında bir savaşın yürütülmesine ve toplumun, insan ilişkilerinin ve yaşamlarımızın nasıl olması gerektiğine dair alternatif vizyonların gelişmesine izin verdiği ölçüde.

3

Mevcut hareket, kendinden önceki tüm hareketlerin, en azından 2010'ların ortasında başlayan mücadele dizisine damgasını vuranların omuzları üzerinde yükselmektedir: özellikle Notre-Dame-des-Landes havaalanı inşa projesine karşı sava-

şım, istihdam sözleşmelerini daha da güvencesiz hale getiren İş Yasası'na karşı mücadele, Sarı Yelekliler Hareketi, cinsel şiddete ve daha geniş anlamda toplumsal cinsiyet baskısına karşı feminist hareketlenmeler, emeklilik reformuna karşı 2019-2020 hareketi, kağıtsız göçmenlerin mücadeleleri, hatta polis suçlarına ve tüm devlet şiddetine karşı mücadeleler (özellikle ırkçılık karşıtı olanlar). Hem mücadele yöntemleri ve taktikleri açısından hem de ideolojik düzeyde bu mücadelelerin kazanımlarını bütünleştirmekte, ifade etmekte ve geliştirmektedir.

Bununla birlikte, göz ardı edilemeyecek bir fark, parlamenter solun, sendikaların çoğunun -özellikle de Fransa Demokratik Emek Konfederasyonu CFDT'nin- katı bir şekilde "sosyal" bir zeminde tutmak istediği bir seferberliğin siyasallaşmasına ve radikalleşmesine büyük katkıda bulunan 74 La France Insoumise (LFI, Boyun Eğmeyen Fransa) milletvekilinin güç kazanmasında ve artan mücadeleciliğinde yatmaktadır. Bu nedenle, yeni LFI milletvekillerinin çoğunun -Rachel Keke ya da Louis Boyard akla geliyor- (kendi araçlarıyla) parlamenter mücadeleyi sınıf

mücadelesinin klasik yöntemleri olan sokak gösterileri, grev alanları (LFI parlamento grubu başkanı Mathilde Panot da dahil olmak üzere bu milletvekillerini çeşitli vesilelerle bu alanlarda gördük) ve blokajlar (özellikle lise ve üniversitelerin yanı sıra yol aksları) ile karşı karşıya koymaya çalışmamasından memnuniyet duyabiliriz.

4

Zafere ulaşmak için tüm çabalarımız hareketi daha da genişletme ve yoğunlaştırma hedefine yönelik olmalıdır. Ne kadar ileri gidebileceğimizi bilmiyoruz, ancak hükümetin halk karşıtı reformundan geri adım atmasını sağlamak en asgari gerekliliktir. Önümüzdeki aylarda ve yıllarda böyle bir zafer ikiye ya da üçe katlanacaktır, çünkü Macron bu reformu tüm savaşların temeli haline, iktidarını görev süresinin sonuna kadar pekiştirmesine ve işçi sınıfının 20. yüzyıldaki zaferlerinin tamamen yok edilmesine başlamasına olanak tanıyacak bir güç testi haline getirmek istedi. Dersini (neoliberal karşı devrimden) iyi almış bir Thatcherçi olarak Macron, -açıktan ya da daha örtük bir biçimde -eşitlik ve sosyal adaletin olduğu bir dünya umuduyla şimdi harekete geçen, grevler ve gösteriler düzenleyen, yaşamın akışını engelleyen ve birlikte duran kesimleri kalıcı bir umutsuzluğa sürüklemek için toplumsal hareketin en mücadeleci kesimlerini kırması gerektiğini biliyor.

5

Bu çatışmada Macron iktidarı, sözleriyle ve uygulamalarıyla gerektiği kadar ileri gitmeye hazır olduğunu göstermiş, dahası topyekun bir po-

lis baskısıyla hareketin siyasallaşmasına katkıda bulunmuştur. Yeni “kanun ve düzen planı” ve Paris’te kötü şöhretli Lallement’ten daha az gaddar olduğu söylenen bir polis valisinin atanması ile ilgili yanlışlamaları kendi eliyle yok eden polis, gerçekten de son birkaç gün içindeki müdahalelerinin aşırı gaddarlığı ile karakterize oldu – yani son on yılda normalleştirilmiş ve rutinleştirilmiş bu gaddarlık bir “kayış” veya “hata” sorunu değil, söz konusu olan büyük ölçüde faşistleşmiş bir polis gücünün sıradan eylemleri. Ancak polisin eylemi, 49-3’ün uygulanmasını takip eden süreçte göstericilerin sayısı ve kararlılığı karşısında belli bir kargaşa ile de karakterize oldu.

Bu çatışmada Macron iktidarı topyekun bir polis baskısıyla hareketin siyasallaşmasına katkıda bulunmuştur.

Ülkedeki genel nüfusun içindeki küçük bir azınlık, Beşinci Cumhuriyet’e özgü bir dizi kurumsal manevra yapmaya zorlandı (bildiğimiz üzere Anayasası bir demokrasi-nin asgari standartlarından bile çok uzaktır). Devlet şiddetini gösteren ya da duyuran video ve tanıklıkların birikmesiyle istikrarı bozulan Macron, ideologlarının önderliğinde, kamuoyunu şiddetin göstericilerden geldiğine ve polis şiddetinin polis kanına susamış barbarlar tarafından uydurulmuş bir efsane olduğuna ikna edemiyor ya da artık edemiyor. Max Weber’in meşhur tanımını kullanırsak, meşru şiddet tekelinin sadece devlet tarafından “talep edildiğinin” ve bazen bu tanımda bahsedilen “ba-

şarı” gelmediğinde işlerin tıkanıdığının kanıtıdır bu.

Hem bu manevraların kullanılması hem de son günlerde hareketin son derece acımasız bir şekilde bastırılması yoluyla, hükümetin kendisi, otoriterliğe karşı ve siyasi özgürlükler için demokratik bir kampanya lehine bir gedik açmıştır. Hollande-Valls hükümetlerinin sıkı devamlılığı içinde Macron’un ilk beş yılının bu güç gösterisi hamleleri aslında Beşinci Cumhuriyet’in Bonapartist kurumlarının ortaya çıkardığı sorunun, bir Kurucu Meclis aracılığıyla mevcut anayasal çerçeveden kopuşun gerekliliğinin ve gerçek bir demokrasi olasılığının (bu şekilde sosyal soruna eklenmeyi varsayar) kitlesel ölçekte daha geniş bir şekilde ortaya konmasına izin verir.

6

Toplumsal ve siyasi durumun nitelendirilmesi üzerine meşru tartışmalar başlatıldı. Orada burada, sanki “her şeyin çökmesi için sisteme küçük bir itki” (Jacques Rancière) gerekiyormuş gibi, görünürde olduğu söylenen tam gelişmiş bir dev-

rimci duruma veya sürece geçmek amacıyla “devrim öncesi bir andan” söz edebildik. Bu iddianın sonucu, en azından alıntılanan ilk makalede, proletaryanın devrimci bir mücadeleye girmesinin önündeki ana (hatta tek) engelin bundan böyle “sendika liderlikleri” ya da daha da birleştirici bir şekilde söylenirse “işçi hareketinin liderliği”, yani sendikalar arası liderlik olacağıdır.

Aslında, proletarya “bir bütün olarak” - bize söylendiğine göre - hareket tarafından radikalleştirildiği ölçüde, iktidar artık sendika liderliklerinin toplumsal öfkeyi kanalize etme gücünden başka bir şeye sahip olmayacaktır: “Intersyndicale, krizdeki Beşinci Cumhuriyet rejiminin son acil durum vanası olarak hareket eder.” Ve söylem devam ediyor: “Bu nedenle, devrim öncesi “an”ın açıkça devrim öncesi, hatta devrimci bir duruma dönüşmesinin önündeki temel engelin işçi hareketinin muhafazakâr ve kurumsal liderliğinde yattığını rahatlıkla söyleyebiliriz.”

Böyle bir hipotez önemlidir çünkü bu çizgiyi savunan akımlar veya örgütler çok zayıf olsa bile, ortaya

koyduğu sorunlar toplumsal hareketin mücadeleci kesimleri arasında daha yaygın olarak paylaşılan endişeleri yansıtmaktadır. Ve bunun bariz sonuçları var: bu tür iddiaları ciddiye alırsak, bu “işçi hareketinin liderliğinin” derhal kınanmasının, toplumun radikal bir değişimi için çalışan herkes için kesinlikle merkezi bir rol kazanmasının yanı sıra hareketin Intersyndicale’ye alternatif bir liderliğinin inşası anlamına gelir.

7

Bu akıl yürütmedeki ilk hata, sadece ikna edilmiş olanları ikna etmeye yönelik retorik hileler ya da sadece zaten harekete geçmeye hazır olanların desteğini kazanacak bir gönüllülük çağrısı dışında üstesinden gelebilmek için ciddiye alınması gereken seferberliğin belirli sınırlarını küçümsemekten ibarettir.

Bu mevcut sınırlar, hareketi Macron’u halk karşıtı reform projesinden ve potansiyel olarak, eğer kazanırsa, beş yıllık dönemi için planlanan tüm karşı reformlardan geri adım attırabilecek, ancak -en azından bu aşamada- devrimci bir duruma açılmayacak bir hareket haline getirmektedir. Çünkü bir azınlığın militan gönüllülüğü, kesinlikle gerekli olsa da, bu zayıflıkların üstesinden gelmek ve toplumsal protestodan -ne kadar geniş ve radikal olursa olsun- devrime geçmek için tek başına yeterli değildir; bizimki gibi ekososyalist, feminist ve ırkçılık karşıtı anlamda nesnel olarak siyasi bir kopuş ve devrimci bir dönüşüm talep eden bir durumda bile.

Bir devrim asla “kimyasal olarak saf” ya da bir kez ve herkes için yazılmış bir kılavuza sadık değildir, ancak “devrim öncesi an”dan söz

etmenin stratejik hipotezden çok hüsnükuruntu (ya da küçük militan gruplar için kendini inşa taktikleri) olduğu bazı unsurları varsayar. Bir devrimin temel ve ayırt edici özelliği az ya da çok iddialı bir güçler ikiliğinin (burjuva devleti ile devlet dışındaki ama aynı zamanda devletin kendi içindeki halk iktidarı biçimleri arasında) ortaya çıkması olduğu ölçüde, devrim öncesi anlar belirli bileşenleri varsayar: Ekonominin tıkanması, önemli düzeyde bir öz-örgütlenme, mücadele halindeki hareketlerin merkezileşmeye ve ulusal koordinasyona başlaması, devlet aygıtında ve daha geniş anlamda ege-men sınıfta çatlaklar.

Bir devrim asla
“kimyasal olarak saf”
ya da bir kez ve herkes için
yazılmış bir kılavuza sadık
değildir.

Ancak mevcut harekette tüm bu unsurlar eksik:

- Ekonominin sadece birkaç sektörü gerçek bir grev süreci (ve daha da azında yeniden uygulanabilir bir grev) yaşamaktadır, bunlar da esasen kamusal ya da yarı kamusal sektörlerdir (çöp toplayıcıları, SNCF, EDF, Milli Eğitim, vb.) ve neredeyse tüm büyük özel şirketler, büyük sendikal eylem günleri de dahil olmak üzere (rafineriler gibi bazı sektörler hariç) hiçbir şekilde durma noktasında değildir.

- Grevin belli bir boyuta ulaştığı sektörlerde bile, genel kurullar ve grev komiteleri çerçevesinde öz örgütlenme, önceki hareketlerle karşılaştırıldığında bile çok zayıftır.

- Farklı sektörlerden aktivistlerin oluşturduğu gruplar ortaya çıkmıştır

(2019-2020'de olduğu gibi), ancak bunlar hareket ölçeğinde (bir bütün olarak işçi sınıfından bahsetmiyorum bile), özellikle de Aralık 1995'teki "interpros" (meslekler arası meclisler) ile karşılaştırıldığında son derece azınlıktadır; grevin genişletilmesi ve yoğunlaştırılmasını etkilemenin gerçek bir yolundan ziyade, küçük militan grupların kitlelerini artırma ve kendilerini inşa etme aracı gibi görünmektedir.

- Son olarak, devlet aygıtı (özellikle baskı kurumları: polis-ordu-adalet) ayakta kalmaya devam ediyor ve işverenler Macron'u desteklemeye devam ediyor (bu karşı reform onlara özellikle acil görünmese bile).

Tüm bu sınırlar mevcut hareketin değerini hiçbir şekilde düşürmez ve önümüzdeki haftalar mevcut durumdan daha ileri gitmemize ve belirli sınırların ötesine geçmemize izin verebilir, ancak görevlerin ve stratejinin doğru tanımlanması teşhisin doğruluğuna bağlıdır. Bu bakımdan rehavete yer yoktur.

8

Aslında birincisinden kaynaklanan ikinci bir hata da, hareket için olduğu kadar önümüzdeki dönemde sendikal ve siyasi örgütler için de önemli bir stratejik konu olması gereken bir meseleyi çözüyormüş gibi yapmaktır. Son iki ayda "proletaryanın bir bütün olarak radikalleşmesine" tanık olduğumuzu teyit ederek, Macron'a yönelik genel ve şiddetli düşmanlığın hiçbir şekilde kitlesel bir antikapitalist bilince eşdeğer olmadığı gerçeğini görmezden geliyoruz. Her şeyden önce sermayenin, özellikle de mali sermayenin vekili olduğu halde Macron'u bir "deli", bir "dengesiz" ya da bir "sosyopat"

haline getiren, Macron figürü etrafındaki meselelerin aşırı kişiselleştirilmesi ve psikolojileştirilmesine karşı mücadele etmek önemlidir. Ama hepsinden önemlisi, proletaryanın büyük bir çoğunluğunun aslında harekete katılmamış olduğu gerçeğini hafife alıyoruz.

İşçiler kesinlikle, bütünlükleri yarım olsa da, bu halk karşıtı reforma karşı ve Macron'a düşmanlar, ancak çoğu şimdiye kadar hareketsiz kaldı. Sınıfın sadece küçük bir kesimi gösteriler yaptı ve büyük çoğunluk kaçınılmaz maddi nedenlerle (iş güvencesinin olmaması, uzun süredir düşük olan ücretler, dörtlüye giden enflasyon) grev eşiğinden geçemedi. Ama aynı zamanda birçok şirketteki militan ekipleri zayıflatan sendika karşıtı baskı, İş Kanunu ve Macron yönetmeliklerinin (özellikle özel sektörde sendika kaynaklarını yok eden ve kısıtlayan) birleşik etkisi ve önceki yenilgilerin acı hatırası da buna eklenebilir. Buna ek olarak, öz-örgütlenme düzeyi genel olarak önceki hareketlerden daha düşüktür (özellikle SNCF'deki 2019-2020 gibi son dönemdekiler de dahil olmak üzere ve Aralık 1995'tekine kıyasla) ve meslekler arası koordinasyon ya hiç yoktur ya da çok zayıf ve dağınıktır.

Halk hareketi, 49-3'ün dayatılmasından bu yana gerçekten de daha özerk bir şekilde gelişti, Fransa'nın hemen her yerinde Intersyndicale'nin onayı olmadan günlük eylemler düzenlemeyi sürdürüyor ve daha militan mücadele yöntemleri kullanıyor, genel toplanmalar son birkaç günde daha çok sayıda olmuş gibi görünüyor, ancak hareketin tonunu ve ritmini belirleyen hala Intersyndicale ve şu anda hiç kimse -yakından ya

da uzaktan- bu role itiraz edecek durumda değil.

Devrimci bir süreçte bile sömürülen ve ezilenlerin hiçbir zaman bütünüyle harekete geçirilmediğine itiraz edilebilir. Ancak, sadece Fransa örneğini ele alırsak, Mayıs-Haziran 68’de, bugünkünden çok daha az ücretlinin (bugün 26 milyondan fazla olana kıyasla o dönemde yaklaşık 15 milyon) olduğu bir ülkede 7,5 milyon grevci olduğu (ve toplam 10 milyon insanın harekete geçtiği) tahmin edilmektedir. Ekonominin birkaç hafta boyunca büyük ölçekte bloke edilmesi, çok sayıda iş yeri işgali ve siyasi otoritelerin başlangıçtaki kargaşası nedeniyle, o zamanki durumun devrim öncesi yönleri vardı

Sendikalar en azından 68’dekine kıyasla çok zayıflamış durumda ve artık kitlesel bir işçi partisi yok.

(işçi konseylerinin ortaya çıkmasına izin vermeyen öz-örgütlenmenin sınırlarına rağmen) ve bu, devrimci bir kopuşun gerekliliğine ikna olmuş aktivistler için (Fransa Komünist Partisi PCF ve radikal sol örgütler içinde) çok özel nitelikte görevler doğurmuştu.

9

Hareketin yaşadığı tüm zorluklar, sendikalar arası örgütlenmenin oynadığı zararlı rolle açıklanamaz. Bu noktada, kısaca şunu söylemekten oluşan tamamen döngüsel bir akıl yürütmeye tatmin olamayız: eğer öz-örgütlenme oluşumları yoksa, bunun nedeni hareketi yönlendirenin Intersyndicale olmasıdır; ve eğer to-

nu ve ritmi veren Intersyndicale ise, bunun nedeni öz-örgütlenme oluşumlarının olmamasıdır.

İşçi hareketinin hain liderliğinin hareketin gerçek bir devrimci sürece dönüşmesini engellediği hipotezinin 1968’de en azından tartışmaya değer nesnel bir temeli vardı. O dönemde Fransa’da güçlü işçi sendikaları vardı ve bunların en önemlisi olan CGT, işçi sınıfına geniş ölçüde nüfuz etmiş ve geniş bir seçmen kitlesine (%20’nin üzerinde) sahip bir komünist parti tarafından yönetiliyordu. Gerçekten de Mayıs-Haziran 1968’de PCF, işçilerin doğrudan müdahil olmamaya ve sendika yetkililerinin öncülük etmeye çağrıldığı genel olarak pasif bir grev uygulaması lehine, şirketlerde ortaya çıkabilecek öz-örgütlenme biçimlerini engelledi. Parti ayrıca, özellikle Gaullecu hükümetin işçi grevinin boyutu ve öğrenci hareketinin kararlılığı karşısında şaşkına döndüğü birkaç gün ya da hafta boyunca, iktidar sorununu ve bir kopuş hükümeti gündeme getirmeyi mümkün kılabilecek cesur girişimlerde bulunmayı da reddetti.

Bugün durum tamamen farklı: Sendikalar en azından 68’dekine kıyasla çok zayıflamış durumda ve artık kitlesel bir işçi partisi yok. Juan Chingo’nun hipotezini takip edersek, bunun genel grevin inşası için bir bulvar oluşturması gerekir. Bunun tam tersi doğrudur, çünkü en çok sendika üyesinin bulunduğu ve mücadeleci sendikaların (genellikle CGT, Solidaires ve/veya FSU) varlığını sürdürdüğü sektörler ve işletmelerde -çünkü tüm sendikaları, hatta tüm “sendika liderliklerini” aynı torbaya koyamayız- en güçlü çatışma genel olarak ifadesini bulmaktadır. Öte yandan, sendikalaşmamış sek-

törler ve şirketler, kitlelerin radikal eylem için sözde uygunluğunun meşhur “işçi hareketinin liderliği” tarafından engellenmeyecek şekilde ifade edilebileceği yerler olmaktan çok, atomizasyonun, pasifliğin, yönetsel sahte uzlaşmanın hüküm sürdüğü ve hatta aşırı sağ oyların geliştigi yerlerdir.

Bu hipotezin doğruluğunu üniversitelerde de görebiliyoruz: Sendikalar çok zayıfken, mevcut eylemciler, en azından şimdiye kadar, geniş öz-örgütlenme çerçevelerinin ortaya çıkmasını sağlamakta en büyük zorluğu yaşadılar (çoğu genel meclis yakın zamana kadar sadece birkaç yüz öğrenciyi harekete geçirdi); ve son zamanlarda oldukça büyük genel meclislere sahne olan üniversitelerde bile (Tolbiac Üniversitesi, Toulouse-Mirail Üniversitesi) öğrenci örgütlerinin zayıf varlığı hareketin genişlemesini ve öz-örgütlenmesini zayıflatıyor. Başka bir deyişle, proletarya ve gençlik zaten bir bütün olarak radikalleşmiş olsaydı ve sendika liderlikleri devrimci bir saldırı başlatmak için kırılması gereken tek kilidi oluştursaydı, radikal mücadelelerin ve ileri öz-örgütlenme biçimlerinin sendikal yerleşimin en zayıf olduğu, başka bir deyişle sendika liderliklerinin en kırılğan olduğu sektörlerde geliştiğini görürdük. Hiçbir şey mevcut gerçeklikten daha farklı olamaz.

(Reformist) sendika liderliğinin yerine gerçekten devrimci bir liderliğin ikame edilmesi hipotezi, basitliğin tüm avantajlarına da basitliğin tüm dezavantajlarına da sahiptir (eğer ünlü “alternatif devrimci liderlik” mikro-örgütlerin ben-merkezli inşa çalışmasının bir ürünü olarak düşünüldüğünde gerçekdışılık de-

ğilse). Elbette, Intersyndicale’nin daha mücadeleci bir politika izlemesinin -grevi bir günden diğerine devam ettirme ve genel kurullara katılma yönünde daha net bir çağrı vb.- bazı şeylerin önünü açabileceği düşünülebilir. Ancak, aynı zamanda güçlü noktalarından biri olan mevcut seferberliğin çerçevesinin sınırlarına değiniyoruz: Sendikal cephe tarafından sağlanan birlik, bu birlik olmadan hareketin bu büyüklüğü kazanması ve bu halk desteğini alması şüphelidir.

Mevcut ve gelecek dönemde, ne devrimci perspektiften ne de gerçek hareket içindeki çalışmadan vazgeçmek istemeyen aktivistler için zorluklar ve görevler tamamen farklı bir nitelikte görünmektedir: Sendikal örgütlenmeyi şu anda mobilize olan sektörlerin ötesine taşımak, sendikal örgütler içindeki “sol kanatları” (“sınıf mücadelesi” sendikaları veya duyarlılıkları) güçlendirmek, yeni radikal akımların veya hareketlerin yükselişine katkıda bulunmak (gelecekteki örgütlerin dışında ama onlarla eklemlenmiş, onlara karşı değil), Macron nefretinden bir bütün olarak sistem eleştirisine geçmemizi sağlayan politik-kültürel çalışmayı derinleştirmek ve son olarak tamamen farklı bir toplum inşa etmek için antikapitalist bir kopuşa duyulan ihtiyacı ortaya koymak.

10

Mevcut durumda ifade edilen temel noktalardan biri, işçiler ve gençler arasında siyasi bilinç düzeylerinin aşırı derecede dağılmış olmasıdır. Antikapitalist bir kırılma ve başka bir toplum perspektifi 2016-2023 döneminde halk arasında kesinlikle ilerleme kaydetmiştir, ancak siya-

si iktidara ve özellikle de Macron'a yönelik içgüdüsel nefretle aynı hızda büyümektedir. Öyle ki genel olarak Macron karşıtlığı ve özellikle de emeklilik karşı-reformuna yönelik düşmanlık aşırı sağa oldukça fayda sağlayabilir.

Yakın zamanda (Şubat sonunda) yapılan bir anket, Marine Le Pen'i, 60 yaş emeklilik yaşına geri dönülmesini önermemesine ve yenilenebilir grevlere karşı olmasına rağmen, özellikle çalışan sınıflar arasında Macron'un karşı-reform projesinin (Jean-Luc Mélenchon'un biraz önünde) ana muhalifi haline getirdi. Yeni yayınlanan bir kamuoyu yoklaması, emeklilik karşı-reformunun reddedilmesinden en fazla fayda sağlayacak siyasi gücün Le Pen'in FN/RN'si olabileceğini öne sürerek bunu doğrulamaktadır. Bu elbette köklü nedenlere ve zaten uzun bir geçmişi olan seçimle aşılama ve ideolojik dayatma süreçlerine atıfta bulunmaktadır, ancak siyasi ve medya elitlerinin son yıllarda aşırı sağı saygınlıştırma ve "fikirlerini" önemlileştirme ve tersine solu (özellikle LFI'yı) şeytanlaştırma yöntemlerini

ciddiye almadan hiçbir şey anlaşılamaz.

Bazı hareketlerde kısmi ayrışmalar yaşanmış olsa da, bu ayrışmalar hareketlerin ağırlık merkezini oluşturan sınıfları ve sınıf fraksiyonlarını sadece kısmen etkilemektedir. Sarı Yelekliler bu nedenle bir netleşme ve siyasi radikalleşme sürecine sahne olmuştur; ancak bu, harekete en sıcak bakan kesimler de dahil olmak üzere, özellikle kırsal veya yarı kırsal alanlarda ve küçük şehirlerde, işçi sınıfının yalnızca sınırlı bir kesimine nüfuz etmiştir. Harekete bağlılık (mevcut harekette ve daha az ölçüde Sarı Yelekliler'in başlangıcında olduğu gibi son derece geniş olabilir) ile eylemlere fiili katılım (özellikle de bu katılım, siyasallaştırıcı etkileri bir grevden çok daha az olan bir ya da daha fazla gösteriye indirgendiğinde, özellikle de ikincisi uzun süreli olduğunda ve genel toplanmalara geniş bir katılıma dayandığında) arasında büyük bir uçurum olduğu için bu şüphesiz daha da doğrudur.

Bu nedenle, sosyal ve politik solun önündeki ciddi sorunlardan biri, hareketi geliştiği yerlerde sürdürmeyi

ve derinleştirmeyi başarırken, sınıf bilinci düzeyinin -özellikle sendikalarda kolektif olarak örgütlenme ve kendi çıkarları için bu çıkarların az çok açık ve tutarlı bir temsili temelde harekete geçme olgusuyla belirginleşen- çok daha düşük olduğu sektörlerle ya da gençlik kesimlerine doğru genişletmektir. Bu son sektörlerde ve nüfusun bu geniş kesimlerinde, “devrim öncesi an” üzerine yapılan büyük açıklamalardan binlerce mil uzakta olasılıklar söz konusudur: Çok sayıda işçiyi ilk grev ve gösteri gününe çekmeyi başarmak, onları eylem biçimleri üzerine kolektif olarak karar vermek üzere bir genel kurula katılmaya ikna etmek vb. Bu perspektiften bakıldığında, “hain liderlikleri” kınayan mekanik ve soyut slogan sadece yanlış bir yol gösterici değil, aynı zamanda çoğu zaman bir engeldir.

11

Hareketin siyasi sonucu sorusu açıkça ortaya çıkmaktadır. Toplumsal hareketlenmeler -ne kadar kitlesel ve radikal olurlarsa olsunlar -kendiliğinden siyasi perspektifler üretmezler, hele ki iktidar sorunundan ve mülk sahibi sınıflarla gerekli siyasi yüzleşmeden (Daniel Bensaïd’in “toplumsal yanılısma” dediği şey) kasıtlı olarak kaçınıyorlarsa. Bu durum, hareketin şimdiye kadar düşük düzeyde bir öz-örgütlenme ve koordinasyonla karakterize olması nedeniyle mevcut durumda daha da doğrudur. Ancak bu, toplumsal hareketlerin, yalnızca perspektifler ortaya koyabilen siyasi güçler karşısında ikincil bir rolle yetinmeleri gerektiği anlamına gelmez. Daha çok, toplumsal hareket ve sol arasındaki işbirliği-çatışma diyalektiği çerçevesinde,

yönelimler ve perspektifler üzerine en açık tartışmayı hiçbir şekilde engellemeyen bir birliklilik çerçevesinde, siyasi bir kopuş önerisi hayal etmeliyiz.

Bu bağlamda, özellikle PCF tarafından savunulan ortak inisiyatif referandumu (RIP) perspektifinin, hareketin açtığı potansiyelin ne kadar gerisinde kaldığını, pragmatizm kisvesi altında son derece gerçek dışı olduğunu ve solun siyasi krize bir çözüm ortaya koyma zorunluluğuna hiçbir şekilde yanıt vermediğini söyleyerek başlayalım. Bu, 4.8 milyon imza toplamak anlamına gelecektir ki bu da dokuz ay boyunca çok fazla militan çalışma gerektirecektir. Bu durum, Macron halihazırda yeni ölümcül projeler (sadece Darmanın yasası değil, aynı zamanda iş ve istihdam yasası) duyuruyor olsa da, enerjileri, şu anda amacın seferberliği genişletmek olduğu tamamen dilekçeye dayalı bir çalışmaya yönlendirecektir. Dahası, 4.8 milyon imza toplansa bile, referandum önerisinin iki meclis tarafından altı ay içinde incelenmesi gerekecek. Başka bir deyişle, bu arada durum büyük ölçüde değişmiş olacak, belki de hareketin aleyhine olacak ve böyle bir öneri, hareketin şu anda ve burada sahip olduğu üçlü avantajı zorlamaya hiçbir şekilde yardımcı olmayacak: birkaç kilit sektörde kök salmış bir grev, son on günde sıkılaştıran çok yönlü bir seferberlik ve büyük ölçüde kazanılmış bir kamuoyu.

Bazen “sonuna kadar gidecek bir Mayıs 68” perspektifi öne sürülüyor. Bu slogan baştan çıkarıcıdır, çünkü Mayıs ‘68 nüfusun geniş kesimleri, özellikle de şu anda mobilize olanlar için olumlu (şüphesiz belirsiz olsa da) bir referans olmaya devam et-

mektedir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi, bir sloganın yaratabileceği ajitasyonel etkilerin ötesinde, Mayıs '68 benzetmesinin burada etkili olduğu kesin değildir. Ancak her şeyden önce “sonuna kadar gitmek” fikri çok net görünmüyor. Eğer mesele Mayıs-Haziran '68 hareketinin yükselttiği kapitalizmden kopuş ve toplumsal kurtuluş umutlarının sonuna kadar gitmemiz gerektiğini söylemekse, bu bizim için açıktır. Ancak bu, hareket ve sol için ortaya çıkan acil stratejik sorulara yanıt vermiyor.

Mücadelenin siyasallaşması ve siyasi iktidara yönelik muazzam güvensizlik düzeyi göz önüne alındığında, sadece karşı-reformun derhal geri çekilmesini, Ulusal Meclis'in feshedilmesini ve yeni seçimlerin yapılmasını ifade eden bir öneri, sözel maksimalizm ve geçmiş formüllerin fetişizminin çifte tuzağına düşmeden mevcut riskler karşısında eşit görünmektedir. Elbette siyasi kopuş seçim sahnesine indirgenemez, ancak Daniel Bensaïd'in bize hatırlattığı gibi: “Yüz yılı aşkın bir parlamenter geleneğe sahip, genel oy ilkesinin sağlam bir şekilde yerleştiği ülkeler-

de, devrimci bir sürecin, meşruiyetin ‘tabandan sosyalizme’ üstünlük tanıyan, ancak temsili biçimlere müdahale eden bir aktarımından başka bir şey düşünülemez” olduğuna açıktır.”

Bu sloganlara, geçmişten kopan sol bir hükümet için mücadelenin de eklenmesi gerektiği anlaşılmaktadır; bu da programın unsurlarının, özellikle de bir bütün olarak işçi sınıfına ve daha geniş anlamda ücretlilere yönelik merkezi ve acil meseleler etrafında, ama aynı zamanda daha spesifik olarak bunların içindeki belirli kesimlere yönelik olarak belirlenmesi anlamına gelmektedir: Herkes için tam ücretle 60 yaşında emeklilik (fiziksel olarak zorlayıcı işler için 55 yaşında), ücretlerin derhal artırılması ve enflasyona endekslenmesi (eşel mobil), fiyatların ve kiralardan dondurulması, kamu sektöründe güvencesiz işçilerin kadroya alınması ve özel sektörde kalıcı sözleşmelere geçiş, istihdam, ücret ve emeklilikte sistematik cinsiyet ve ırk ayrımcılığına karşı proaktif önlemler, kamu hizmetinde kitlesel işe alımlar, kilit kamu hizmetlerinin ve mallarının

(ulaşım, enerji, sağlık, otoyollar vb.) derhal yeniden kamulaştırılması ve ekolojik planlama.

Toplumsal hareketlerin ve özellikle de sendikaların -özellikle de sınıf mücadelesi sendikacılığının varlığını sürdürdüğü CGT, Solidaires ve FSU gibi sendikaların- taleplerini küresel ölçekte taşıyacak böyle bir hükümetle nasıl bir ilişki içinde olacağı sorusu zorunlu olarak ortaya çıkacaktır. Bir kopuş programına sahip herhangi bir sol hükümet kendisini egemen sınıfın muazzam baskısı altında bulacaktır (yatırım şantajı, Avrupa kurumlarının baskısı, vs.). Sadece geniş bir halk seferberliği karşı koymayı, açık ülkede bir teslimiyetten kaçınmayı ve yukarıda bahsedilen önerileri dayatmayı mümkün kılacaktır. Harekete geçecek olan toplumsal çatışma temelde antikapitalist bir dinamik taşıyacaktır, zira bu çatışma kaçınılmaz olarak, az ya da çok kısa vadede, sermayenin tüm toplum, yaşamlarımız ve çevre üzerindeki gücü ve dolayısıyla üretim, değişim ve iletişim araçlarının özel mülkiyeti sorununu gündeme getirecektir.

Yeni seçimlerin yapılması durumunda yeni bir siyasi mücadele başlayacaktır, ancak sosyal hareketin emeklilik karşı-reformu karşısında kazanacağı bir zafer, NUPES'i -özellikle de Macron ve projesine karşı en mücadelecisi olduğunu şüphesiz gösteren NUPES içindeki baskın gücü, yani LFI'yi- güçlü bir konuma getirecektir. Bu hiçbir şekilde kraliyet yolu anlamına gelmez, zira toplum-

sal hareketlenmelerin seçim-iktidar ilişkileri üzerinde hiçbir zaman otomatik etkileri olmaz. (Mayıs-Haziran 68'i ve hareketten sadece birkaç hafta sonra Beşinci Cumhuriyet'in en sağcı meclisinin seçilmesini düşünün.) Yukarıda FN/RN'nin şu anda, aşırı sağın fiili parlamento uygulamalarının gerçekte dengeleyemediği öze ilişkin nedenlerle, karşı-reformun geniş halk kitleleri tarafından reddedilmesinden en fazla yararlanan güç gibi görüldüğüne dikkat çekilmişti. Ancak şu anda yapılmakta olan anketlerin, Macron'un geri adım atmayacağına dair -bu aşamada ankete katılanlar tarafından geniş ölçüde kabul gören- yenilgi varsayımına dayandığını belirtmek gerekir. Hareketin nihayetinde zafere ulaşması halinde, solun siyasi ve seçim düzleminde bir yükselişe geçeceği hipotezi, aşırı sağın medya ve siyasi alandaki önemsizleştirilmesi göz önüne alındığında, bu yükselişin aşırı sağın yükselişini tamamen ve basit bir şekilde ortadan kaldıracığını gösteren hiçbir şey olmasa bile, gerçekçi olmayacaktır.

Seferberlik inkar edilemez bir şekilde yeni bir durum ve yerleşik düzenle bir kopuş dinamiği anlamında bir çatallanma olasılığı yarattı. Kuşkusuz her şey ulaşılabilir değil, ancak birkaç ay önce alakasız görünebilecek perspektifler artık erişilebilir. Önümüzdeki günlerde ve haftalarda ateşkes olmayacak; sadece siyasi iktidarı değil, mümkün olanın sınırlarını da geri püskürtmek bizim elimizde.

Öncünün devrimci sıçrama eşikleri

Akın Toraman

ML komünist öncü Gezi'den Rojava'ya devrimin akışını örgütler. Ezilenlerin devrimci bölüklerini halkların ortak devrimi Rojava'ya çağırır. Bu çağrı Kobanê Direnişi'yle beraber anlamlı yankısını bulur. Her yaştan, ulustan ve cinsten devrimci yürek devrimin saflarına akar, devrimin savaş siperlerine koşar. Gezi/Haziran Ayaklanması'nın kırmızı fularlı kızı Rojava'da Destan Temmuz ismiyle dövüşür ve ölümsüzleşir. Suruç'ta (Pirsus) DAİŞ faşizmi tarafından kallesçe katledilen otuz üç düş yolcusu halklarımızın ve devrimin yıkılmaz çelik köprüsünü simgeler.

ML komünist öncünün çeyrek yüzyıllık devrimci yürüyüş parkuruna bakıldığında üç devrimci konak ve sıçrama fotoğrafı açıkça görülür. Politik tarihin kaydettiği bu üç uğraktan her biri ML komünist öncünün de devrimci atılım momentlerini ve tarihsel dönüm noktalarını işaretler. Gazi, Gezi/Haziran ve Rojava devrimci atımları, ayaklanmadan devrime yürüyen ML komünist öncünün çeyrek yüzyılda kat ettiği devrimci mesafenin en önemli ve değerli kilometre taşlarını da gösterir. Kendi tarihini yapan partinin varlık amacını belirler.

ML komünist öncünün devrim yürüyüşündeki bu üç devrimci atılım döneminin her biri özgün çizgiler ve motiflerle karakterize olur.

Birinci Hakikat Levhası: Gazi Ayaklanması

Devrimci hakikatimizin birinci levhası olarak tarif ettiğimiz Gazi Ayaklanması'ndan başlayarak üç politik atılım uğrağını ortak ve farklı spesifik hakikat motiflerini seçerek yeniden betimleyebiliriz. Hiç kuşku yok ki, Gazi'yle özdeşleşen ad ve simge olarak ML komünist öncü, Gazi Ayaklanması'nın barikat ateşleri arasında sıyrılıp gelir. Gazi Ayaklanması ML komünist öncünün yeniden doğuşunu haber verir, somut politik varlığını duyurur ve ezilenlerle muazzam karşılaşmasını sağlar.

Birlik Devrimi'yle yeni formunu varlık hakkını elde eden komünist öncü, politik olayın başat politik öznesi ve aktörü olarak, politik mücadelede sahasına en etkili devrimci

girişini yapar. Ayaklanma ML komünist öncünün kendini ortaya koyuş tarzına sahne olur. Birlik Devrimi ilk ve somut politik ürününü böylece verir. Gazi Ayaklanması, Birlik Devrimi'nin ilk muazzam devrimci atılım uğrağı ve tüm kazanımlarıyla ilk eseri olma anlamını taşır. Gazi Ayaklanması uğrağında beliren parti silüeti aynı zamanda ML komünist öncünün yeni politik mücadele tarzının ışık ve motiflerini yansıtır. Verili/geleneksel mücadele tarzını aşma hamlesini simgeler. Devrimci atımlara kilitlenen partinin devrimci iktidar perspektifini ve bilincini daha da berraklaştırır, politik devrimci bakışını keskinleştirir. Devrimci iddiasını, isteğini ve azmini büyütüp kuvvetlendirir. ML komünist öncünün devrimci bataryalarını ezilenlerin yepyeni toplumsal enerjileriyle doldurur.

Birlik Devrimi'nin devrimci yenilenme, yeniden yapılanma ve politik atılımla ileri sıçrama arzusu, fikri ve kararlılığı Gazi Ayaklanması momentinde kendi nesnesine ve aracına kavuşur. Politik olay ile politik özne devrimci biçimde karşılaşır ve rezonansa girer. Partinin politik mücadele tarzını yenileme isteği, önder bir parti olarak gelişme hevesi ve hedefi ayaklanma imkanıyla gerçek ve zengin bir uygulamaya dönüşür. Yeni politik mücadele tarzını yaratma perspektifi ve isteği ete kemiğe bürünür. Kentlerde yerleşikleşip gelenekselleşen on yılların devrimci mücadele biçimleri ve belli bir sınırı aşamayan devrimci çizgi, direniş devrimciliği düzeyi, ayaklanmanın gücü ve sarsıcılığıyla pratikte aşılır; zihinlerde ise sorgulanır hale gelir. Ayaklanma olayı devrimci mücadelenin çitasını her bakımdan yükseğe

çeker. Kalınlaşmış, statik, alışıldık, kendiliğindenci vs. sınırlar içinde devinerek ilerleyen ve genel ifadesiyle protestoculuğu aşamayan kitle mücadele tarzı ve çizgisi, Gazi Ayaklanması'yla aşılır. Geleneksel sınırlar ve politik davranış tarzları sarsılır. Durumu nesnel hakikat döneminde kavrayıp çözümleyen ve öznel hakikat düzleminde bilince dönüştüren devrimci özneler şahsında ayaklanma olayı bir devrimci sıçrama tahtası işlevi görür. Politik olayı anlayan politik devrimcilik, gerçek ve anlamlı ilerlemeler kaydeder. Kentlerde ayaklanmaları düşünmek ve kent ayaklanmalarına hazır olmak, somut ve denetlenebilir bir olgu olarak devrimci hareketimizin içkin hakikatlerinden biri haline gelir. Ayaklanma olgusu güncelliğinin bilincine imkan perspektifi olarak kazanır.

Gazi Ayaklanması'yla ezilenler ayaklanma gibi güçlü bir politik silahı ve kudreti keşfeder. Ayaklanma veya ayaklanmaya uzak durma geleneği pratikte ve zihinlerde yıkılır. Gazi Ayaklanması bu yönüyle bir kitle bilinci sıçramasına işaret eder, ezilenlerin faşizme karşı mücadelesinde yeni bir dönem açar. Ayaklanma silahını politik mücadele envanterine güncel bir imkan olarak ekler. Gazi başkaldırısıyla açılan yeni politik konjonktürde devrimci hareketimizin değişik bölükleri upuzun bir dönemin ardından on binlere ulaşan ezilenlerin gücüyle birleşir, politik mücadele sahnesinde daha kudretli yer alır. Devrimci hareketimiz kayda değer bir büyüme ve kitleselleşme düzeyine ulaşır. Ezilenlerin devrimci kuvvetini somut eylemleriyle deneyimler, kitle kahramanlıklarını gözlemler, tanıklık eder ve bu muazzam

güce olan güvenini tazeler. Ezilenlerle var olagelen mesafeyi aşma ve öncülerle ezilenlerin zayıf bağlarını güçlendirme ve kitlelerle daha güçlü kaynaşma yoluna koyulur. Emekçi semtlerin stratejik ve sınıfsal önemi daha derinlikli kavranır. Gazi Ayaklanması verili teorik külliyyatı, stratejiyi, statik düşünüşü ve bir bütün olarak devrimci zihniyeti sorgulamaya tabi tutar ve devrimci yenilenmeye zorlar. Ayaklanmanın akabinde Türkiye devrimci hareketinin teorik-politik tartışma gündemine, işçi sınıfı ve ezilenler, yeni kent sınıfları gerçeği ve varoşlar, kent ve kırsal politik sınıf savaşımındaki yeni konumları, direniş, barikat, ayaklanma, milis, emekçi semtlerin devrimci stratejideki sınıfsal ve mekansal konumu, demokratik Alevi hareketi gibi pek çok konu başlığı girer ve yoğun teorik-politik tartışma ve çözümleme çabasıyla karşılık bulur.

Gazi Ayaklanması momenti bir devrimci turnusol görevi görür. Verili devrimci öznelerin teorik ve politik durumlarını sınımadan geçirir. Konumlarını sarsar, devrimci olayla yüzleştirir. Devrimci öznelere ye-

ni sorular sorar. Politik öznelerin devrimci önderlik, tarz, yetenek ve kapasitesini yoklar. Devrimci önderliklerin analiz ve öngörü gücünü, örgütsel hazırlık, strateji ve taktik uygulama beceri ve kapasitesini test eder. Güçlü ve zayıf yanlarını, politik yetmezlik alanlarını açığa çıkarır. Teorik ve pratik bakımdan yeni vaziyet alışlara zorlar, ayaklanmadan dersler çıkarmaya, hayattan öğrenerek dövüşmeye davet eder. Ayaklanmanın devrimci enerjisi, devrimci hareketimizi nesnel hakikat bilgisini bir öznel hakikat bilinci olarak kurmaya çağırır ve daha ileri devrimci pozisyona doğru iter.

Gazi Ayaklanması, ML komünist partinin politik mücadele ve önderlik tarzının doğumuna ebelik eder. Ayaklanmanın içinden farklı bir tarz ifadesi ve çözümleme çabasıyla ilk ‘an’da soyutlanan olgu, politik mücadele ve önderlik tarzında partiyi ‘yeni tarz’ tartışmasına ve kavrayışına doğru götürür. Ayaklanma devrimci aydınlanma getirir. Birlik Devrimi’nin yeniden doğuş ve kendini bilinçle yeniden kurma eylemi, Gazi Ayaklanması’yla politik ve ör-

gütsel yönden bir atılıma dönüşür. Birlik Devrimi'nin kurucu çalışması devrimci meyvelerini vermeye başlar. Politik özne Birlik Devrimi'nin açtığı zihinsel devrim çıkırından güvenle geleceğe yürür. Ayaklanma olayını en devrimci haliyle kavrar ve değerlendirir. Varlığının elemanter ögesi haline getirir. Zihinsel devrim ufku, teorik ve pratik derinleşmelerle yansımalarını bulur. Ayaklanmanın devrimci enerjisini emen ve derslerini iyi çalışan ML komünist öncü politik mücadele tarzını yeniler ve çizgileştirir. Yeni tarz, öncü tarz, öncü ve önder parti, stratejik önderlik ve taktik önderlik, kendisi için

Parti tarzını ve zihinsel devrimi bir 'iç devrim' olarak pratikleştirir.

değil kitleler için politika, ezilenlerle birlikte politika, birleşik devrimci önderlik, birleşik devrimci cephe, apolitik devrimciliğin reddi gibi pek çok yeni kavramla kendi varlık ve üretim tarzını daha üst düzeyde kurar. Parti tarzını ve zihinsel devrimi bir 'iç devrim' olarak pratikleştirir. Her yeni durum momentinde bekleneneği gibi, bu süreç politik öznenin kendi 'iç devrim sahası'nda türlü çeşitli engellere ve sınırlara çarpar. Statükocu ve gelenekçi dirençlerle karşılaşır. Yeni durumun devrimci gerilimi ve çatışkılarını yeni tarzın kazanılması rotasında başarıyla yönetilir. Eski tarzla kopuşur.

Gazi Ayaklanması ardında güçlü mevziler ve geleceğin devrimci pratiğini başarıyla kuracak zengin teorik-politik kavrayışlar, dersler ve örgütsel kazanımlar bırakır. Parti tarzını kazanmak bu kazanımların kalbini oluşturur. Bununla birlikte siya-

sal kampanyalar, politik-askeri öncü vuruşlar, yeni itle mücadele mevzileri, ölümüne direniş pratikleri, devrimci 1 Mayıslar vd.leri Gazi'nin açtığı konjonktürde ve ML komünist öncünün yeni tarzının sürükleyiciliğinde anlamlı bir politik varlık düzeyine ulaşır. ML komünist öncünün kesintisiz ilerleyen devrimci pratiğine işler, çeşitli biçim ve çizgileriyle geleceğe taşınır. Faşist diktatörlüğün kayıp terörüne karşı yükseltelen devrimci direniş, siyasal kampanya olarak adalet ve hesaplaşma mücadelesi, Gazi Ayaklanması'nın bir devamı ve bir ürünü anlamı taşır. Ayaklanma diktatörlüğün korku ve teröre dayalı hegemonyasını yıkar. Diktatörlük hegemonyasını yeniden ve 'an'ında tesis etmek için ayaklanma önderleri başta gelmek üzere devrimci öncülere en ürkütücü ve dehşet verici terör biçimlerini seçerek saldırır ve sonuç almak ister. Bu kritik 'an'da faşist diktatörlüğün kayıp terörünü Gazi'nin asi devrimci ruhu ve cüretiyle karşılayan ML komünist öncü, Hasan Ocak'ın kaçırılıp kaybedilmesi saldırısını bir politik karşı saldırıya çevirir. Kayıp terörünün faili devleti cürm-ü meşhut yapar ve tıpkı Gazi'deki gibi faşizmin üstüne üstüne yürür. Kaybetme terörüne karşı etkili bir devrimci siyasal kampanyayla faşizme ikinci darbeyi indirir. ML komünist öncü faşizmle kapışma ve hesaplaşma çizgisinde sağlamca yürür. Faşizmin kaybetme terörünü kesintiye uğratar ve getirir. Cumartesi Anneleri mevzisi faşizmi geriletten ve hesap soran adalet mücadelesi olarak anıtlaşır. Cumartesi Annelerinin çeyrek yüzyıllık onurlu, kararlı, yılmaz ve başarılı mücadelesi Gazi Ayaklanması'nın yaşayan yanını

temsil eder. Bugüne taşınan kavga mevzilerinin başında gelir.

İkinci Hakikat Levhası:

Gezi/Haziran Ayaklanması

Gezi/Haziran Ayaklanması son çeyrek yüzyıllık politik tarih kesitimizin ikinci ayaklanma uğrağını ve dönüm noktasını temsil eder. Bu uğrak devrimci hakikatimizin ikinci hakikat levhasını oluşturur. Gezi/Haziran Ayaklanması, tipik bir 21. yüzyıl ayaklanmasını resmeder. 21. yüzyılın toplumsal doğasına ve politik evrensellik bağlamına uygun gelişir. Bu özelliğiyle yeni yeni toplumsal dinamiklerin politik varlıklarını devrimci itirazlar biçiminde, yeni bir dünya yeni bir hayat arayışı temelinde ortaya çıkmaya başladığını haber verir.

Egemenlerin 21. yüzyılın ayaklanmalar yüzyılı olacağı öngörüsü kaynağını emperyalist küreselleşmenin nesnel gerçekliğinden alır. Kapitalizmin varoluşsal krizinin bir itirafını seslendirir ve anlatır. ‘Zamanın ruhu’ ya da ‘politik evrensellik’ nasıl ifade edersek edelim, Gezi/Haziran Ayaklanması kapitalizmin varoluşsal krizi üzerinde yükselen yeni ayaklanmalar çağında ezilenlerin kendini çok çeşitli veçhelerle ortaya koyuşunu ve arayışını ifade eder. Kimileyin doğrudan antikapitalist bir yoksul ve ezilen ayaklanması karakteriyle, kimileyin bir ezilen göçmen isyanıyla veya doğanın talanına karşı patlak veren ekolojist formuyla gördüğümüz 21. yüzyıl ayaklanmaları, yeni politik evrenselliğin ana karakterini belirler. 21. yüzyılın ayaklanmalar gerçeğini bütün renkliliği, zenginliği ve somutluğuyla getirip önümüze koyar. Devlet-halk, emek-sermaye ve doğa-kapitalizm evrensel çelişki-

lerini kapsayan ve derinleştiren kapitalizmin varoluşsal bunalımı, 21. yüzyıl ayaklanmalarını durmadan üreten matrisini gösterir ve ayaklanmalar çağının devrimci imkanlarına ve devrimin güncelliğine işaret eder.

Gazi ve Gezi/Haziran ayaklanmaları aynı fiziki ve politik mekandan patlak vermelerine karşın iki ayrı politik zamansallığın damgasını taşır. Yeni politik çağın/zamanın bir devrimci patlamasını resmeden Gezi/Haziran Ayaklanması, sadece İstanbul’un ikinci devrimci uyanışını ve ayağa kalkışını anlatmaz, daha ötesini ve dolayısıyla dünya tarihsel arka planını anlatır. Gazi ve Gezi/

Gezi/Haziran **A**yaklanması, tipik bir **21. yüzyıl ayaklanmasını resmeder.**

Haziran başkaldırıları apayrı iki politik zamansallık, güncel arka plan ve koşullar bütünü tarafından üretilip belirlenen devrimci meydan okumalardır.

Gazi Ayaklanması 20.yüzyılın bir politik başkaldırısını karakterize eder. Sömürgeci faşist diktatörlüğün azgın terörüne ve katliamlarına karşı patlar ve gelişir. Antifaşist karakteriyle ülkesel politik konjonktür ve koşullar tarafından üretilip belirlenir. Kent ezilenlerinin ve yoksulların emekçi semtlerde biriken devrimci öfke ve enerjisinin politik patlamasını, devrimci uyanışını ve diktatörlüğe meydan okumasını betimler. Bütün politik içeriği ve kapsamıyla, siyasal karakteri ve sınıfsal kombinasyonlarıyla Türkiye’nin gerçeklikleri üzerine yükselir. Devlet-halk çelişkisinin bir açık politik kapışma ve hesaplaşma düzeyine varması-

nı anlatır. Dünya-tarihsel olmayan ayaklanma gerçekliğini yansıtan Gazi Ayaklanması, lokal ölçekte fiilik kazanır. Barikat ve sokak çarpışmaları ve kitlenin devrimci kahramanlığıyla karakterize olan bir kent isyanı formunda gerçekleşir. Ayaklanmanın fiziki çapı İstanbul'un belli başlı emekçi ve antifaşist semtleriyle sınırlı kalır. Siyasal etki gücü ve çapı ise, olağanüstü boyutlara varır ve sarsıcı sonuçlar üretir. Gazi Ayaklanması'nın İstanbul ve Türkiye'ye politik olay ve hareket olarak yayılma eğilimi, büyüme ve gelişme yönelimi belli sınırları aşmaz. Verili gelişme limitlerine varır ve ezilenlerin bağrında sönmülenir. Ayaklanmanın enerjisi tüm ezilen sınıflara doğru dağılır ve devrimci işlevini yeni mücadele biçim ve birikimi formuyla sürdürür.

İkinci İstanbul Ayaklanması olarak başlayan Gezi-Haziran Ayaklanması bütün bir siyasal coğrafyaya yayılan özelliğiyle ülke ölçekli bir politik kalkışmayı karakterize eder. Türkiye tarihinde örneğine rastlanmayan bir politik kalkışmayı betimler. Gazi Ayaklanması'nı aşır geçer.

Türkiye'nin siyasal ve toplumsal yapısını sarsar. Faşist rejimin toplumsal hegemonyasını çatlatır, ezilenlerin devrimci gücünü, kapasitesini, politik yaratıcılığını vs. açığa çıkarır. Sokakları ve meydanları politik eylem gücüyle özgürleştirir.

Gezi/Haziran Ayaklanması 21. yüzyılın girişinde dünyanın yeni kent isyanlarının yeni bir baskısını teşkil eder. Kapitalizmin anayurtlarından periferisine kadar tüm coğrafyalarda dünya-tarihsel bir olgu olarak tezahür eden yeni kent isyanları, kapitalizmin varoluşsal krizinin dolaysız bir ürünü olduğunu kanıtlar. Ezilenlerin, "yeni kent sınıfları" ve bölüklerinin politik hareketlerini, yönelimini ve arayışlarını imler.

Gezi/Haziran Ayaklanması, aynı politik zamansallık bağlamı içinde, Amerika'dan Avrupa'ya Kuzey Afrika'dan Ortadoğu'ya kadar dalga dalga yayılan ayaklanmalardan biridir. Küresel kapitalizmin varoluşsal bunalımının ürettiği yıkıcı sonuçlara ve yeni kent sınıfları da dahil olmak üzere tüm ezilenlerin ve yoksulların kapitalizme karşı gelişen yeni kent ayaklanmaları başka bir dün-

ya yeni bir hayat arayışı somutlar. Kapitalizmi aşma arzusunu açık ve örtük biçimlerde dışa vurur. Yeni kent ayaklanmalarının artan sayısı, hızı, yaygınlığı, sıklığı, antikapitalist mücadelenin kent ayaklanmaları temelinde daha güçlü gelişeceğini ve ilerleyeceğini vurgular.

Dahası 21. yüzyılın ayaklanmalar çağı, Arap Baharı'yla kodlanan kimi ayaklanmalar ve devrim süreçlerinde açıkça görüldüğü gibi, yeni ayaklanmaların kapısı siyasal devrimlere açılmaktadır. Rojava Devrimi somutunda ise, ayaklanma, iç savaş ve toplumsal devrim boyutuna değin ilerlemeyi resmeder ve devrime giden yola ışık tutar. Devrime açılan ayaklanma kapıları ve kapitalizmi aşma istek ve potansiyelleriyle 21. yüzyıl ayaklanmaları devrimin güncelliğine kuvvetli bir vurgu yapar. Kent ayaklanmalarıyla devrimin güncelliği ve sosyalizm perspektifinden ilişkilenebilir. Devrimin gerektirdiğini derslerini sunar.

Gezi/Haziran Ayaklanması İstanbul metropolünün merkezinde ve simgesel olarak politik kalbinde vuku bulur. Ezilenlerin yeni kent sınıflarının birleşik renkli politik ve sınıfsal kombinasyonu bir onur ve özgürlük başkaldırısını temsil eder. Belirgin antifaşist karakterinin yanı sıra antikapitalist izlek ve çizgileri de taşır. İsyan kıvılcımını çakan Taksim Gezi Parkı'nın yeşilini koruma, ağaç kıyımını durdurma, Topçu Kışlası binasının yeniden yapılmasına karşı çıkma gibi ekolojist ve kent hakkı talepleri ve bu talepler için yapılan eylem ve direnişlerdir. Devletin tavrı ve cevabı şiddet ve ezme saldırısı biçiminde gerçekleşir. Devlet terörüne karşı haklı ve meşru direniş kararlılığını korur. Direniş kıvılcımını bir büyük halk isyanı yan-

gınının tutuşmasını sağlar. Bir kez daha halklarımız ayağa kalkar, isyan ahlakını, onurunu ve asi cesaretini kuşanarak devletin karşısına dikilir.

Taksim Meydanı gösteri, direniş ve barikatlarla zapt edilir. Tarihsel-simgesel değeri çok yüksek olan meydan devlete gerçek bir siyasal meydan okumanın arenasına dönüştürülür. Ezilenler ve yoksullar, kent ve gelecekleri hakkında birikmiş türlü çeşitli sorunları ve talepleri hakkında, fiili meşru eylem özgürlüğünü kullanarak sözlerini söylemeye başlar. Barikatlarla meydan ve sokakları tutma kent ayaklanmalarının temel ve olmazsa olmaz kuralıdır. Bu isyan kuralı devreye girer. Gazi

Taksim Meydanı gösteri, direniş ve barikatlarla zapt edilir.

Ayaklanması'nda olduğu gibi barikatlarla meydanlar ve sokaklar tutulur. Politik olayın mekanı kurulur. Politikanın mekanı ve mekanın politikası devrimci diyalektiği işlemeye başlar. Ayaklanmada alan tutmak can alıcıdır. Barikatlarla zapt edilen Taksim Meydanı'nı olayı üretip büyütme üssü ve mevzisi haline getirir. Söz ve eylem özgürlüğü en özgür biçimde kullanıma sokulur. Böylece olay ve hareket bir merkezden İstanbul ve tüm Türkiye'ye yayılır. Yeni kent sınıflarının hareketli bölükleri, ayaklanmanın taşıyıcı gövdesi ve özneleri olur. Özellikle ezilenlerin gençlik ve kadın hareketleri sürükleyici dinamikler olarak öne çıkar.

Kentli kadın hareketi ayaklanmanın tamamlayıcı bir motifini ve etkin toplumsal özne figürünü oluşturur, ayaklanmaya güçlü bir biçimde yansır.

Yaşam tarzı özgürlüğünü talep eden kentli orta sınıf bölüklerinden, cinsel kimlik ve özgürlük mücadelesi yürüten LGBTİ+ hareketine, demokratik Alevi hareketinden ekoloji hareketine, Kürt özgürlük hareketinden antikapitalist Müslümanlara çok geniş ve zengin yeni kent sınıfları kombinasyonu ve bu toplumsal dinamiklerin politik sözcü ve özneleri Gezi/Haziran Ayaklanması'nın toplumsal ve siyasal tablosunu resimler. Gezi/Haziran Ayaklanması özgürlüğe susamış, faşist terör ve baskıdan bunalmış, talepleri baskılanan ve ötelenen tüm ezilenleri bir özgürlük şemsiyesi altında toplar ve politik özgürlükler sorununun ne denli yakı-

Taksim komünü “başka bir dünya mümkün” şiarı ve arayışını cisimleştirir.

cılaştığını dışa vurur. Aynı zamanda politik özgürlük sorununun devrimci anahtar rolünü oynadığını bir kez daha kanıtlar. Çok çeşitli toplumsal ve politik mecralarda birikip mayalanan ayaklanma enerjisini tek potada, özgürlük cephesinde birleştirir. Yeni kent sınıflarının tüm bölükleri toplumsal özneler olarak yan yana gelir. Sol-sosyalist, devrimci, demokrat, yurtsever vd. politik özneler cepheleşme düzeni alır. Toplumsal dinamikler ve politik özneler birleşik politik yapı oluşturur. Ortak politik cephe ve taleplerde buluşan tüm toplumsal dinamikler ve politik özneler, meydan ve sokaklarda birbirine temas eder, rezonansa girer. Bu karşılaşma ve politik tanışma-kaynaşma momentumunda, tüm toplumsal dinamikler ve politik özneler birbirleriyle daha çok

tanışır, yeni bir ilişki düzlemi yakalar. Gezi/Haziran Ayaklanması bu yapısı bağlamıyla en geniş antifaşist birleşik cepheleşme halini somutlar.

Taksim komünü, ayrıca vurgulanmayı ve okunmayı hak eden bir ideo-politik motifi ifade eder. Taksim komünü “başka bir dünya mümkün” şiarı ve arayışını cisimleştirir. Sosyalizm arzu ve özleminin naif bir motifini yaratır. Devrime açılan ayaklanma ufkuyla, sosyalizm ütopyası ve özlemiyle canlı bir ilişkilendirme çabasını somutlar. Yeni kent ayaklanmalarının derinliğinde saklı duran toplumsal ütopyalara, devrim ve kurtuluş özlemine politik varlık biçimi kazandırır ve ütopyaların ölmezliğini belgeler. Devrime açılan kapılarıyla 21. yüzyıl kent isyanları devrimci öznelere devrimin güncelliğine sınımsız bağlanmayı, devrimi imkan olarak düşünmeyi ve hazırlanmayı emreder.

Gezi/Haziran Ayaklanması Türkiye/Kürdistan yüzeyine yayılan çapı ve gücüyle, milyonları kapsayan eylemli kudretiyle, devrimci durum yaratır ve yeni bir devrimci dönemin kapısını açar.

ML komünist öncünün Gezi/Haziran Ayaklanması'yla ilişkilenişi Gazi Ayaklanması'nda olduğu gibi devrimi anlayan devrimcilik temelinde gelişir. Öncü ve önder parti çizgisi, duruşu kendini ‘an’ın devrimci durumuna uygun, işlevli ve en yaraşır biçiminde ortaya koyar. Devrimci imkanı hakkıyla değerlendirir. Ayaklanmaya tüm politik varlığıyla en önde atılır. Barikat ve sokak çarpışmalarından öğrenerek büyümüş bir parti olarak, devrimci hafızasını, aklını, birikimini ve bütün politik-örgütsel meziyetlerini ayaklanmaya atılma yönünde te-reddütsüzce seferber eder. Göğü fethet-

kalkan Paris komünarlarının tarihsel bilincini, Gazi Ayaklanması'nın pratik mirasını, derslerini, asi devrimci ruhunu ve mücadele coşkusunu kuşanarak Gezi/Haziran Ayaklanması'ndaki yerini alır. Politik ve örgütsel varlığıyla ayaklanmanın öne çıkan etkin politik öznelerinden biri olma hakkını kazanır.

ML komünist öncü, Gezi/Haziran Ayaklanması'nı da başarıyla geçer. Ayaklanmayı kendi politik gelişiminde ikinci devrimci politik atılım olarak kavrar ve ayaklanmayla en verimli biçimde ilişkilendirir.

Ayaklanmanın ilk başarı düzlemi ve düzeyi ML komünist öncünün teorik öngörü ve devrimci analizlerini doğrular.

Devrimin güncelliğine odaklanan teorik öngörü ve devrimci analizler, emperyalist küreselleşme döneminin kapsamlı teorik çözümlerine yaslanır. ML komünist öncü yıllara dayalı sistematik kolektif düşünsel emeği ve kapasitesiyle elde ettiği bu teorik arka plan ve teorik çözümleme kapasitesi; öngörü, çözümleme ve perspektif bütünlüğüyle kapitalizmin varoluşsal krizinin ürettiği yeni toplumsal devrimci enerjilere ve olanaklara odaklanır.

21. yüzyılda devrim ve sosyalizmin olanaklılığını araştırır, perspektiflendirir ve devrimin güncelliği konseptiyle kavrar. 21. yüzyılın girişinde dünyanın değişik coğrafyalarında çoban ateşleri misali patlayan kent isyanlarına bu teorik arka plan ve devrimin güncelliği optiğinden bakar. Kapitalizmin ebediliğini ve devletlerin yıkılmazlığını ima ve ifade eden pis gerçekçiliğin sinik ve kötümser analizlerine itiraz eder, devrimci iyimserliğin, devrimci gerçekçiliğin analizleriyle cevaplar üretir.

Devrimci iradenin iyimserliğine ve devrimci olanaklara bağlanarak yürür. İradeye ve olanaklara tutunarak, devrimci eylemin değiştirici gücüne yaslanarak ilerler.

Gezi/Haziran Ayaklanması'na öngelen süreçlerde ML komünist öncü 21. yüzyılın ayaklanmalar yüzyılı olacağı gerçekliğine uygun devrimci analizlerle politik öznelerin kent ayaklanmasına hazır olması gerektiğini vurgular. Gezi/Haziran Ayaklanması ML komünist öncünün teorik öngörü ve devrimci analiz ve politik perspektifinin toplumsal hayattaki anlamlı devrimci karşılığı olarak gerçekleşir ve ML komünist

Politik ve örgütsel varlığıyla ayaklanmanın öne çıkan etkin politik öznelerinden biri olma hakkını kazanır.

öncünün bu kapasiteyi bir devrimci önderlik tarzı olarak başarıyla kullanmasına işaret eder.

Gezi/Haziran Ayaklanması devrimci ve sol-sosyalist hareketimizi politik mücadele düzlemiyle de çok yönlü sınamalardan geçirir. Politik kapasitesini ve önderlik gücünü pek çok yönden yoklar ve açığa çıkarır.

ML komünist öncü, ayaklanmanın merkezinde öncü güç olarak konumlanır. En önde dövüşür, kitlelerle bütünleşme çizgisinde yürür, ayaklanmanın devrimci nabzını tutar. Gezi/Haziran Ayaklanması'nın birleşik ve çoklu özne yapısını daha baştan kavrar, yeni toplumsal hareket bölüklerini, yeni mücadele kuşaklarını ve kuvvetlerini anlamaya çalışır. Ayaklanmanın politik pratik yönden yönetilmesi ve devrimci rotada büyüdü-

lup derinleştirilmesi için gerekli olan tüm düşünsel ve pratik çabayı sarf eder. Ayaklanmanın birleşik ve çoklu özne yapısını devrimci bir önderlik realitesi olarak hesaba katar; bu realiteye uygun bir ayaklanma önderliği inşasını öngörür ve benimser. Birleşik önderlikle yönetilmesi pratiğinde etkin rol alır ve yerine getirir.

Gezi/Haziran Ayaklanması politik düzlemde antifaşist birleşik cepheleşmenin somut bir biçimini ve kazanılmış düzeyini ifade eder. ML komünist öncünün politik mücadele tarzı ve çizgisinin ‘birleşik devrimci önderlik’, ‘birleşik devrimci cephe’, ‘birleşik demokratik cephe’ kavram ve politik perspektifleri Gezi/Haziran Ayaklanması’yla dolaysız bir somutluğa ve kazanıma ulaşır.

Gezi/Haziran Ayaklanması milyonları kapsayan devasa politik olay ve hareket niteliğiyle tüm politik öznelere bir boy aynası tutar, eleştirel devrimciliğin süzgecinden geçirir. Önderlik tarzlarını, politik taktik yeteneklerini ve örgütsel kapasitelerini esaslı biçimde ayaklanma pratiğinin indikatörlerine tabi tutar.

Devrimci hareketimizin düşük profil öncülük düzeyini, örgütsel kapasite ve kuvvet yetmezliğini, düşünsel ve örgütsel darlıklarını tespit eder. Politik öznelerin örgütsel yetersizliğini ve kudretsizliğini açığa çıkarır. Sınırlı kuvvetlere sahip örgüt yapılarının politik fizik bakımından anlamlı taktik kuvvet olma ve milyonları kapsayan büyük politik olayları devrimci yönden yönetme ve daha ileri hedeflere sürüklenme imkanlarının olmadığını Gezi/Haziran Ayaklanması bir kez daha kanıtlar. Bu yönüyle tüm politik özneleri kendi verili gerçeklikleriyle yüzleşmeye; eleştirel devrimci çözümlerle kendi öznel

hakikatini yeniden kurmaya ve verili durumu devrimci yönden aşmaya çağırır. Yaşamsal bir görev olarak ortaya serer.

Devrimci hareketimizin verili halden tümüyle azade ve bağışık sayamayacağımız ML komünist öncü Gezi/Haziran Ayaklanması’nın devrimci ölçü ve indikatörleri ve geride bıraktığı sorularıyla yüzleşmekten kaçmaz. Derslerden öğrenme yolundan yürür. Ayaklanmayla devrimci iktidar bilinci temelinde ilişki kurar. PML komünist öncü ayaklanma konağında örgütsel düzlemde Gazi Ayaklanması’yla benzerlikler kurulabilecek özgün bir sınanma ve kendini üretme süreci yaşar.

Gezi/Haziran Ayaklanması’na ML komünist öncü yeniden yapılanmış bir örgüt formu ve mimarisıyla atılır. komünist öncünün yeni kurucu örgütsel varlık halini test eder. Ayaklanmaya öngelen birkaç yıllık süreç, parti formunu yeni örgüt mimarisi temelinde yenilediği kurucu çalışmayla partinin devrimci çizgisinin yeni örgütsel yapıya kazanıldığı bir dönemi anlatır. Yeni parti modeli, örgütsel mimarisi ve yapısıyla bir önceki yapıdan belirgin ve önemli farklılıklar taşır. Politik parti yapısını ileri bir modele, örgütsel nitelik ve kapasiteye taşıyan örgüt mimarisi, komünist öncü bakımından denenmemiş bir yol ve stratejik adımı işaretler. Yeni parti modeli çok cepheleli örgüt mimarisi üzerine yapılır, yükselir.

ML komünist öncü, yeni parti modeli ve yapısıyla ikinci kez ayaklanma sınavıyla karşılaşır. Gezi/Haziran Ayaklanması sınavını da başarıyla geçer, örgütsel düzlemde devrimci sıçramayı imleyen yeni parti formu, bir devrimci nitelik düzeyi kazanır.

Politik devrimci sürekliliğini ve öncü konumunu koruyan, daima ateş altında yürüyen, ayaklanma eşiklerini başarıyla sıçrayan ML komünist öncü, en sonunda devrim konağına varır. Ayaklanma partisi hakikatiyle başlayan öykü devrim partisi hakikatine sıçrar ve devrime konumlanır.

Üçüncü Hakikat Levhası:

Rojava Devrimi

Rojava Devrimi, devrimci hakikatimizin üçüncü hakikat levhasını oluşturur. Rojava, çeyrek yüzyıllık politik serüvenimizin en ileri politik konağı ve devrimci varoluşu en yüksek politik, örgütsel ve askeri kurumlaşma düzeyini somutlar. Ayaklanma partisinden devrim partisi hüviyetine geçişi işaretleyen yeni bir devrimci nitelik düzeyini belirler. Ayaklanma eşiklerini sıçrayarak geçen ML komünist öncü devrimci amaçları peşinden koşar. Rojava'da devrimin muzaffer partisi olarak yükselir. Devrimde komünizmin bayrağını dalgalandırır.

Devrimlere sayısız mücadele evresinden, ayaklanma ve iç savaş kapılarında geçilerek, her evrede ve 'an'da devrime hazırlanarak ve devrimci misyonlar gereğince başarılar kazanılabilir. Gazi ve Gezi/Haziran ayaklanmaları, Rojava Devrimi komünist öncünün yürüdüğü devrimci yolun politik sıçrama uğraklarını ve aynı zamanda devrimci sınama eşiklerini simgeler.

Bu büyük devrimci atılım ve sınanma eşikleri arasında kalan dönemler ise, atılımlara hazırlanan öncünün kesintisiz devrimci kavgasıyla, örgütsel kuvvet birikimleriyle ve siyasal enerji üretme çabasıyla anlam ve gövde kazanır. Devrimci süreklilik, büyüyen enerji, genişleyen kuvvet

ve kapasite, kazanılan yeni mevziler olmaksızın devrimci sıçramalar, gerçek ve anlamlı ilerlemeler kaydetmek olanaksızdır.

ML komünist öncü politik mücadele tarzıyla, örgütsel gelişim stratejilerini kurma ve uygulama yeteneğiyle devrimci atılımların yolunu kendi eylemiyle döşer, kendini var ediş çizgisiyle devrimci atılımları hazırlar. Politik kampanyalar, öncü çıkışlar ve vuruşlar, çok çeşitli sahalarda direnişler, örgütsel ve politik mevzi kazanmalar, devrimci kurumlaşmalar, stratejik adımlar, parti formunu yenilemeler gibi devrimci varoluşun bütün biçimleriyle varlı-

Rojava Devrimi, devrimci hakikatimizin üçüncü hakikat levhasını oluşturur.

ğını üretir. Yenilgi ve geri düşmeleri aşma gücü ve yeteneğiyle derlenip toparlanmayı bilir, önünü her koşulda açar ve ilerler.

ML komünist öncü devrimci çizgi sürekliliğini ve devrim iddiasını, hedefini daima korur ve bir pusula gibi elinde tutar. Politik varlığını ve kapasitesini etkinleştirir, devrimci süreklilik içinde güçler devşirir ve siyasal bir ordu gibi savaşım düzenine sokar. Daima ateş altında dövüşür ve yürür. Karşı devrimle çarpışarak ilerler. Büyük bedeller öder. Politik mücadele ateşinde ve örsünde dövülür, kavgada gelişir, şekillenir ve sağlamlaşır. Örgütsel yapısını yeni politik ihtiyaçlar temelinde genişletir, devrimci kapasitesini ve dayanıklılığını artırır. Devrimci savaş partisi olma niteliğini tahkim eder. Devrimin öncü ve önder kuvvetini büyük politik olayların öznesi olarak hazır

hale getirir. Her adımda kendini devrime hazırlar.

ML komünist öncü atılımlara ayaklanmalara ve devrime, teorik, politik, örgütsel ve askeri düzlemlerde bilinçli ve kasıtlı bir hazırlık strateji ve uygulaması olmaksızın hiçbir anlamlı başarı ve kayda değer ilerlemenin sağlanamayacağını bilir. Rojava Devrimi'nin burçlarında yankılanan ve devrimin muzaffer komünist önderi Baran Serhad'ın sıkça yenilediği 'zafer hazırlığı sever' vecizesi, çeyrek yüzyıllık devrimci yürüyüşte ML komünist öncünün önderlik hakikatini ve hayata güçlüce işleyen devrimci postulatını anlatır.

Rojava Devrimi konağına devrime hazırlanma stratejisiyle, devrimci birikim, atılımcı önderlik tarzı ve yönetimiyle varılır. Devrim düzeyi devrime hazırlanarak kazanılır. Devrime uzanma ve devrim düzeyini kazanma sürecine önderliğin kumanda ettiği, sürekli canlı ve güncel tutulan devrimci strateji yön verir. ML komünist öncünün programatik arka plana yaslanan devrim stratejisi, teorik öngörü ve devrimci analizleri, devrimci hazırlıkların somut ve çok

çeşitli hedeflerini pratik-politik önceliklerini ve somut kapsamını belirler. Rojava Devrimi'nde boy veren ML komünist öncü profili, programatik arka plana yaslanan devrim stratejisi ve politik öngörüsüyle, örgütsel, politik ve askeri hazırlık süreçlerini kazanarak, büyüyen elverişli kapasitesiyle kavuşur. Önderliğin atılımcı tarzı ve yöntemiyle devrimdeki öncü ve önder konumuna yükselir.

ML komünist öncünün devrimci yürüyüşü, iki ülke gerçekliği ve birleşik devrim stratejisinin hayata işlenmesini ve maddileşmesini belgeler. Rojava Devrimi'nde cisimleşen birleşik devrim stratejisi, programatik ve stratejik hazırlığın dolaysız uzamını ve devrimci pratik eserini temsil eder. ML komünist öncü, devrim perspektifini daima hayatın zengin yeşiliyle capcanlı ilişki içinde ele alır ve üretir. Emperyalist küreselleşme döneminin kapsamlı analizlerine dayanan teorik çıktı ve soyutlamalardan yeni devrimci perspektifler süzer. 21. yüzyıl devrimlerinin gelişme dinamik ve olanaklarına odaklanır, devrim imkanlarını araştırır ve çözümler. Bölgesel devrim ufkunu

da düşünsel emek ve çabalarla yakalar. Bölgesel devrim perspektifi ML komünist öncünün kendini teorik ve politik bakımdan yeniden üretme çabasını ve verimini yansıtır. Bu çaba ve devrimci pratik, verili devrim nosyonunun teorik-politik koordinatlarını değiştirir, bölgesel devrim düzlemine doğru genişletir. Bölgesel devrimi stratejinin ve pratik politikanın güncel ufkuna çeker, devrimi eylemin konusu haline getirir. ML komünist öncü devrim stratejisini ve programını yeniler, bölgesel devrime uyarlar. 'Birleşik bölgesel devrim' formülüyle yeniler. Bölgesel devrimlerin dünya devrimine açılan kapılar olduğunu vurgular ve devrimci tezlerini politik hayatta sınamaya ve imkanı kılmaya çalışır.

Kendini bölgesel devrime kuran ve hazırlayan ML komünist öncü, Rojava Devrimi'ne başlangıç 'an'ından tüm aşamalarına, bir devrimci savaş partisi niteliği ve hakikatiyle katılır, komünist rengini katar, katkısını sunar.

Kürdistan sorununu ve Kürt devriminin birleşik ve bölgesel niteliğini daha en başında ve köklüce kavrayan komünist öncü, Kürt devriminin bölgeselleşme karakteri ve imkanına uygun stratejik çözümler düşünür. Ortadoğu'da demokratik federasyon çözüm seçeneğini yükseltir. Federatif çözüm seçeneğini gündemine alır. Hakların birleşik ve lokal devrimi karakteriyle tezahür eden Rojava Devrimi, Kürt devrim dinamiğinin bölgesel devrim üretme ve sürüklenme hakikatini betimler, bölgenin merkezi gücünü deimler.

Kürdistan sorunu, bölge haklarının özgürlük ve kurtuluş mücadelesiyle iç içe geçen bir özellik taşır. Kürdistan özgürlük hareketinin devrimci gücü,

kapasitesi, hazırlığı ve sürükleyiciliğinde başlayan Rojava bölgesel devrimi, daha ilk aşamalarında bölgenin halklarını kapsayarak gelişir. Devrimci cepheleşme ve enternasyonalizmle halkların birleşik devrimi hüviyetini kazanır. Kürt, Arap, Süryani, Ermeni, Türkmen, Çerkez haklarının birleşik devrimi olarak ifadesini bulur. Rojava Devrimi, hakların birleşik ve bölgesel devrimi karakteriyle devrimci-demokratik ve sosyalist öznelere önderliğine Ortadoğu'ya özgürlükçü, kolektif ve sosyalizan bir nefes taşır. Devrimci seçeneği yükseltir ve umudu büyütür.

Rojava Devrimi'yle beraber toplumsal devrimler de yeniden tarihe geri döner. Sosyalizmin yenilgisiyle

Tarihe yeniden dönen toplumsal devrim sözünü söyler.

kapanan kısa 20. yüzyılın ardından burjuva dünyanın efendileri devrimler döneminin ebediyen kapandığını ve tarihin sonuna geldiğini ilan eder. Bu ideo-politik burjuva hegemonya vaazı Rojava Devrimi'yle paramparça edilir. Tarihe yeniden dönen toplumsal devrim sözünü söyler. Arap Baharı devrimci süreçlerinde burjuva siyasal devrim formlarına yol açan halkların isyan ve devrim hareketi, Rojava'da devrimci demokratik alternatifle buluşur ve ezilenlerin toplumsal devrim özlemine yeniden yükseltilere kaldırır, 21. yüzyıla ilk girişini yapar.

Rojava Devrimi bölgenin sömürgeci devletlerinin ve küresel emperyalist güçlerin çok yönlü açık ve örtük düşmanlık ve hegemonya kuşatmasında, halkların birleşik ve

bağımsız eseri olarak varlık hakkı kazanır. Pratik politik düzlemde asıl savaşı DAİŞ faşist gücüne ve işgaline karşı vermekle birlikte, emperyalizme ve bölgenin sömürgeci güçlerine karşı da ayağa dikilir ve tüm egemen güçlerin dikkate alıp hesaba kattığı halkların birleşik güç merkezi olarak Ortadoğu'da yükselir ve tutulur. Ortadoğu'ya yırtıcı vahşiler misali çullanan belli başlı emperyalist güçler ve sömürgeci bölge güçleriyle, Rojava Devrimi kaçınılmaz pratik ve politik ilişkilere girer. Devrimin politik ve askeri ilişkileri, devrimin bağımsız varlığını koruma üzerinde kurulur.

Rojava ve Ortadoğu'da beliren iki politik öznenen biri devrimci ve sosyalist seçeneği, DAİŞ ise faşist seçeneği temsil eder.

Bu iki özne Rojava'da karşı karşıya gelir. DAİŞ faşizme büyüyen etkin gücüyle ve muazzam yıkıcı karşı devrimci pratiğiyle devrimin yükselttiği devrimci demokratik ve sosyalist seçeneği ortadan kaldırmaya ve coğrafyadan silmeye girişir. Devrimi özgül bir antifaşist devrimlerden biri kategorisine çeker ve devrimin baskın motifini oluşturur.

DAİŞ Rojava Devrimi'yle Ortadoğu'da yükselen yeni toplumsal devrimi halkların birleşik kurtuluş imkanını, kadın devrimini tasfiye etmek için, sömürgeci, işgalci, ırkçı ve soykırımcı bütün gerici politik özellikleri kuşanır, faşist İslamcı iktidar ve devletini tesis eder, faşist devrim (!) gerçekleştirilir. İslam devleti kurar.

DAİŞ emperyalist küreselleşme döneminde yeni faşist hareketlerin Ortadoğu'da yükselen en etkin ve reaksiyoner figürünü temsil eder. Rojava Devrimi kendi varlığına kaste-

den DAİŞ faşizmini yıllara dayanan destansı mücadele ve savaşla tepeler, büyük bedeller öder, devrimci seçeneği ayakta tutar; bölge ve dünya halklarının ilerici ve devrimci kesimlerinin takdirini toplar. DAİŞ'in Rojava'yı tümünden işgal etme saldırıları tarihi Kobanê Direnişi'yle püskürtülür. Rojava Devrimi'nin orduları adım adım ilerler ve DAİŞ yenilgiye uğratılır.

Rojava Devrimi, DAİŞ dışında Türk sömürgeciliğinin de boy hedefi olur. Türk sömürgeciliği yükselen devrim seçeneğini varlığına ölümcül bir tehdit görür. Yeni Kürt statüsünü ve halkların birleşik devrim seçeneği tasfiye etmek için Kuzey Suriye'ye işgal savaşları düzenler. Rojava'da varlık kazanan halkların birleşik devrim iradesini ve eserini her aşamada darbeler. Bölgede devşirdiği politik İslamcı işbirlikçi güçleri kullanarak Cerablus, El Bab, Efrin, Serêkaniyê ve Girê Spî'yi işgal eder. Sömürgeci devlet pratiğiyle Rojava Devrimi'ni tümünden tasfiye etmeyi hedefler ve bu amaçla her türlü saldırıyı geliştirir. Benzer bir sömürgeci devlet refleksi Suriye rejimi tarafından da gösterilir.

Rojava Devrimi siyasal ve toplumsal devrim olarak antifaşist, antisömürgeci, antiemperyalist, enternasyonalist ve cins özgürlükçü ana karakteristik motif ve pek çok alt motifle görünümleşir. Enternasyonalizm ve kadın devrimi ana karakterleri, Rojava Devrimi'nin en ileri yanını ve toplumsal devrimin ideopolitik derinliğini yansıtır. Kobanê Direnişi momentiyile DAİŞ'in İslam enternasyonalizmine karşı Rojava Devrimi ezilen halkların devrimci, sosyalist, anarşist vb. meşreplerini kapsayan bir özgürlük enternasyo-

nali seçeneğini var eder. Dünyanın değişik coğrafyalarından devrimciler, komünistler, anarşistler, ilericiler, Rojava Devrimi'ni faşizme ve sömürgeciliğe karşı savunmaya gelir, devrim için seferber olur. Enternasyonal savaşçılar Rojava Devrimi için savaşır ve ölümsüzleşir. Marx'ın Paris Komünü için söylediği gibi, Rojava Devrimi de tüm enternasyonalistlere “ölümsüz bir dava için ölme onurunu, kazanma olanağını sunar”. Enternasyonal Özgürlük Taburu gibi devrimci mevziler, Rojava Devrimi'nin en kıymetli ve ileri yanlarından birini simgeler. 21. yüzyılın toplumsal devrimlerinin enternasyonalist eğilimini haber verir.

Rojava Devrimi bir kadın devrimi olarak belirir. 21. yüzyılda yeni ve ayırıcı özellikleriyle dikkat çeken kadın devrimi kimliği ve gerçekliğiyle toplumsal tarihe kazanır. Cins devrimi bütün toplumsal devrimlerin en temel göstergesi ve devrimin üzerine yükseldiği ana sütunlardan birini teşkil eder. Rojava Kadın Devrimi pek çok yönüyle 20. yüzyıl cins devrimlerini aşar, kadın özgürlük mücadelesinin çitasını yükseltir. Siyasal, yasal, kurumsal ve toplumsal alanlarda kadın devrimini gerçek

bir eşitlik devrimi ve kadın kurtuluş perspektifiyle yürütür. Kadın devriminin politik, askeri, kuramsal, toplumsal vs. örgütlenmelerine ve özgücüne yaslanarak ilerler. Kadın programını pratikleştirmeye çalışır.

Kadın Devrimi Rojava'da geleneksel ve köleleştirici tüm yapı, kurum, anlayış ve alışkanlıklara devrimci savaş açar, kadın köleliğini sağlayan bütün prangaları parçalar. Devrimin bütün kurumlarında ve toplumsal yapının bütün alanlarında kadın özgürlük mücadelesi değiştirici ve dönüştürücü dinamik rolünü oynar. Siyasal yönetim aygıtlarında ve diğer kurumlarda yasal eşitlik, fiilen eşbaşkanlık gibi biçimlerle güvenceye alır. Kadın cinsinin en geniş bölüklerinin siyasal hayata ve yeni toplumsal yapı inşasına katılımı hedeflenir.

Rojava Devrimi siyasal ve ekonomik düzlemlerde kolektif toplumsal araçlara başvurur, yeni bir siyasal-toplumsal model yaratma perspektifini benimser. 20. yüzyıl sosyalizminin de uyguladığı kimi siyasal kolektif araçları ekonomik kolektif imkanları yeni biçimlerde yeniden dener. Meclislere dayalı yönetim sistematiği, halkların ve ezilenlerin

kolektif yönetim formu olarak cisimleşir. Ekonomik alanda kooperatif temelli kolektivizasyon pratikleriyle, komünalizm bakış ve arayışları Rojava Devrimi'nin toplumsal devrim sınırlarını belirler. Demokratik, halkçı ve sosyalizme öykünen yapısını betimler.

ML komünist öncü, Rojava Devrimi'nin başlangıcından itibaren tüm aşamalarında, devrimin bütün alan, kurum ve savaş siperlerinde safını alır. Devrimci savaş partisi rolünü ve öncü sorumluluğunu başarıyla yerine getirir. Rojava Devrimi'nin etkin komünist bileşeni ve figürü olarak yükselir. Adını Ortadoğu'nun yeni tarihine ve devrime yazdırır. Zaferin partisi onuruna erişir. Devrim ML komünist öncüyü yeni politik, askeri, örgütsel düzey ve kapasiteye taşır. Bölgesel devrimci parti olma imkanı tanır, önünü açar. Bölgesel parti ve Kürdistan parti niteliği misliyle gelişir. Kürdistan ve Rojava'ya kök salar. Komünist devrimci seçenek olarak bölge halklarının öncü ve önder partisi olma yoluna koyulur ve bu yolda mesafeler kateder. Politik askeri gücüyle yeni nitelik düzeyine çıkar, kapasitesini ve yeteneğini yükseltir. Devrimci savaş bilgisi ve tecrübesiyle donanır, ordulaşma hamlesine girer, adımlar atar. Rojava Devriminin bölge halklarına ve devrimci öncülere sunduğu olanaklardan en verimli ve yaratıcı şekilde yararlanma perspektifini korur ve pratikleştirir. Devrim topraklarının ve üssünün yeni devrimci cepheleşme ve politik, askeri ve örgütsel kurumlaşmalar kazanmasını amaçlar. Halkların birleşik devrimci önderliklerinin ve cephelerinin yaratılması için yoğun ve ısrarlı çabalar gösterir ve belli mevzilerin kazanılmasını

sağlar. ML komünist öncü Enternasyonal Özgürlük Taburu çaba ve pratikleriyle, devrimci cepheleşme ve enternasyonalizmin mevzilerinin kazanılmasına öncülük eder. Devrimin enternasyonal çizgi ve niteliğine değerli katkılar yapar.

ML komünist öncü Rojava Devrimi'nin toplumsal inşasına da var gücüyle ve tüm yeteneğiyle katılır. Devrimin toplumsallaşmasına, ete kemiğe bürünmesine emeğini, terini ve kanını katar. Devrimi bütün boyutlarıyla kavrar, deneyimler ve devrimden muazzam yeni politik, örgütsel, teorik sonuçlar süzer. Kadın devrimi, devrimci cepheleşme, birleşik devrimci önderlik, enternasyonalizm, politik-askeri savaş deneyimi, çok boyutlu toplumsal dev-

Rojava Devrimi'nin etkin komünist bileşeni ve figürü olarak yükselir.

rimci inşa pratikleri ve deneyimleri, Ortadoğu halklar gerçeği vb. Rojava Devrimi'nin ML komünist öncüye yansıyan ve etkileyen belli başlı niteliksel katkı başlıklarını resmeder.

ML komünist öncü devrimle imtihanını da başarı ve zaferle geçer.

Rojava Devrimi büyük bedellerin ödendiği bir devrim olarak ifadesini bulur. ML komünist öncü Rojava Devrimi'nde büyük bedel kapılarından geçer. Devrimin savunma ve saldırı cephelerinde, özgürleştirme hareketlerinde ön cephelerde savaşan komünist öncü, büyük bedeller öder. Onlarca nefer ve önderini savaşta kaybeder. DAİŞ'in Rojava, Kuzey Kürdistan ve Türkiye'de özel hedeflerinden biri olarak açığa çıkan ML komünist öncü, ateş altında yürür, ağır saldırılar ve katliam gerçeğini

yaşar. Suruç'ta (Pirsus) toplu katliama uğrar. Halklarımızın devrimci feda bölüğü ve öncü çizgisinde yürüyen komünist öncü en ağır bedelleri göğüsler, devrim yolunda sarsılmadan ve kararlılıkla yürür, devrimi büyütmeyle devam eder. DAIŞ'i yenilgiye uğratan bütün devrimci operasyonlarda Suruç'un, Ankara Gar Katliamı'nın ve diğer kallesiz yok etme saldırılarının hesabını sorar, katiller sürüsüne devrimci adaleti uygular.

ML komünist öncü Gezi'den Rojava'ya devrimin akışını örgütler. Ezilenlerin devrimci bölüklerini halkların ortak devrimi Rojava'ya çağırır. Bu çağrı Kobanê Direnişi'yle beraber anlamlı yankısını bulur. Her yaşta, ulustan ve cinsten devrimci yürek devrimin saflarına akar, devrimin savaş siperlerine koşar. Gezi/Haziran Ayaklanması'nın kırmızı fu-

larlı kızı Rojava'da Destan Temmuz ismiyle dövüşür ve ölümsüzleşir. Suruç'ta (Pirsus) DAIŞ faşizmi tarafından kallesiz katledilen otuz üç düş yolcusu halklarımızın ve devrimin yıkılmaz çelik köprüsünü simgeler.

Bu hakikat Gazi Ayaklanması'nın 'barikat çocukları'ndan Serkan Tosun'un Rojava Devrimi'ne uzanan ve ölümsüzleşen ömr-ü destanında verilidir. ML komünist öncünün çeyrek yüzyıllık tarihinin bütününde devrimi ve partiyi bir önder olarak omuzlayan, Rojava Devrimi'nin muzaffer komünist önderi Baran Serhat'ın kendi devrimci efsanesini kuran devrimci varoluş öyküsündedir.

Üç uğrak, ayaklanmalardan devrim ML komünist öncünün gelişme ve çelikleşmesinin devrimci öyküsüdür.

İnsanlar her şeyden önce hayatta kalma ve toplumsal varlık halini koruma güdüsü ve bilinciyle düşünmeye başlar. Andaki duruma çare ve çözüm arar. Felaket anlarında uzanacak ve tutulacak el arar, kara gün dostu arar. Böyle zamanlarda kimse eskisi gibi düşünüp davranamaz. Egemen düşünce ve bilinç biçimleri gerçek bir sorgulamadan geçer. Toplumsal felaket 'an'ları devletin varlık gerekçesinin en çok sorgulandığı süreçler olur. Devletin varlık gerekçesinin halk tarafından sınanmadan geçirildiği bu 'an'larda devletle halk kaçınılmaz olarak karşı karşıya gelir. Nitekim bunların hepsi Maraş-Antakya merkezli bölge depremlerinde yaşandı.